

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-ושתיים של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, כ"ח באדר א' התשנ"ב (3 במרס 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

חוק הערבות (תיקון), התשנ"ב—1992, ויונה היום נוסח מתוקן של הצעת החוק. שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ב—1992; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 4), התשנ"ב—1992.

וכן לקריאה ראשונה: הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון), התשנ"ב—1992. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
הנני מתכבד כזה לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למוזכיר הכנסת.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
כרשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק חובת המכרזים, התשנ"ב—1992; הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק — שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מסתבר שהונח על שולחן הכנסת ביום רביעי, כ"ב באדר א' התשנ"ב — 26 בפברואר 1992, נוסח שגוי של הצעת

ב. יום האשה הבין-לאומי

על-ידי ד"ר לינדה עפרוני בשנת 1988 נמצא, שנשים בשירות המדינה משתכרות 30% פחות מגברים בעבודה שווה. קיפוח זה נוצר כיוון שהן מקבלות תוספות קטנות יותר לאחזקת רכב, ועוד.

אני שמח לציין, שבמנגנון הכנסת יש שוויון מלא בין גברים לנשים בשכר ובכל מה שקשור לתנאי העבודה.

חברי הכנסת, מדינת ישראל נמנית עם המדינות המתקדמות בעולם המערבי בכל הקשור לחוקים סוציאליים המעניקים לאשה חופשת לידה, דמי לידה ומענק לידה. החוק אינו מאפשר לפטר מעבודה אשה בהיריון, ומחייב את המעביד לקבל את האשה בחזרה לעבודה לאחר הלידה. ברור אפוא שיש לנו הרבה הישגים, אך למרות כל זאת עובדה היא, שהנשים עדיין מקופחות בתחום החברתי, בתחום המדיני ובתחום האישי. לא רק הנשים יוצאות מופסדות מכך. החברה הישראלית כולה מפסידה, וקיים אינטרס חברתי ואנושי לבטל קיפוח זה. המאבק בעניין זה הוא קשה ומורכב מאוד, וגם על הכנסת לקחת חלק במאבק זה.

חלק מהאחריות למעמדן של הנשים מוטל, לדעת רבים, על הנשים עצמן. נראה לי שאין הנשים נאבקות מספיק כדי להגן על זכויותיהן, וגם לא נאבקות במידה מספקת על-מנת לתפוס את המעמד שיאה להן.

חוקרת מארצות-הברית חקרה סטודנטים וסטודנטיות, תלמידי שנה א' באוניברסיטה, ומצאה אצל 68% מהסטודנטיות פחד מהצלחה — לעומת 10% בלבד מהסטודנטים הגברים.

כאשר מדובר בנשים, למלה "אמכיציה", לרצון הגדול לטפס למעלה, יש קונוטציה שלילית המלווה בהרבה סטיגמות ודעות קדומות. בהתאם לדעות אלה, אשה קרייריסטית היא קודם כול אשה קשוחה, לא-נשית, שמוכנה לדרוך על גוויות.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, היום מצינים אנו את יום האשה הבין-לאומי. אני מרגיש: מצינים, ולא חוגגים. חוגגים כאשר אפשר להצביע על הישגים מיוחדים, אך, לדאבון לב כולנו, לא נראה לי שהשגנו בשנה האחרונה התקדמות מספקת בתחום השוויון שאלי חותרים אנו.

מבחינת החוק יש לנשים בישראל שוויון גמור. מגילת העצמאות קבעה: "מדינת ישראל תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין".

חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א—1951, קובע, בין השאר, כי לאשה נשואה כשרות מלאה לקניין ולעשייה בקניינים אלו כאילו היתה פנויה, ואין קנייניה שרכשה לפני הנישואין נפגעים על-ידי קשר הנישואין.

חוק הירושה, התשכ"ה—1965, קידם את מעמדה של האשה בזה שהכיר בזכותה הלגיטימית לרשת, והגדיל את חלקה בירושה לכדי 50%.

חוק יחסי ממון בין בני זוג קובע, שלבני הזוג זכויות שוות ברכוש שנרכש במהלך הנישואין.

חוק המזונות (הבטחת תשלום) מקנה לאשה שזכתה בפסק-דין למזונות לה וילדיה את הזכות לפנות לביטוח הלאומי ולקבל תשלום מזונות על-פי פסק-דין, בשיעור הנקבע מפעם לפעם בתקנות. חוק זה משחרר את האשה מריצה אחרי בעלה ואחרי משרדי ההוצאה לפועל במטרה לגבות מזונות מבעלה המתנכר. על-פי חוק זה — תפקיד המוסד לביטוח לאומי לעשות זאת.

אומנם בשנת 1964 נחקק חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, והוא תוקן בשנת 1988. ושם נאמר: "שכר שווה עבור עבודה שווה בעיקרה". אך מאחר שאין בחוק הגדרה של המונח "שכר", גורם הדבר לעיוותים ולקיפוחים. במחקר שנערך

נוכח אי-שביעות הרצון שהושמעה, הבה נעשה זאת במסגרת של חמש דקות. אבל אם נקיים את הדיון במסגרת רחבה יותר, אנחנו נפגע כמעמד. בואו נסכם: הדיון הוא במסגרת של חמש דקות. אני שבע-רצון שנרשמו גם חברי כנסת רבים, לא רק חברות כנסת, ונקיים אותו בכבוד. אודה לכולם אם יקפידו על מסגרת הזמן.

בבקשה, חברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צדקה מתחילה בבית. אם הבית קבע שהנושא הזה, המועלה כאן אחת לשנה — נושא מעמד האשה, יום האשה הבין-לאומי — יידון במסגרת של שלוש דקות, אני מוחה. אני מוחה על חוסר היחס, אני מוחה על זלזול מסוים שהיה בקביעה הזאת. זכורים לי הרבה מאוד דיונים, שאת חלקם הגדול שכחתי, שהיו בוודאי בנושאים פחות-ערך מנושא זה, והזמן שהוקצב להבעת עמדה ודעה או לפיתוח נושא מורכב, ככד, כאוב היה הרבה מעבר לשלוש דקות — הצעה אחרת, דיון, שאילתות, נושאים שההיסטוריה שכחה, שהציבור שכח.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום נחוג ברחבי העולם יום האשה הבין-לאומי. קראתי שבפיליפינים, מדינה רחוקה, יש שוב מועמדת חדשה, אחרת, אבל אשה גם-כן. נראה כי מדינה שאנחנו רואים אותה אולי כחלק מהעולם השלישי, הקדמה הגיעה לשם לפני שהגיעה לכאן. עד כאן לגבי היחס — בשלוש הדקות או בארבע העומדות לרשותי — על השוני בין העולם ובין ארץ-ישראל הנאורה והדמוקרטית.

אדוני היושב-ראש, אני מדברת כאן לא כנציגת מיעוט, לא כך צריך להציג את נושא מעמד האשה. אני מדברת כאן כנציגה של חלק חשוב, מחצית היישוב, אולי של רוב של ציבור חושב, שאכפת לו, המעורב בנעשה במדינה, ולכן יושב כאן ומנסה להשפיע על הליכי חקיקה, על אורחות חיים, ולתת גם דוגמה אישית של "אחרי", כך אני מאמין, כך אני פועל ולכן אני נמצא כאן.

צר לי. אני, כיושבת-ראש הקואליציה, אומרת בכאב שלא-טוב שכיסאות חברי הממשלה ריקים.

שבח וייס (העבודה):
הם עייפים.

מיכאל בריזהר (העבודה):
הם במזנון.

שרה דורון (הליכוד):

כן, עברנו יומיים קשים, נכון. אף-על-פי-כן, גם בנושאים אחרים אינני מעלה על הדעת שהנוכחות היתה שונה. אם לא נלמד להביט אל האמת בעיניים ולהתמודד עם העובדות כפי שהן, הרי כל הדיבורים על שינוי, על התקדמות, על מצב אחר — מלים, מלים, מלים.

מלה טובה ליושב-ראש. היה לי חשש, אדוני היושב-ראש, שכמו רבים וטובים תפתח את דברך כמחמאות לנשים. לא שאנחנו לא אוהבות מחמאות, אבל הן אינן תחליף למעשים.

הי"ר ד' שילנסקי:
עשיתי כך בשנה שעברה, והיתה ביקורת.

שרה דורון (הליכוד):

אני רוצה שחברי יצהירו כאן בשביל כמה נשים הם הצביעו — נשים שתהיינה ככנסת הבאה.

עדנה סולודר (העבודה):
מה זה צריך להיות?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לא אומר את דעתו.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת אלוני עוזרת לך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, הפעם עמרתי לצדך.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ציינתי עובדה, שאני חושב שצריך לתקן אותה. המציאות הזאת, לצערי ולדאבוני, קיימת.

אני ממשיך ואומר: הנשים חייבות להתמודד עם בעיות, שמהן סובלות קבוצות של מיעוטים כתוך כל מיני חברות. הן צריכות להתמודד עם דעות קדומות; הן צריכות להוכיח את עצמן יותר. ונוסף על כך, הן צריכות להתמודד עם שילוב העבודה והחובות הנוספות המוטלות עליהן בתחום המשפחה. כאשר אין די מעונות יום, אין יום לימודים ארוך כבתי-ספר, ולעומת זאת יש חופשות רבות מלימודים — על האשה-האם להיות סופר-אשה כדי למלא את כל התפקידים המוטלים עליה.

מקורו של האי-שוויון הוא בראש ובראשונה בחינוך. מפליא ביותר, שבמקצוע שבו יש לנשים רוב מוחלט, הן לא הצליחו להשפיע על כותבי ספרי הלימוד להוציא מהם את הסטריאוטיפים לגבי האשה ולחנך את תלמידיהן ליתר שוויוניות בין המינים.

חברי הכנסת, בארבעה סקטורים בולטים הישגי הנשים בישראל: בצה"ל, שבו משמשות חיילות כמדריכות בחיל-השריון ובחילות השרדה האחרים, בתפקידים שנחשבו עד לזמן האחרון "תפקידים גבריים". אנו גם מתברכים ברופאות רבות ובפרקליטות מוכשרות. גם המדעניות שלנו קנו שם בעולם בזכות מחקרן. אך בכך לא די.

אני מקווה שביום-האשה שנציין בשנה הבאה עלינו לטובה נשמע על הישגים רבים וחשובים הן בתחום החקיקה והן ביישומה של חקיקה כזו.

חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון בנושא הזה. ראשונת המשתתפות בדיון היא חברת הכנסת שרה דורון, ואחריה — חברת הכנסת, שולמית אלוני. הדיון הוא אישי, במסגרת של שלוש דקות.

שרה דורון (הליכוד):
מה?

עדנה סולודר (העבודה):
זו פשוט שערורייה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני-אפשר בשלוש דקות — — —

שושנה ארבל-אלמזולינו (העבודה):

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חברות הכנסת, אם אנחנו רוצים לקיים את הדיון בצורה מכובדת ולא להגיע למצב שיהיו חבר אחד או שניים באולם, ורשימת הדוברים ארוכה מאוד; נדבר גלויים: הדיון מובא גם כשידור ישיר בערוץ-2, ואנחנו מכירים את המציאות — אני מוכרח להגביל את הזמן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי לא חלכי מהכנסת?

שרה דורון (הליכוד):

תאפשרו לי לדבר. אני מוגבלת בחמש דקות אומללות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו רוצים שתשאירי גם בכנסת השלוש-עשרה.

שרה דורון (הליכוד):

נדבר על כך.

לפני שנה חגגנו, או נכון יותר לומר — ציינו את היום הזה פעמיים, כי בפעם הראשונה ההתמרמרות בשל העדר יחס והתייחסות היתה כה גדולה שדחינו את הדין. קיימנו אותו בתאריך אחר, ראוי יותר, ובשעה מכובדת יותר, ומעז יצא מתוך, דבר טוב אחד: ועדה למעמד האשה, שיש לי הכבוד לעמוד בראשה, שבפרק זמן קצר מאוד עשתה אי-אלה דברים.

אני רוצה, בהודמנות זאת, להודות לחברי לוועדה. אני רואה שלושה מהם כאן — חברת הכנסת שולמית אלוני, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, חבר הכנסת יאיר צבן — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):

גם אני.

שרה דורון (הליכוד):

נכון, גם אתה, חבר הכנסת זיסמן. סליחה, שכחתי גם את חבר הכנסת שלמה דיין.

אני מבקשת לומר, שבגלל קוצר הזמן לקחנו על עצמנו מטלות מאוד מוגבלות. אי-אפשר לדבר על קפיצת דרך בשום דבר הנוגע לנושא מעמד האשה, אבל בנושא אחד יש התקדמות מסוימת, והוא נושא סיכומים והמלצות בנושא מעמד האשה בבתי-הדין הרבניים.

שמחנו שיכולנו לשמש וזו בקידום ההליכים, בסדר טוב יותר. ואני מקווה שהדברים בנושא כאוב הנוגע לנושא האישות, גם מן הצד המינהלי, על-ידי מחשוב ושיפורים רבים מאוד, יקבלו צורה טובה הרבה יותר.

היום דנו גם בפרסום התקנות. קיבלנו מכתב תשובה, לאחר פנייה אל כבוד הרב הראשי. התקנות מוכנות. הן לא הובאו לאישור. ביקשתי היום בשם הוועדה לפנות שוב לרב ולומר לו, שאם התקנות לא תפורסמה, הכנסת תחוקק חוקים אשר יהיו תחליף לאותן תקנות. אני מקווה מאוד שלא נצטרך לחקיקה, וכי בתוך שבוע, כך ביקשנו, תהיה תשובה חיובית על נושא הזה.

אני רוצה לומר כמה מלים לגבי החקיקה. אפליית הנשים בולטת גם בנושא המיסוי. אשה עובדת איננה אזרח שווה-זכויות בפני שלטונות המס. לכן אני מקווה מאוד, שהחוק שעבר בקריאה ראשונה, תיקון מס' 90 לפקודת מס הכנסה, כשבועיים שנותרו לנו יעבור בקריאה שנייה ושלישית ויהפוך לדבר מובן ומקובל בספר החוקים, ויהיה לא רק תמריץ, אלא יעשה צדק בשטח רחב ופרוץ של גביית-יתר ואפליה לרעה של נשים עובדות בשטחים רבים מאוד. ואני באמת רוצה להודות לידידי רדי צוקר, שהביא את החוק, ואף הביא אותו בשבוע שעבר לקריאה ראשונה. אני מקווה שהכנסת, על כל אנפיה, תיתן יד להעברת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

הייתי רוצה להתייחס קצת לנושא שבו אני עוסקת, והוא נושא הפוליטיקה. חשבתי שלקראת הבחירות ביוני המפלגות "תעשינה חושבים" — — —

אתם יודעים מה? אני אפסיק. כי אני מרגישה לא-מכובד כשכל הזמן מסמנים לי להפסיק.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת דורון, קבענו חמש דקות, הוספתי עוד שתי דקות, ושתי הדקות נגמרו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (העבודה):

למה צריך לשמוע כל הזמן את הצפוף הזה?

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוחה על חמש הדקות ועל שתי הדקות, על היחס שזה מבטא ועל ההתייחסות לנושא, ועל חוסר הכבוד. ואני מקווה שהכנסת ומדינת ישראל, והנשים האזרחיות שוות-הזכויות במדינה הזאת, יזכו להישגים וליחס שוויוני ומכובד יותר. אינני רוצה לבקש טובה או לעסוק בשתדלנות. אני חושבת שאחת השגיאות שלנו, כשעסקנו בכך, היא שהיינו נחמדות והשתדלנו, ועסקנו בשתדלנות. לא צריך שיהיה שוויון מלא. ואם אין שוויון, אדוני, אין לי מה לומר. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נוכח המחאות שהושמעו, אני מצדי יכול לתת גם עשר דקות. הגבתי לחמש דקות כי רציתי דיון מכובד. אם יש פה כאלה שרוצים שאכפיל את הזמן לעשר דקות, אני מודיע שאני מצדי מוכן. אני ממליץ יושב בכנסת עד שגומרים את הדיונים.

מיכאל בריזהר (העבודה):

גם אנחנו יושבים פה עד גמר הדיונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם יש פה כאלה שרוצים שאכפיל את הזמן לעשר דקות?

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שנשמור על מסגרת הזמן.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

חמש דקות — זה מספיק, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. אני מבין שהמחאה של חברת הכנסת שרה דורון לא התקבלה, ואנחנו נמשיך במסגרת של חמש דקות. אני רק רוצה לציין באוזני חברת הכנסת שרה דורון: יש לי הרבה דברים טובים, יפים ונכונים להגיד על האשה בישראל. אמרתי זאת בשנה הקודמת ולפני שנתיים. והיית זו את, חברת הכנסת דורון, שמתחת ביקורת חריפה ואמרת: אנחנו לא רוצים מלים יפות; רוצים עובדות. אז השנה פתחתי בעובדות. אי-אפשר להכות במקל בשני קצותיו — מצד אחד לדרוש: אל תגיד מחמאות, ומצד שני לבוא בטענות: למה אינך אומר מחמאות.

שרה דורון (הליכוד):

לא. אדוני היושב-ראש, הודיתי לך על שלא נתת מחמאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה. תודה רבה. בואו נמשיך את הדיון ברוח טובה. חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מקווה שאשאר במסגרת חמש הדקות, ולא קרה דבר רע ככך שחברת הכנסת שרה דורון האריכה בדבריה. היא נפרדת מאתנו בכנסת הזאת, ואנחנו לא נשמע אותה הרבה. זה אחד המפעלים, שהיא

ישבו שם חברי הכנסת — ואני ישבתי אז כראש הוועדה — משפטים, אנשים נכונים, וצריך היה להביא ראיות שבאותה שנה נאנסו בכרסוליות בבתינה בתליאביב שלוש נשים, שגילן היה למעלה מ-70. כנספח לשוד ולמכות, כדי שחברי הכנסת שלנו בכלל יתקדמו בעניין הזה. היום יש לנו חקיקה טובה, דהיינו, יש לנו הישגים, לא הישגים מלאים. אנחנו יודעים את המאבק של ההסתדרות, שהיתה נגד מתן שוויון לאשה כראש משפחה ובעניין גיל פרישה שווה לאיש ולאשה, מפני שהיא בריאה ותוחלת החיים שלה ארוכה יותר.

רבותי, קשה המאבק. מעט מאוד נעזרנו בחברים, אך היו חברים שהתייצבו אתנו לאורך כל הדרך. המאבק איננו מאבק של נשים. נשים וגברים רוצים לחיות בחברה העונה על ציפיותיהם, רוצים לענות על ציפיות, ולכן החברה חייבת לעשות יד אחת. גברים ונשים, ורק כשש פעולה משותפת, יש פירות. חרמיני — כולו בכחית מותר, אבל הוא לא נושא פירות, וכדי שנישא פרי אנחנו חייבים לתת יד אחת, לא עליידי שריונים אלא עליידי פתיחת אפשרויות, עליידי הערכה, עליידי הבנה שנשים לא קיימות רק כדי להתנדב ולשרת אחרים, אלא הן בעלות מעמד שווה, כושר שווה, ומי שיש לו מעמד שווה כעבודה זכאי לתמריצים ולשכר שווה כעבור עמל. אני מקווה שהדבר יקבל ביטוי גם בהמשך החקיקה של הכנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת שולמית אלוני.

חברי הכנסת, רשימת המשתתפים בדיון נעולה. אני מזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה — את חבר הכנסת שמעון שטרית. אם הוא לא יהיה — את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. נא להקפיד על הזמן, חמש דקות לכל נואמת ונואם.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת מציינת כבר כמסורת את יום האשה הבינלאומי. מציינת, אמר כאן היושב-ראש, ובצדק, משום שמטרת היום הזה, מטרת הדיון הזה — להצביע ולנגוע באותן בעיות הטעונות פתרון וטיפול דחופים.

חברי הכנסת: במשך שנים נתפס שוויון האשה כמין טובה שהחברה עושה לנשים, והיום מן הראוי להציג את הנושא על בסיס שונה לחלוטין. שוויון האשה איננו טובה שעושים לנשים. שוויון האשה, אם הוא בכלל טובה, הוא טובה שהחברה עושה לעצמה. שוויון האשה הוא יישום העיקרון של שוויון זכויות האדם והאזרח במדינת ישראל.

כשהנשים מהוות 40% מכוח העבודה, כשהנשים הוכיחו כבר שהן מסוגלות ללמוד כל דבר, לנהל, ליצור, להיות מנהיגות, אי אפשר עוד לסבול שבשנת בחירות נשים צריכות להתמקח על זכותן להיות מייצגות ולא רק בוחרות.

אבל הסתבר לנו במשך השנה שחלפה, שאפילו עניין זכות הבחירה לנשים, שנראה כל כך ברור, מובן מאליו, יש מי שמטיל בו ספק, והכרחו של חבר הכנסת פלדמן — שאין לתת לנשים זכות הצבעה, היתה הכרזה גסה, אומללה, שלדאכוננו, לכאבנו ולבושתנו, הוא לא מצא לנכון לחזור בו ממנה.

אבל יש גם הכרזות אחרות שיש בהן טעם נורא של אפליה. למשל, הכרזתו של חבר הכנסת רפאל איתן השבוע, שלפיה יש לשלול מהעובדים זכות הצבעה לכנסת. בחירון שהעובדים אזרחי מדינת ישראל אינם משרתים בצבא, ואז פתאום נתפסת

הקדישה לו הרבה זמן, וכולנו מוכנים להתכבד בה ולכבד אותה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
צודקת מאוד.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רבותי חברי הכנסת, ההבדל בין נשים לגברים, או בין מעמד הנשים באשר הן נשים לבין גברים, הוא רק בדבר אחד שאשה יכולה לעשות וגבר לא יכול לעשות, וזה בתחום הלידה. כל הדברים האחרים אין בהם קולקטיביות. יגידו לנו: אבל בטבע כלל הנשים חלשות יותר. קודם כול, יש גם גברים חלשים יותר. חרץ מזה, הטבע איננו כעל משמעות לעניין זה. הטבע קבע שאדם לא יכול לרוץ 100 קילומטר לשעה: הוא נוסע ברכב 120 קילומטר לשעה, והוא טס באווירון מהר יותר. ככוח התבונה, כאנשים בעלי תבונה, הגענו להישגים אין-סוף בניגוד למה שהטבע העניק לאדם.

אבל, יש דעות קדומות. יש אנשים שמשמרים מסגרות שהיו קיימות לפני מאות שנים. באמת לפני מאות שנים לא היה חשמל וצריך היה לקושש עצים, ולא היו מים זורמים וצריך היה ללכת שאדם, וצריך היה לקנות את העוף לשבת ביום חמישי ולמרוט אותו. האם בשל כך אנחנו נשמור מסגרות של אפליה, של "כבוד בת מלך פנימה", על כל הנובע מכך?

התבונה הקולקטיבית הבינה, שאותו מצב שהיה לפני מאות שנים, כאן חשמל ובאין מים זורמים ובאין קירור וכיוצא באלה, אינו מתאים לתקופתנו: גם לא תוחלת החיים. ותוחלת החיים היא ארוכה יותר. וציבור הנשים, מול דעות קדומות ומול שלטון גברי ברוטלי, שנעזר בקולות משמאי — כידוע, הם כולם שמעו קולות — צריך היה לקיים מאבק על הכרה בשוויון זכויותיהן, והאמינו לי, בארץ הזאת, הנחשבת דמוקרטית, כל הישג שהושג הושג בצירי לידה ובלחץ שיניים.

חברת הכנסת שרה דורון, אני מצטרפת לתקוותך, שמחר יביאו לקריאה שנייה ושלישית את החוק שהכנת עם חבר הכנסת צוקר, על העניין של תיק נפרד במס הכנסה. אבל זו דוגמה קלסית, מה הם צרי לידה ולחץ שיניים. המאבק על התיקון הזה החל בשנות ה-50, כאשר זאב שרף היה נציב מס הכנסה. ואז אמרו לנו: אתן עובדות בשביל סיפוק, או אתן תעבודנה גם אם לא יהיה לכן כסף, גם אם לא יהיה ניכוי ממס הכנסה. לאחר מאבק גדול הסכימו שהיה חישוב נפרד לנשים עובדות, ואחר כך, לאחר מאבקים נוספים בכנסות השונות, כזו אחר זו, הסכימו שיהיה לאשה להצית בתיק המשותף, כי הוא היה סודי בפניה. והנה, אחרי כמעט 40 שנה של מאבק לקידום הנושא הזה בשל העניין: אני מקווה שהוא בשל, ואנחנו נוכל מחר ללחוץ את ידיך ואת ידי של חבר הכנסת צוקר על הישג שהגיע לסימום.

אותו דבר בעניין מעמד האשה. כשאנחנו, ר"צ, העלינו ב-1974 את הנושא של אלימות נגד נשים, זו היתה בדיחה בבית הזה. פשוט צחקו: הוא מרביץ לה, ואתם רוצים לשלול ממנה אחר-כך את טעם הפיוס. זה מה שאמרו לנו. היום ההגנה הזו מעוגנת בחוק. יש מכות, אבל החברה הבינה, שזה דבר שאסור שיקרה עוד. אין היא שבויה בידי בעלה.

וכך אני יכולה למנות את הדברים אחד לאחד. אוכיר את המהפכה שעשינו בהתייחסות לאונס. אני זוכרת שישבנו בוועדה ואמרו לנו: יש נשים טובות ויש נשים רעות. הראש פשוט לא תפס מה שאמרו לנו לגבי כל מערכת השוויון — לצאת מהבית, ללכת לבד לסרט או ברחוב בשעה מאוחרת.

אני רוצה לומר, שבשנה האחרונה נעשה מאמץ חקיקה משמעותי בכמה תחומים. וצריך לברך עליו, אבל צריך להמשיך. מעבר לחקיקה, גם באכיפה, ואני רואה שלושה תחומים שבהם יש לטפל.

אדוני היושב-ראש, הנושא הראשון שאינו קשור בחקיקה, אלא קשור בהשקפה חברתית, בנומרות חברתיות, הוא הענקת יוקרה לאשה באשר היא. יש להסיר את הדעות הקדומות כלפי נשים, לא ללכת שבי אחרי התפיסות הרגילות שאנו שומעים אותן, אם בפליטות פה ואם באמירות מכוונות. להעניק יוקרה לנשים — ששמע לאפשר שחלקן בתפקידים בכירים יהיה רב ומשמעותי יותר.

במדינת ישראל התבררנו בכך, שהיו לנו שתי שופטות של בית-המשפט העליון. הקדמנו בכך את האנגלים, הקדמנו את האמריקנים, הקדמנו את האוסטרלים, הקדמנו את הקנדים, שאצלם יש רק שופטת אחת של בית-המשפט העליון, והיא מונתה הרבה אחרי שמונתה כזאת אצלנו. יש לנו היום מבקרת מדינה, שזוכה לאהדת הציבור.

וזו ההוכחה לכך שנשים יכולות למלא תפקידים חשובים ביותר. במשרד המשפטים רוב מנהלי המחלקות — נשים. מה זה רוב? 90%. זו הוכחה. משרד המשפטים מתנהל במקצועיות במשך כל השנים.

אליקים העצני (התחיה):

על חלק מהן מצטער חלק אחד של הבית הזה, ועל חלק אחר מהן מצטער חלק שני של הבית הזה.

שמעון שטרית (העבודה):

אני חושב שמבחינת הרמה המקצועית שום חלק לא צריך להצטער, ולא ראוי שיצטער, אלא לומר דברי שבח על הפעילות המקצועית.

בכנס בין-לאומי שאני ארגנתי, בנושא "נשים במשפט", השתתפה השופטת סנדרה אוקונור, השופטת הראשונה שמונתה לבית-המשפט העליון של ארצות-הברית. חברת הכנסת שולמית אלוני הרצתה באותו כנס ועשתה שם רושם טוב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תודה.

שמעון שטרית (העבודה):

אחת המשתתפות אמרה שם, שאשה צריכה להביא קבלות ולהוכיח שהיא פִּי־עשרה טובה יותר מגבר, כדי להצליח. אנחנו חייבים להפסיק זאת. צריך לתת קרדיט לאשה באשר היא אשה, שהיא יכולה להצליח גם כן. עלינו לדאוג לכך שחלקן של הנשים יהיה שווה לחלקם של הגברים בהצלחה, כי באוכלוסייה חלקן שווה לזה של הגברים, והוא אולי אפילו גדול קצת יותר, לפי הסטטיסטיקה המדויקת.

אני אישית תומך במנגנוני תיקון. אני תומך בכך גם לגבי קבוצות אחרות, שצריך לעודד את הבאתן לכדי שוויון. לכן אני תומך גם במנגנוני תיקון לקידום נשים. חתמתי והצבעתי בעד חוק שחבר הכנסת יאיר צפן הציע אותו בעניין מינוי לדירקטוריונים. שם מנוסחים הדברים בצורה עדינה מאוד, אבל גם זו התקדמות. מספר הדירקטוריונים שיש בהם נשים הוא מועט, לא ראוי ולא מתאים למדינה נאורה, שחרתה על דגלה את ערך השוויון, בלי הבדל מין, דת, השקפה ומוצא.

אני רוצה לסיים במשפט אחד. קיימת תופעה, שאני מקווה כי נתקן אותה בהצעת החוק שהגישה חברת הכנסת אורה נמיר, שהבטחת הכנסה במשפחות חד-הוריות — איש לא הורה רכב,

פה הגישה הזאת, המשותפת לאותם שני חברי כנסת — לשלול זכויות מנשים, לשלול זכויות מערכים, לשלול זכויות בטענה כזאת או אחרת, כאשר אין מתייחסים לנשים או לאוכלוסייה הערבית כאל אנשים, כאל בני-אדם, כאל אזרחים שווי זכויות.

ובקשר לזה, יש נקודת מפגש בין נשים שנשללות מהן זכויות וערכים שנשללים מהם זכויות — מצדן הקשה במיוחד של הנשים הערביות, שממן נשללות זכויות רבות מאוד, חברתיות, בחברה, במשפחה, נשים ערביות הסובלות מאכזבה חמורה הרבה יותר, מחוסר אפשרויות של קידום מקצועי, מחוסר אפשרויות להשיג השתלמות וכו'.

חברי הכנסת, אנחנו נמצאים במצב שבו במערכה נגד האלימות כלפי נשים אנחנו חייבים לראות את הפער הגדול בין החקיקה לבין המציאות, את הפער הגדול בין מה שהושג בתחום המקלטים, קווי החירום והמודעות הציבורית, לבין הצורך הקיים בשטח. אנחנו קיבלנו החלטה חגיגית של הכנסת בדבר הקמתם של 12 מקלטים נוספים, אבל לא היה כאן דובר מהממשלה שימסור מה נעשה עם החלטת הכנסת הזאת. ההקצבה של חצי מיליון שקל למקלטים לשנה אינה אלא בדיחה עגומה.

חברי הכנסת, ביקרתי אתמול במעון לנערות במצוקה. אני מלאה הערכה לכל מי שעוסק בנושא הזה, והילדות שהיו שם, ילדות בנות 14 — 16, נראו כמו כל ילדה אחרת שאנחנו מכירים בשכונה, אבל הן ילדות שסבלו סבל רב מאוד לפני שהגיעו למעון. כמה ילדות יכולות להגיע למקום כזה? אם היום 4,500 נערות במצוקה מטופלות, הרי לפי ההערכה, לפחות 30,000 נערות יהודיות וערביות סובלות ממצוקה חמורה, אין להן מקלטים, הפנימיות רחוסות ומלאות, אין הוסטלים ואין תנאים לטיפול.

לכן, חברי הכנסת, השאלה שאני מציגה פה ביום האשה היא לגבי הטיפול בנשים בתחומים שונים. אנחנו חייבים להקדיש הרבה יותר מאמצים ליישום החוקים הקיימים, הרבה יותר מאמצים למניעה של הסבל, של המצוקה, של המצוקה החברתית, של האלימות, לשים יתר דגש בטיפול המוקדם, כי אחרת נעסוק כל הזמן רק בהקמת מקלטים לנשים מוכות. אבל חובתנו לטפל בתופעות החברתיות הבסיסיות המולידות את התופעות הנוראות הללו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חבר הכנסת שמעון שטרית, אחריו — חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזילוני. חבר הכנסת שטרית, אתה לא היית קודם לכן, יצאת לדקה, ולכן אני אומר — חמש דקות לכל נואם. נא לשמש דוגמה מובהקת של שמירה על הזמן.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אשתדל.

היו"ר ש' וייס:

לא להשתדל: תצליח.

שמעון שטרית (העבודה):

אצליח.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדי שנה מתקיים דיון בנושא מעמד האשה, ודברים רבים נאמרים. לפעמים אפילו מתקיים דיון, לא כפורום הרחב ולא בהדרת מלכה. אומרים: "כרוב עם הדרת מלך", אני רוצה להגיד היום: "כרוב עם הדרת מלכה". נדמה לי שיותר מאשר עושים — מדברים בתחומים הללו.

נאמנות ומסירות לתפקיד, וכמו כן גם אמביציה להוכיח את עצמן. רק בזכות תכונות אלה הצליחו מעטות לפרוץ את חומת המצויאים ולהגיע לראש הסולם.

ברצוני לציין לחיוב דווקא את אחד הגופים שמטבעו הוא שמרני מבחינת מהותו והתפקידים המוטלים עליו, וזה צה"ל. בשנים האחרונות התחולל שינוי דרסטי בתחום התפקידים המוטלים על חיילות, תפקידים שנחשבו לפני שנים מספר מחוץ לתחום לגביהן. בטוחני שצמרת צה"ל והמטה הכללי מברכים על השינוי שחולל.

ארגיש פרצה נוספת: בשנים האחרונות הולך וגדל מספר הנשים הלוקחות חלק פעיל במשק כיוצמות, כמנהלות מפעלים בתחומי משק שונים, ככלכלניות של חברות, כפעילות במחקר ובמדע. חלה התקדמות משמעותית במעמד האשה, וחלקה הפעיל במערכת החינוך ובמערכת הבריאות הוא ניכר.

אם נדע לקלוט את העולות החדשות מברית-המועצות, שרבות מהן אקדמאיות והתמחו בארץ מוצאן בתחומי מדע ומחקר שונים ובמקצועות טכנולוגיים, תצא החברה שלנו נשכרת והמשק יתבדר בכך. יש להצטער על כך שרבות מהן מובטלות ונמצאות מחוץ למעגל העבודה, או עובדות בעבודה פשוטה, שאין לה קשר עם המקצועות שלמדו.

אל מול ההישגים האלה שצינתי, נצבט הלב ובושה מכסה את פנינו מול סבילן של נשים מוכות, נאנסות, ונשים שנפלו קורבן ונרצחו על-ידי בעליהן או ידידיהן. אף שלא מקובל למתוח ביקורת מעל כמות הכנסת על פסקי-דין שניתנו על-ידי שופטים, אני רוצה לשמש לפה לנשים המוכות, הנאנסות והנרצחות, ולהביע את פליאתי על פסקי-דין סלחניים שניתנו בזמן האחרון — לבעלים שהתאכזרו לנשותיהם והכו אותן בצורה חיתית, לגברים שאנסו בצורה אכזרית את קורבנם, ולאבדות שאנסו את בנותיהם והרשו את חייהן.

אליקים העצני (התחיה):
אצל חיות זה לא קיים.

היו"ר ש' וייס:
זה ביטוי ספרותי.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
פסקי-הדין לא התאימו לפשעים הנוראים. פסקי-דין כאלה אינם משמשים ככוח הרתעה ואינם תואמים את חומרת הפשעים שבוצעו.

כבוד היושב-ראש, אין להתעלם מההתקדמות שחלה במעמדה של האשה בחברה הישראלית, אך תחום אחד נשאר מחוץ לתהליך ההתקדמות, ואפילו יש בו נסיגה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת שמעון שטרית, אתה נאמת כאן, ואני דאגתי שיקשיבו לך, וקראת להעניק כבוד לנשים. נא להעניק את המינימום לנואמת.

שמעון שטרית (העבודה):
אני מתנצל, אדוני. אשב כשקט.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
כבוד היושב-ראש, אין להתעלם מההתקדמות שחלה במעמדה של האשה בחברה הישראלית, אך תחום אחד נשאר מחוץ לתהליך ההתקדמות, ואפילו יש בו נסיגה, ומתכונת אני לייצוג בכנסת, כממשלה ובשלטון המקומי. ההרכב בכנסת השתים-עשרה הוכיח פעם נוספת את הנסיגה שחלה בנושא של מספר חברות הכנסת. מעוט מספרן בכנסת השתים-עשרה —

אפילו אם הוא "טרנטה", הוא מפסיד את הקצבה. זה כתם בספר החוקים של מדינת ישראל, שאנשים שצריכים לקבל קצבאות מהביטוח הלאומי, אם הם בעלי רכב, מפסידים את הזכויות. לא ייתכן דבר כזה.

היו"ר ש' וייס:
סליחה לרגע, חבר הכנסת שטרית.

חברי הכנסת, אני מצטרף לברכות שאתם מברכים את חבר הכנסת דן תיכון, אבל נדמה לי, חבר הכנסת תיכון, לפי המקום שאתה עומד בו, שטעית בסיעה. אתה נבחרת לצד השני של האולם.

שמעון שטרית (העבודה):
גם אני מצטרף לברכות לחבר הכנסת דן תיכון ולחברי הכנסת האחרים שיושבים כאן ונבחרו.

היו"ר ש' וייס:
אגב, אתה ביקשת משפט אחד, וכבר היו 17 משפטים.

שמעון שטרית (העבודה):
ביקשתי רק לברך.

היו"ר ש' וייס:
אם כך, אני אאפשר לך עוד משפט אחד, שיהיו 18.

שמעון שטרית (העבודה):
אני רוצה לקרוא מעל הבמה הזאת להשלים את החקיקה בעניין מניעת שלילת קצבת הביטוח הלאומי בשל בעלות על רכב, לא רק ממשפחות חד-הוריות, אלא לגבי כל מקבלי הקצבאות האחרים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חברי הכנסת, כאשר מישוה מבקש לומר עוד משפט אחד — שזה יהיה אחד ולא 20.

אני מזמין את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. אחריה — חברת הכנסת עדנה סולודר. אני מבקש מאוד להקפיד על הזמן. חמש דקות וזהו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אני רואה חובה נעימה לעצמי לברך את נשות ישראל וארגוניהן, ולחזק את ידיהן במאבקן להבטחת שוויון זכויות לנשים הלכה למעשה, בכל התחומים — במשק ובחברה ובייצוג במוסדות הממלכתיים והציבוריים.

יום האשה הבין-לאומי מאפשר ומחייב את נשות ישראל לעשות את מאזן ההישגים והמחדלים הקיימים ביישום שוויון הזכויות ובמניעת קיפוח ואפליה. אנו חוגגות היום את החג ברגשות מעורבים. מצד אחד, אנו גאות על ההישגים שהושגו ועל המעשים המבורכים של נשים במגזרים השונים; מצד שני, אנו מתוסכלות נוכח המשך הקיפוח והאפליה הקיימים עדיין בתחומים רבים.

אני גאה במעמד היוקרה שרכשה לתפקיד ולעצמה מבקרת המדינה, שופטת בית-המשפט העליון הגברת מרים בן-פורת, על ההערכה וההוקרה שזכתה להן מכל שכבות העם על מילוי תפקידה בתבונה ובכיד חזקה — הוכחה נחרצת ליכולת הגלומה בנשים רבות למלא כל תפקיד ממלכתי.

יש להצטער על כך, שעל אף העובדה שבישראל כמדינה דמוקרטית קיים העיקרון של מתן הזדמנות שווה להתמודד על כל תפקיד, במציאות הדבר כמעט לא קיים. אומנם נשים רבות השיגו הישגים מרשימים, אבל הם תוצאה של כשרון, ידע,

כנהנה וכהנה. וכאשר היושבראש פתח את הדיון, הוא תיאר בפנינו מחקר שנעשה בארצות-הברית — מה נדרש, לפי דעת הנסקרים, מאשה שרוצה להצליח. הסקר הזה קומם אותי במקצת, ואני חושבת שגשורת ישראל מוכשרות מספיק ומסוגלות מספיק, ואם אינן זוכות להעפיל, צריך לבדוק את זה לא בקרב הנשים, אלא דווקא בקרב החברה הגברית.

בשנה האחרונה דנו הרבה בכנסת בנושאים הקשורים לנשים, בהצעות לסדר-היום, ביוזמות חקיקה, והחזכר כאן תיקון לחוק מס הכנסה (מס' 90), שצמוד אליו תיקון לחוק מס הכנסה (מס' 89), שהוא תיקון שלי, ושני החוקים האלה עומדים להידון מחר בוועדת הכספים. עיקרו של התיקון שלי הוא הפרדה של חיק מס הכנסה לאשה, לרבות מס הכנסה בנושאים שאינם מיגיעה אישית של האשה, למעט מה שהועבר לה על-ידי בעלה במתנה. אני מקווה שיהיה קו ישר בין התשכחות וההכרה בזכותה של האשה, שאותן אנו שומעים כאולם המליאה, לבין הרמת האצבעות בוועדת הכספים ושל חברי מליאת הכנסת. אני מקווה שנסיים את הצעת החוק הזאת בכנסת הנוכחית.

בשלוש הדקות שנותרו לי — — —

היו"ר ש' וייס:

מנין לך שנותרו לך שלוש דקות?

ערנה סולודר (העבודה):

אתה תגיד לי — שתיים.

היו"ר ש' וייס:

נותרו לך דקה ו-52 שניות.

ערנה סולודר (העבודה):

היות שאנחנו ערכ בחירות, אני רוצה לומר שיש לי הרגשה קשה מאוד בשל העובדה שעד היום יש לנו צורך לשריין מקומות לנשים בבחירות לכנסת, על-מנת שנשים תגיענה בכלל לכנסת. אני חושבת שיש לפעמים סתירה, כי כאשר אני רוצה להיבחר בזכותי, כאדם, אם יש לי כישורים ואם אני מתאימה, ולא בזכות השמלה שלי. אני מקווה שישתנה המצב הזה שבו אנחנו עדיין נזקקים לפעמים לשריין מקום לאשה, על-מנת שיהיה בכלל אותו פוטנציאל של 50% אל המקומות שבהם קובעים ומעצבים החלטות, ולא נזדקק לשריין את המקומות האלה.

לסיום, אני רוצה להזכיר שתי נשים. הראשונה, נערה בת 14 — זה יום האשה הבינלאומי — שהסעירה את אירלנד, ודומני לא רק את אירלנד. כוונתי לפרשה של אותה נערה בת 14 שנאנסה על-ידי אדם קרוב, ופסק-הדין של בית-המשפט המחוזי לא התיר לה לצאת לבריטניה לעשות הפלה. כלומר, היא גם נענשה על זה שנאנסה, ורק דעת הקהל והלחץ של דעת הקהל הביאו לכך שלאותה נערה ניתן ההיתר לנסוע לבריטניה.

ואני רוצה להזכיר לנו, לכנסת שלנו, שאנחנו החלטנו על ביטולו של סעיף חשוב מאוד בחוק ההפלות, סעיף 5, הסעיף הסוציאלי, ועדיין לא תיקנו את הסעיף הזה. נדמה לי שהמקרה שהזכרתי צריך להזכיר לנו את העניין הזה.

ואחרונה, אחרונה — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מאוד להקפיד על הזמן.

ערנה סולודר (העבודה):

אני מסיימת מיד.

אני מבקשת לשלוח מכאן ברכה לכלת פרס נובל לשנת

שמונה חברות — עומד בסתירה ליכול פעילותן, ואין זה מקרה שהן נמנות עם החברים הפעילים ביותר בכנסת.

בממשלת ישראל כיהנה מאז קום המדינה רק ארבע נשים, לעומת כ-200 שרים לשעבר. לדאבוני, לא נראה שיחול שינוי דרסטי בתחום זה.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אני מסיימת.

היו"ר ש' וייס:

אבל צריך לסיים בזמן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אומנם סיעת הליכוד תכפיל את מספר הנשים בכנסת השלוש-עשרה מאשה אחת לשתי נשים, ומפלגתי, מפלגת העבודה החליטה להסתפק בארבע נשים, ואם תיבחר, חלילה, חברה באחד האזורים, זה יהיה על חשבון שריון ארבע חברות ברשימה הארצית.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, זה כבר הרבה מעבר לזמן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אני מסיימת.

היו"ר ש' וייס:

את מסיימת כבר שלוש דקות.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אדוני היושבראש, אני מקנאה בייצוג נשים בפרלמנטים ובממשלות באירופה המזרחית והמערבית גם יחד. הנשים במדינות המזרח-הרחוק, אפילו במדינות פונדמנטליסטיות, כיהנו ומכהנות כראשי ממשלות.

אני רוצה לקוות שהכנסת השלוש-עשרה תתן את דעתה על מחלל חברתי זה ותמצא להבטחה, בדרך של חקיקה, ייצוג גאות של נשים בכנסת, ויהיה זה לברכה לא רק לכנסת, אלא גם לחברה כולה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

חברי הכנסת, זה מאוד לא-נעים להעיר שוב ושוב. אין דבר שאי-אפשר לומר בחמש דקות. זה יוצר אווירה לא-נוחה. מאוד לא נעים לי, בעיקר כאשר חכמת כנסת נואמת בנושא כזה. אין דבר שאי-אפשר לכלול בחמש דקות. רשות הדיבור לחברת הכנסת ערנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת חיים רמון. אני מבקש מכם למנוע ממני את הצורך להעיר לכם. זה לא נעים. אנחנו אנשים מבוגרים.

ערנה סולודר (העבודה):

כבוד היושבראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודות לנשיאות הכנסת שהשנה היא זכרה שיש "יום האשה", ואפילו קבעה לו מועד מכובד, ואפילו אנחנו נמצאים בדיון המשורר לאומה, כמו שאומרים. אני חושבת שהנושא ראוי. אני אומרת את זה קצת בצניעות, אבל אני חושבת שהנושא ראוי.

היות שזמני קצר, לא אמנה, לא את הדברים שעלינו עוד להשיג ולא את ההישגים. דיברו כאן על בעיית הייצוג הנשים, על בעיית הנשים בעבודה, על בעיית שכר הנשים, ואפשר להמשיך

מה אנחנו צריכים ללמוד מכך? ככל שאנחנו נצליח לקדם את מעמד האשה, החברה כולה תצא נשכרת. לכן זה איננו עניין של נשים, זה עניין של כל חלקי החברה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, אני מבין שחברת הכנסת אורה נמיר העירה לך שתחכה עד שייגמר הסיכוב אצלך במפלגה. נכון?

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה לחזור מהפוליטיקה הפנים־מפלגתית למעמד האשה.

אורה נמיר (העבודה):

זו לא פוליטיקה פנים־מפלגתית, זה מעמד האשה.

חיים רמון (העבודה):

אני בכוונה לא רוצה לדון בפרטים ולא בפרטות.

אורה נמיר (העבודה):

היום אני לא צריכה לדבר, מספיק להביט עלי.

חיים רמון (העבודה):

זה גם לא על חשבונך.

היו"ר ש' וייס:

אבל זאת הערה לעניין.

חיים רמון (העבודה):

בהחלט. אם כבר דיברתי על מדינות מתפתחות, אני לא אקח דווקא את ארצות סקנדינביה, אלא מה שקורה בגרמניה, בהולנד, באוסטריה. אם כי גם באירופה, חברת הכנסת נמיר, יש כמה מדינות מפגרות יותר מאתנו.

אורה נמיר (העבודה):

זו באמת מחמאה.

חיים רמון (העבודה):

זאת לא מחמאה. למשל, אנגליה: שם יש פחות חברות פרלמנט באופן יחסי מאשר בכנסת הישראלית. גם בארצות־הברית, עוד דוגמה של מדינה נאורה לכאורה: שם מעמד האשה בתחום הפוליטי הוא בכיר.

מה שאצלנו באמת חמור, אם כבר גררתם אותי לקטע הפוליטי, העדר נשים — — —

גד יעקבי (העבודה):

קשה לומר שנשים אינן משפיעות על הפריימריס.

חיים רמון (העבודה):

משפיעות. גם פה הן משפיעות. חבר הכנסת יעקבי, בתחומים אחרים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה היה רמז דק לעיתונות.

חיים רמון (העבודה):

חשבתי שעל מעמד האשה אני אדבר כלי קריאות ביניים.

היו"ר ש' וייס:

תקבל זמן־פציעות, אל תדאג.

חיים רמון (העבודה):

אבל מה שבאמת יוצא דופן במדינת ישראל הוא — גם לעומת אנגליה, גם לעומת צרפת — היעדרן הכמעט־מוחלט של נשים ברמה של הרשויות המקומיות. נדמה לי שיש רק ראש רשות אחת, באב־יהודה, יש מעט מאוד נשים החברות במועצות ערים, יש מעט מאוד סגניות ראשי ערים.

1991, אוגוסט 30, מבורמה, המוחזקת בגלל דעותיה כמעצ־רביית מאז 1989, עד כדי כך שלא הייתה יכולה לצאת לקבל את פרס נובל שהגיע לה. נדמה לי שלא רק אנחנו, כנשים, מזדהות עם אותה אשה אצילת נפש ואמיצה. אני מקווה שכל הכנסת מזדהה ושוולחת מכאן את ברכתה וגם את פנייתה לשלטונות בורמה, לאפשר לגברת אוגוסט 30, קי לצאת ממלאה ולחיות חיים של חופש בארץ של חופש. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחברת הכנסת עדנה סולודר.

חברי הכנסת, לפני שאני מזמין את הנואם הבא, אני רוצה לכרך אורחים שנמצאים אתנו כאן ביציע האורחים, ואנחנו מחבכים בנוכחותם. האורחים הם מברזיל: מר נונס פריירה, מושל מדינת סאן־פאולו, מר אדוארדו מאיה, שר התכנון במדינת סאן־פאולו, מר אנטוניו קרלוס פנוצ'יו, ראש העיר סורוקבה בסאן־פאולו, מר מאורו מאלין, מר קרלוס צורובל. ברוכים תהיו אתנו. אני מקווה שאתם נהנים מהדיון.

אנחנו ממשיכים עכשיו בדיון. אני מזמין את חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — את חבר הכנסת אריה אליאב. אולי חבר הכנסת חיים רמון ידגים סוף־סוף כיצד אפשר לסיים נאום בתמש דקות. אם הוא יעשה את זה — הוא יהיה הראשון.

אורה נמיר (העבודה):

אין סיכור. זה נושא שיש לו הרבה כל־כך להגיד עלי.

היו"ר ש' וייס:

פה אנחנו נפעיל משמעת ממש.

בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מדי שנה אנחנו מציינים את יום האשה הבין־לאומי, ודרך כלל האירוע הזה בישראל מצוין על־ידי נשים, ונשים בלבד. הן המעורבות, הן היוזמות, הן הדוחפות, וכל העניין הקשור למעשה למעמד האשה הוא נושא שמעט מאוד גברים נוטלים בו חלק. אני חושב שזו אחת הסיבות המרכזיות, מדוע אנחנו לא מצליחים להגיע להישגים משמעותיים בתחום הזה.

מעמד האשה, הזכויות שהאשה מקבלת או רוכשת בחברה אינם בעייתן של הנשים, זו בעיה של החברה כולה. כואו נבדוק בעולם הגדול היכן החברות היותר־מתקדמות, היותר־פתוחות, היותר־משגשגות מכל בחינה שהיא. בחברות שבהן האשה הגיעה לשוויון זכויות מלא כמו הגבר, שם הכלכלה משגשגת, החברה צודקת יותר, החברה סולידרית יותר.

קריאה:

— — —

חיים רמון (העבודה):

היכן שהגיעו. חבר הכנסת צבן, אם ניקח את מדינות סקנדינביה, הדוגמה הקלסית, אין ספק שהמדינות הללו הן היותר־משגשגות מבחינה כלכלית, ושם באופן יחסי שורר צדק חברתי יותר מברוב מדינות העולם.

היו"ר ש' וייס:

בנוכחותה יש שריון לגברים.

חיים רמון (העבודה):

ושם, במדינות הללו, הנשים ממלאות תפקידים מרכזיים בפוליטיקה — ועל כך כולנו שמענו, כמו בנוכחיה, שזו הדוגמה הקלסית, אבל גם בשבדיה וגם בדנמרק — ובכל תחומי החיים: ברמה של הרשויות המקומיות, בכלכלה, במשפט — בכל התחומים.

הזמן שנותר על-מנת לתרום תרומה משמעותית למערכה שאנחנו נתונים בה. ואני בהחלט מברך ומוקיר אותה ומצר על כך שלא נראה אותה בינינו בכנסת הבאה. אני מציע רק שנבטיח לעצמנו שבכנסת השלוש-עשרה נתחיל את פעולת הוועדה למעמד האשה מראשית הכנסת ולא כסימה.

אני מבקש לומר מה הם, בעיני, עיקרי המאבק לשוויון מעמדה של האשה, מעין עשרת דיברות של המלחמה לשוויון האשה; אבל לפני כן שתי הערות. יש ירכות שחוצה גם את מפלגות השמאל על הנושא של העדפה מתקנת, ואני רוצה לומר בקשר לזה שני דברים: השמעתי כאן מעל הדוכן, לפני חודשים מספר, את הנתונים. אני שואל כל חבר וחברה ישרי-לב בבית הזה: מה האמת? כאשר בשתי הדרגות התחתונות בסולם של עובדי המדינה — 70% נשים ו-30% גברים. ובשתי הדרגות העליונות, מה? לא להיפך — 30% נשים ו-70% גברים — וגם זה היה גרוע — אלא 97% גברים ו-3% נשים. מישור באמת מאמין שבתהליך טבעי מדורג זה ישתנה, או שזה יקרה על-פי הכלל — עד שתבוא הנחמה תצא הנשמה?

העדפה מתקנת מתחייבת מן המצב. כך עשו בסקנדינביה, כך עשו במקומות אחרים. זה לא בא סתם כך, ובמיוחד שאשררנו אמנה הכוללת את העיקרון של העדפה מתקנת.

דבר שני, שוב מבחן גמור בחקיקה השבוע. אני נמנה עם אלה שלא רוצים בתידין רבניים, אבל כל עוד יש בתידין רבניים, הם חייבים לפעול לפי תקנות תקינות. יש תקנות, והן לא מופעלות מפני שהרב הראשי מסרב לחתום עליהן. מחר תובא הצעת חוק שנוטלת את התקנות העיקריות שמועצת הרבנות הראשית אישרה ומלכישא אותן בלבוש של הצעת חוק של הכנסת, וזה שוב מבחן, לנו, שנעשה את אשר אנחנו צריכים לעשות.

היו"ר ש' וייס:

גם הזמן עושה את שלו.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם הזמן כבר עשה את שלו לפי שעון — — —

היו"ר ש' וייס:

לא לפי שעוני, לפי שעון הכנסת.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני אכבד את שעונה של הכנסת. אסיים את דברי ואומר, שאכן מצפה לנו בכנסת השלוש-עשרה מלאכה רבה לעשותה, ואלה מכאן שמתכוונים להמשיך במירוץ ולהגיע לכנסת השלוש-עשרה, אנא יטו יד ושכם למלאכה החשובה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צבן. חבר הכנסת דוד ליבאי — איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת סאלח טריף.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חשבתי שלפחות בדיון חגיגי כזה — יום האשה הבין-לאומי — יהיה היציע מלא נשים ואמהות שמגדלות ילדים, שדואגות, שנאבקות. ראינו פה שורה של חברות כנסת שעלו לדוכן, על מה הן דיברו? על קיפוח נשים? הן דיברו על קיפוח — כמה שופטות יש, כמה במקורות מדינה יש, כמה חברות כנסת יש, אם יש ייצוג מספיק לנשים, אין ייצוג מספיק לנשים.

חברת הכנסת שולמית אלוני דיברה על קיפוח. את

אמנן רובינשטיין (שיני — מפלגת המרכז):

היתה אשה אחת — יהודית נאות; סילקתם אותה.

חיים רמון (העבודה):

בסך הכול, כתחום זה הקיפוח הוא באמת ללא שום השוואה עם המדינות המפגרות, גם ברמה של הפרלמנט שלהן.

אנחנו מכובדים משאבי אנוש במקרה הזה, כאשר איננו מצליחים להביא אל תוך החברה את הכוח של הנשים.

היו"ר ש' וייס:

אתה צריך לסיים.

חיים רמון (העבודה):

למרות כל הפציעות אני מסיים.

יש לנו השנה הזדמנות יוצאת מן הכלל גם לעשות משהו בנושא מעמד האשה. אנחנו נדון מחר, בוועדת הכספים, בהצעות חוק של חברי הכנסת עדנה סולודר, שרה דורון ודוד צוקר, אשר יכירו בזכותן של נשים להיות נישום עצמאי; נושא שדנו בו שנים רבות בכנסת. הכנסת עומדת להתפור, יש עוד כשבועיים של דיונים. חברי הכנסת, היום, נוסף על הנאומים אנחנו יכולים גם לעשות דבר מעשי, להעביר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית לפני שהכנסת תתפור, ובכך באמת לציין באופן מעשי, כפי שצריך, את יום האשה הבין-לאומי. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רמון.

חבר הכנסת אריה אליאב — איננו. חבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — חבר הכנסת דוד ליבאי. אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת צ'רלי ביטון, והוא כאן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברות הכנסת, חברי הכנסת, בפתח הדרכים אני רוצה להצטרף לקריאתו האחרונה של חבר הכנסת חיים רמון, כדי שבאמת נצליח להעביר את הצעת החוק האמורה עוד בכנסת הזאת.

אני רוצה לברך היום את הנשים, את ארגוני הנשים, את שדולת הנשים בישראל, בראשותה של פרופסור אליס שלוי; ברכה מיוחדת לחברות הכנסת שלנו, שהן בדרך כלל נמנות עם הקבוצה המובילה, המסורה והחרוצה ביותר בין חברי הכנסת.

לכנסת השתי-עשרה יש בהחלט יכול של עשייה חשובה בקידום מעמדה של האשה, עקב יוזמה של חברי כנסת רבים, עקב פעולה של ועדות הכנסת, ובדודאי לא בשורה האחרונה — ועדת העבודה והרווחה, בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר.

אני גאה על כך שאני וחברי נמנים עם הפעילים בתחום הזה, אבל בפירוש אינני מרגיש כמי שרשאי לנוח על זרי דפנה, כי עדיין עוד רבה המלאכה לעשותה.

חברי הכנסת, ב'16 ביוני 1991 קיבלנו החלטה כאן. פנינו לממשלה וביקשנו מהממשלה להניח על שולחנה של הכנסת חוכנית פעולה ממשית למימוש האמנה הבין-לאומית לעקירת כל צורות האפליה נגד נשים; שהרי באותו זמן אשררה הממשלה את האמנה הזאת. לא זכינו לשום תגובה, לא שמענו שום שמורה, לא קיבלנו שום ידיעה שהממשלה עשתה מעשה כלשהו או קיימה דיון כלשהו כדי לקדם את ההתחייבויות שנטלה על עצמה כאשר היא חתמה על האמנה.

אנחנו הקימונו אז ועדה. הועמדה בראשה חברת הכנסת שרה דורון, שעשתה רבות בחודשים האלה כדי לנצל את מעט

אנטי-אשכנזים, אלא הם גזענים אנטי-מזרחיים. כולם ראו כיצד הם תוקפים ואיך הם מנהלים מלחמת חורמה. הגיע הזמן להתארגן למלחמת הגנה, כי אין לנו ברירה. תודה רבה.

היו"ר ש' רייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ביטון. חבר הכנסת ביטון, אולי לסיים איזה משפט על נשים?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
בבקשה, על נשים דיברתי עוד קודם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אני מתפלל עליך. זה היה גם בפעם הקודמת. זה לא חדש בליכוד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
זה נכון.

היו"ר ש' רייס:

חברי הכנסת, קיבלתי כאן פתקים לגבי סטייה מן הנושא. אני לא יכול להתערב בתוכן של נאומים.

חבר הכנסת יאיר צבן, קיבלתי את מכתבך. אני אוכל לאפשר לך, אם היתה טעות, להוסיף אחר כך משהו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים הלאה. חבר הכנסת סאלח טריף — איננו רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חבר הכנסת אורון, אני מוסיף לך דקה, שכלא כוונה נפלה מזמנו של חבר הכנסת יאיר צבן. זה בסדר, חבר הכנסת צבן?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להתייחס לנושא הדיון שלנו מהיבט קצת שונה, והוא רק משלים היבטים שונים שעלו במהלך הדיון היום.

חבר הכנסת צבן תיאר שורה של חוקים שהם מתוך מגמה לקדם את הנושא שבו אנחנו עוסקים. בהחלט, עם סיומה של הכנסת הזאת, ניתן לומר שיש 'כול מרשים' לחקיקה בתחום הזה. אבל אני רוצה דווקא לתקוף את הנושא הזה מנקודת המבט של חוקים ונושאים, שהם לכאורה לא בדיוק שייכים לעניין, אבל השפעתם על מעמדה של האשה בחברה לעתים חמורה יותר, או חיובית יותר, מאשר חוק אשר מכוון למטרה הזאת עצמה.

אביא שתי דוגמאות: האחת, שעסקו בה רבות — חוק שכר מינימום. לכאורה, הוא שייך כולו. כל ניתוח של הנושא הזה, גם מצד רמת ההכנסה, גם מצד רמת הפגיעה, גם מצד עומקה של הפגיעה, מכוח שחק שכר מינימום, או קיומו של שכר מינימום, מגן יותר על הנשים העובדות מאשר על הגברים, פשוט מהטעם הסטטיסטי, שהן נמצאות באחוזים גבוהים יותר במקומות שבהם מופעל שכר המינימום, והן נפגעות יותר כאשר הוא נשחק, דבר שקורה עכשיו.

לעתים במאבק — ואני אומר את זה דווקא לך, חברת הכנסת דורון, המשקיעה בה רבות בנושא הזה — נדמה לי שחסרה ראייה כוללת יותר, איך השאלה של מעמדה של האשה מתחברת באופן מהותי ובתהליכים ארוכי-טווח יותר ובמצומצמות גדולות יותר לנושאים שהם לא בדיוק מוגדרים בתחום הזה.

נושא אחר שקשור במכלול זה, שהכנסת עסקה בו רבות,

מקופחת, חברת הכנסת שולמית אלוני? אני באמת רוצה לשאול, האם את מרגישה מקופחת או מופלית?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מקופח?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

גברתי היקרה, תדברו על האמהות המקופחות, על האמהות שיושבות בבית ומגדלות את ילדיהן. על העובדות שבקושי מפרנסות את הבית ואת המשפחה, שצריכות לעבוד כל-כך קשה כמפעל או כמקום עבודה כזה או אחר ולהביא פרנסה הביתה. מישוהו מכם התעניין בנשים?

חברת הכנסת שולמית אלוני יוצאת מאולם המליאה, היא כועסת מאוד. אם זה כך, חברת הכנסת שולמית אלוני היא לא אשה, האמינו לי. הדבר הזה לא ייאמן. זו בושה וחרפה.

אני רוצה לדבר על אפליה, ואני מדבר גם על אפליה של נשים, וגם על מה שקרה אחמול במרכז המפלגה בתל-אביב. אדוני היושב-ראש, אתמול נפל דבר בישראל. המאורעות שהתרחשו בגני-התערוכה חרגו מכל תחום מפלגתי והפכו עניין לאומי. קנוניה קמה, כנופיית השלושה — שמיר, ארנס ושרון. חברי הכנסת, זה לא נוגע רק לשר דוד לוי או רק ל"מחנה לוי", זו קנוניה הנוגעת לחברה הישראלית כולה. הקנוניה הזאת מלמדת, כי בלב-לבו של השלטון ובצמרת המדינה מצויה כנופייה גזענית אנטי-מזרחית, שגמרה אומר לחסל כל התארגנות מזרחית עצמאית, נשים וגברים כאחד. כנופיית השלושה מוכנה לסבול מזרחי או עסקיית מזרחית מתרפסים; כנופיית השלושה מוכנה אפילו לסבול פוליטיקאי מזרחי מנומס, אבל — אחד שיועד מראש עד היכן מותר לו להתקדם, אחד שמקבל בהכנעה את העלייונות האשכנזית. הכנופייה הזאת לא מוכנה להשלים עם מנהיג מזרחי עצמאי ואמין, שמתכוון להתחרות אתה על התפקיד מספר אחת בפוליטיקה הישראלית. והדברים ידועים.

חברי הכנסת, השר דוד לוי שואף למה שלא שאף איש מזרחי לפניו — להיות ראש ממשלה מזרחי, הראשון של מדינת ישראל. לכן התכנסו האדונים שמיר, ארנס, שרון וכל הכנופייה שלהם בחדרי חדרים והוציאו חוזה על דוד לוי. אלה פוליטיקה וסגנון של מאפיה.

העיתונאי דניאל בן-סימון מסכם היום את מצב העניינים, ואני מצטט מתוך העיתון "דבר": "פגיעה באיש" — הוא אומר — "שהיה לסמל בעיני מזרחיים כה רבים, פירושה אובדן בטוח של שלטון הליכוד בלא כל מאמץ מצד העבודה. הצרה היא ששמיר, ארנס ושרון, השלושה שעשו יד אחת כדי לגמד את לוי, מודעים היטב להשלכות של צעד. אילו היו חופשיים מכל שיקול אלקטורלי, הם היו מתזים אותו החרצה אתה ולתמיד. אלא שהם יודעים שעם התזתו הם עלולים להחזיר עוד כמה מנדטים לעבר מפלגת העבודה. זוהי הסיבה שבמקום להוציא להורג הם הותירו אותו פצוע ושותת דם".

אתמול כלילה הבטיח השר דוד לוי לאנשיו, ואני מצטט: "יבואו ימים ואנחנו נטפל במה שצריך לטפל". ואני שואל: מתי יבואו הימים האלה? אני מוסיף ושואל את השר דוד לוי עצמו: מה עוד צריך לקרות? מה עוד צריך להתרחש כדי שיבוא היום, שבו ניגש כלנו לטפל במה שזקוק לטיפול?

אני אשוב לנושא הזה שוב ושוב, כי אסור להרפות, אסור לנוח. אולם בזמן הקצר שנותר לי עכשיו אומר רק זאת: לא הציבור המזרחי מנהל מדיניות עדתית, אלא כנופיית השלושה וכל בעלי בריתה מנהלים מדיניות עדתית. לא אנחנו גזענים

יותר, וחבל על כך. אף שלא מקובל לומר זאת לגבי מפלות אחרות, הצטערתי מאוד לראות שהקו המתון, הקו האחראי, הקו התומך בשוויון זכויות לכול נחלש מאוד בבחירות שהתקיימו בליכוד.

רבותי חברי הכנסת, טעות היא לחשוב, שעניין זכויות נשים הוא עניין לנשים או לארגוני נשים. עניין שוויון הזכויות לכל תושבי המדינה, ובכלל זה ביטול האפליה בין גברים לנשים, הוא עניין לחברה כולה. בעצם עניין זה הוא אחד המדרים לקידומה ולהתפתחותה של החברה התרבותית. אנחנו רואים שכל שהחברות מתקדמות יותר וצודקות יותר, כך שוויון הזכויות לנשים מבוסס בהן יותר, ולהיפך: ככל שהנשים מושפלות ומדוכאות, כך אנחנו יודעים שאותה חברה מרוחקת יותר מהקריטריון של חברת התרבות. וכך צריך לראות את עניין שוויון זכויות הנשים כאחד האינדקסורים החשובים להיותה של החברה חברה תרבותית. משום כך, לדעתי, היה צריך להיות בכנסת קודם כול חוק-יסוד, העומד מעל החקיקה הרגילה, והמבטיח את שוויון הזכויות של הנשים בישראל. יש לנו חוק שיויון זכויות האשה, אבל הוא חוק רגיל, שאפשר לבטל אותו במפורש או מכללא בחקיקה יותר מאוחרת.

אדוני היושב-ראש, אני הצעתי, וזה עבר בכנסת בקריאה מוקדמת, להפוך את חוק שיויון זכויות האשה לחוק-יסוד משוור. לדאבוני הרב, בגלל התפוררותה המוקדמת של הכנסת, החוק הזה לא מגיע לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, אבל אני מקווה שבכנסת הבאה נוכל להעביר אותו.

אני רוצה להזכיר עניין נוסף. מכלל הבעיות שהוזכרו כאן ומפאת קוצר הזמן אי-אפשר להרחיב את הדיבור עליהן, יש בעיה אחת שדורשת פתרון מיידי, וזאת בעיית האשה העובדת, שהיא מקופחת בשירות הציבורי גם מבחינת שילובה בדרגות הבכירות וגם מבחינת השכר הממוצע שלה בהשוואה לגברים. האשה העובדת גם מקופחת מבחינה זו שאין די תנאים בתחום גני-הילדים והגנונים שיאפשרו לה עבודה שווה לעובדות הגבר, והיא מקופחת גם מבחינת דיני מס הכנסה, שקובעים את המעמד של ראש המשפחה. אני מקווה מאוד שהצעתי של חבר הכנסת דדי צוקר תבוא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית עוד בכנסת הזאת, כך שיהיה מעמד שווה לגבר ולאשה בנושא זה של דיני מס הכנסה.

אי-אפשר שלא להזכיר בעניין זה את מיעוט השתתפותן של נשים גם במערכת הציבורית-הפוליטית וגם בסקטור העסקי ובסקטור הממשלתי. אף שהנשים מיוצגות היום בעולם המשפט בצורה המכובדת ביותר, הן כמעט שלא מיוצגות בדירקטוריונים של החברות הממשלתיות.

דן תיכון (הליכוד):

נערך מחקר בארצות-הברית, המראה שגם שם אין נשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת דן תיכון, אני יודע, אני רוצה לומר לך רק דבר אחד: אני לא שואב את השראתי מארצות-הברית כשורה של דברים.

הי"ר ש' וייס:

זמן עבר. תסכם את דברך במשפט אחד או שניים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

בעניין זה של השוואת זכויות הנשים, לא אשאב את השראתי מארצות-הברית אלא דווקא ממדינות מתקנות יותר ביבשת אירופה.

זה נושא השיכון והשלכתו על ציבור הנשים ככנות הזוג בתוך המשפחה וכאמהות, ועל אוכלוסיית המשפחות החד-הוריות. למרות ההגדרה היפה הזאת, רוב המשפחות החד-הוריות הן של נשים. כאשר החברה איננה נותנת פתרון דיוור ברמה סבירה לכל בניה, הנשים בתוך הכלל הזה נפגעות באחוזים גבוהים בהרבה מן האחרים בסטטיסטיקה שמופיעה בנתונים הכוללים של המס או של גורם סטטיסטי אחר.

אני חושב, כמו בכמה נושאים נוספים, שהפתרון הוא רק במאבק שיש בו שילוב בין התמודדות ישירה בתחומים שבהם קיימת אפליה, מחד גיסא, או רצון לקדם, מאידך גיסא, לבין יצירת מערכת נורמטיבית רחבה יותר, שהיא, בעצם קיומה, משפרת ומעלה את מעמדה של האשה בחברה. כפי שזה, אגב, קורה בכל מערכת כזאת כאשר מדובר בגורם חלש יותר, אם מדובר במיעוט לאומי או אחר.

אני חושב שהאמירה שאני אומר עכשיו תקפה במיוחד בזמנים כמו אלה שאנחנו חיים בהם עכשיו. בתקופות של אבטלה משקלן של הנשים בקרב המובטלים תמיד גדול יותר. בשחיקת השכר — משקלן של נשים תמיד גדול יותר. בשחיקת קצבאות — ההשפעה על מעמדה של האשה בתוך המשפחה תמיד חמורה יותר.

ההיגיון שבו פועל הפער, כמו כל פער, הוא שאם אתה לא מפעיל מערכת שמנסה לתקן את הפער — הוא גדל. זה מה שקרה על-פי כל הנתונים, למרות כל הדיבורים, בפערים שבין שכר של נשים ושכר של גברים, לאורך השנים האחרונות, ויש תחזיות קשות מאוד לגבי מה שצפוי לנו בשנים הללו, כאשר האבטלה עולה ושיעורה בקרב הנשים גובר, וקיימת שחיקת שכר ושחיקה של שכר המינימום. העובדה הזאת נכונה גם כאשר עושים את ההשוואות בין שיעורן של הנשים לשיעורם של הגברים בתפקידים מסוימים, בדרגות שכר מסוימות, וכו' וכו'.

לסיים דברי, אני רוצה לחזור על מה שהתחלתי בו. רק מאבק משולב בנושאים ספציפיים בתחומים שונים מקופחות בהם עם יצירת מערכת נורמטיבית רחבה יותר, שמגינה ומצמצמת פערים, רק מאבק משולב כזה יכול, בטווחים מסוימים, לתת תשובה על בעיה שאנחנו מתייחסים אליה היום.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה. אחריו — חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (העבודה):

אני לא רשומה.

הי"ר ש' וייס:

היית רשומה. דווקא לך יש הרבה מה לומר בנושא. אם כן, חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לברך את נציגיהם של ארגוני הנשים ושל שדולת הנשים. בהזדמנות זאת אני רוצה לברך גם את חברת הכנסת שרה דורון, שהיא יושבת-ראש השדולה הפרלמנטרית, שיש לי הכבוד להיות חבר בה, ולהביע את צערי על כך שהיא לא תהיה אתנו בכנסת הבאה. יש כנראה כלל ברזל, שאלה שאנחנו רוצים לראות בכנסת לא תמיד עומדים במבחן המשוכות של הארגונים הפוליטיים או שהם לא מוצאים דרך להתחרות. אני מצר על כך שלא תהיי בכנסת הבאה, ובהזדמנות זאת אומר שאני מצר גם על כך שחבר הכנסת אוריאל לין לא יהיה בכנסת הבאה. גם הוא שותף לנו במאבק על שוויון זכויות ועל השקפות עולם נאורות

שעשו להן, ולהביא בעקבות זאת לעשיית דין. הקצין או החייל שהטריד אותן מועמד לדין ונשפט.

בשנת 1990 — כך סיפרה — היו 90 תלונות של חיילות על הטרדה מינית; בשנת 1991 — 111 תלונות. בחודש פברואר השנה — 18 תלונות. זה מספר גדול מאוד. אני מרוצה מהתופעה הזאת, כי זה אומר שחיילות אינן מסתירות, חוששות פחות, ומוכנות לדבר על זה. רק בשיתוף פעולה עם אותה חיילת צעירה שנמצאת בבסיס ארשם בארץ נוכל באמת לסלק את הנגע הזה.

כמ־כך סיפרה לנו קצינת ח"ן ראשית על שורת מעשים שצה"ל נוקט בעקבות הכעיה שעוררנו כפניו, ואני רואה שצה"ל לקח את הנושא ברצינות רבה, ויש כוונה לפעול בתיאום מלא עם הכנסת. אני שמח שיש היענות כל־כך מהירה וכל־כך נמרצת בצבא לנושא הזה.

לא הייתי רוצה לשאת נאומים על חשיבות הנושא, אלא אני אומר תודה לחברת הכנסת נמיר על החוק, ותודה לקצינת ח"ן ראשית על מה שעשתה בתחום שהזכרתי. אני תושב, שבצעדים כאלה כל אחד מאתנו בתחום שלו, במעשה, במלה ובחוקה יוכל לתקן דברים שהטבע, למרבה הצער, לא גרם. חברת הכנסת שולמית אלוני אמרה כאן, שבטבע יש הכדל בין גבר לאשה. לא נשאר לי אלא להשתמש בציטטה מדברי דוד בן־גוריון, שאומנם נאמרה לגבי הנגב אבל היא מתאימה גם למקרה הזה. דוד בן־גוריון אמר: ננצח את הטבע.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מוחמד נפאע, והוא יתיר הראשון שחמש דקות אכן יספיקו לו.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ארבע דקות.

היו"ר ש' וייס:

תן דוגמה לכך שאפשר לכלול את הכול בחמש דקות, ואף בפתחות מזה. אחריו — חבר הכנסת אלי דיין.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, חברות וחברי הכנסת, ביום האשה הבינלאומי אני מבקר את חברות הכנסת, את כל עובדות הכנסת ואת ציבור הנשים היהודיות והערביות, ומאחל להן חיים משפחתיים, חיי כבוד ושלווה, בלי איומי אבטלה, חיים בשלום ובשוויון.

האשה ראויה לכל הכבוד, אבל לא כמס שפתיים בלבד. היא ראויה לכבוד ולשוויון אמיתי, המבוסס על חוקה ושוויון בכל תחומי החיים, ללא אפליה רק מפני שהיא אשה.

כל מדינה מפותחת ודמוקרטית ומתקדמת תישאר פגומה בלי שוויון אמיתי וכבוד אמיתי לאשה, ויהיה חסר בה דבר בסיסי ומהותי ביותר. אני שמח שהכנסת הצליחה להעביר בזמן האחרון כמה הצעות חוק בנושא שוויון לנשים, עליידי חירות הכנסת וחברי הכנסת. זאת אחריותו של כל אחד לטוב ולמחות נגד כל אפליה כלפי האשה.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לצאת נגד כל קריאה וכל ניסיון בסקטור הערבי להגביל את האשה למטבח ולעבודה בבית. אני מאחל לציבור הנשים הערביות להמשיך במאבקן הצודק והמבורך נגד כל ניסיון להגביל את החופש שלהן בעבודה, בלימודים ובחיי יום־יום עליידי קבוצות פטטיות ידועות. זו פגיעה בתפקידה ובכבודו ובזכותה של האשה, וגם בחברה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חבר הכנסת מיכאל בריזזה, ואחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע.

מיכאל בריזזה (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ביום זה שבו הכול מברכים נשים חשוכות, וגם אני — מודה באשמה — מתכוון לעשות כן, אני מרשה לעצמי קודם כל לברך את אשתי, עם כל הכבוד. אם כבר מברכים נשים, מדוע יפקד מקומה? ואני יודע שהיא לא האשה היחידה מנשות חברי הכנסת שמשלמת מחיר יקר כדי שאנחנו נוכל לעמוד כאן ולדבר אליכם כל העת ולעסוק במלאכתנו, לפעמים לטוב ולפעמים לא כל־כך טוב. אני יודע שגם לחלק מחברות הכנסת יש בעלים שעושים מאמץ גדול וכבד, כדי שהן ימלאו את תפקידן, אבל יש הרבה יותר חברי כנסת מאשר חברות כנסת, ומשום כך אני חוזר ומבקר את אשתי וגם את נשותיהם של כל חברי.

אני רוצה גם לברך היום שתי נשים. אני חושב שאין שוויון לאשה. אנחנו מדברים על זה הרבה מאוד, אנחנו מצהירים על כך הרבה, למדנו להשמיע את כל הסממאות והנוסחאות הנדרשות, אבל בכל צעד ושעל אנחנו נתקלים בתופעות מקוממות ומעוררות זעם, שמצביעות על כך שהעולם שבו אנחנו חיים הוא עדיין עולם של גברים, וכל הישג של אשה מושג במאמץ כביר, בחריקת שיניים, במאבק נגד נהלים ונהלים בני מאות שנים.

היום הזדמנו לי שני אירועים, שבהם ראיתי התקדמות מסוימת בתחום הזה שבו אנחנו מנסים לשפר את מעמדה של האשה, ולנסות להשוות אותו למעמד של הגבר. האחד, ועל כך אני מודה לראשונה משתי הנשים הללו, הוא הגשת חוק זכויות החולה, שבו שובצה הצעת חוק שאני הגשתי, והוא חוק זכות האדם על גופו. על כך אני מודה לחברת הכנסת אורה נמיר, שעסקה בחוק הזה במסירות רבה, והניחה אותו על שולחן הכנסת, כך שנוכל להעביר אותו בקריאה ראשונה.

חוק זה הוא מלאכה משותפת של כמה חברי כנסת. אני עסקתי בו בנושא אחד, שעד עכשיו נהוג היה בהרבה בתי־חולים. רופאים ניתחו נשים, בעיקר ניתוחי סרטן השד, ניתוחי כריתתה, בלי לשאול את דעתן ובלי להעמיד בפניהן את כל האפשרויות שיש להן לטיפול בכיראותן.

בחוק זה אנחנו ניצור מצב, שבו כל אשה תקבל את מלוא המידע על דרכי טיפול חלופיות העומדות לפניה, כדי שסוף־סוף, אחרי כל־כך הרבה שנים, תהיה לה הזכות להחליט מה עושים בגופה.

האשה השנייה שאני רוצה להזכיר לה היא קצינת ח"ן ראשית. בצירוף נסיבות שלא תוכנן, קיימנו היום את הישיבה הראשונה של ועדת המשנה לחינוך בצה"ל שעוסקת בנושא ההטרדות המיניות בצה"ל. בזמני העליתי את הנושא הזה בפני ראש אכ"א — אגף כוח אדם — וצוותו, והיום קיימנו ישיבה ראשונה בנושא הזה. קצינת ח"ן ראשית, שבאה לישיבה שלנו בלוויית התובע הצבאי הראשי, מטרה לנו מידע שעורר אצלי תגובה של הערכה רבה אליה על המאמץ שהיא משקיעה עכשיו כדי לבער כליל את התופעה החמורה הזאת.

קצינת ח"ן ראשית סיפרה לנו, שבצבאות הצעדים שנקטו באחרונה, מוגשות תלונות רבות יותר של חיילות בצה"ל על מקרים של הטרדה מינית. אני רוצה להדגיש, שלא מדובר במספר רב יותר של מקרי הטרדה מינית בצה"ל, אלא במספר רב יותר של חיילות שמוכנות לפסוע קדימה, להתלונן על מה

תנאים מיוחדים שיאפשרו לאשה להגשים את שאיפותיה ומאוייה לקריירה בתחום הציבורי ובתחום שירות הציבור.

יש לקיים תנאים שיאפשרו לאשה ללכת למקום עבודתה בראש שקט, כשהיא יודעת שיש סידור לילדיה, שלא נהיה עדים לתופעה שהאשה נאלצת לבוא ולומר: אני צריכה לעבוד רק חצי משרה, או שש שעות ביום, כי אני צריכה להחזיר את הילדים מהגן בשעה מסוימת ולטפל בהם. אנחנו עדיין מפגרים במידה רבה בעניין זה.

אני מקווה שבשכר זה נוכיח כולנו הלכה למעשה שאנו תומכים בשוויון זכויות לאשה, בכך שניתן לה מעמד עצמאי לעניין מס הכנסה. זה יהיה מבחן התחלתי, ובמצב סופי, בכנסת הזאת, אני מקווה שבכנסת הבאה, במיוחד אם אבחר ואהיה כאן, אמשיך לפעול למען שוויון זכויות אמיתי לאשה בישראל. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. אני קורא לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן.

שבח וייס (העבודה):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש, גם על כך שהואלת להחליף אותי.

חברי הכנסת, כאשר אנחנו מייעדים יום לנושא מסוים, סימן שמדובר במיעוט. לא מיעוט דמוגרפי, אלא מיעוט בתחום של אפליה, קיפוח ונחיתות. על כן, נדמה לי שזה מסמל אולי יותר מכול את המצב. אנחנו עושים זאת כל שנה, וחוזרים כל שנה על אותם נאומים — אפשר להשוות את הסטנוגרמות. חלק עוסק בסטטיסטיקה, חבל לחזור על כך. הדברים עומדים במצב קבוע. הייצוג הפוליטי של נשים בישראל הוא נמוך; בארצות-הברית — נמוך מאוד; באנגליה — עוד יותר נמוך; באירופה הדמוקרטית — דומה לזה של ישראל; בסקנדינביה — קצת יותר גבוה. זו תופעה אוניברסלית.

למרות שוויון הזכויות, בפועל, בקריירה פוליטית, הנשים מתקשות להגיע לייצוג גבוה יותר. יש לכך סיבות, שעליהן אני רוצה לומר משהו. זה תוצר של סיבות חברתיות, תוצר של מצב של שוני. גם האשה העובדת, גם זו שממלאה תפקיד בכיר, גם זו שעובדת שעות נוספות, היא עדיין אם בית, אם ודודה וכת להורים זקנים וסבתא, וכל העול המשפחתי, או רובו, מוטל על כתפיה.

כאן יש קיפוח. אין כמעט בתים שיש בהם חלוקה שווה. מתייחסים אליה עדיין כאל קניין. אני יודע שהמרקסיזם כבר לא במודעה, ואזכיר את אנגלס, ואם אני טועה — אזי חבר הכנסת יאיר צבן, שהוא בר-סמך בתחום הסוציאליזם, יתקן אותי. נדמה לי שהוא כתב את החיבור החמור והקשה והנוקב בקשר למעמדן הנחות של נשים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מוצא המשפחה, האשה והקניין האישי.

שבח וייס (העבודה):

אני לא טועה לגבי המחבר. זה נכון עד עצם היום הזה.

אנחנו מחוקקים, מתקנים, יש לנו חברות כנסת יוצאות מן הכלל, שכוללות בפעילות שלהן, בחריצות, בהתמדה, ברמה, בתרבות הפוליטית שלהן — ועדיין לא משיגים את המטרה.

אדוני היושב-ראש, מה שצריך לעשות — ובזאת אני מסיים — לקרוא השנה הבאה אכן להקדיש יום של דיין, יום שיוקדש כולו לעניין אחד: לברוק מה קרה בשנה האחרונה

אדוני היושב-ראש, איחולי לציבור הנשים ותקוותי שיחיו בשלום, שלום בין כל מדינות ועמי האזור, ובמיוחד שלום ישראלי-פלשתיני. זאת הזכות הבסיסית והלגיטימית ביותר של כלל הציבור, נשים וגברים כאחד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. זאת באמת היתה דוגמה של תמצות יוצא מן הכלל.

חבר הכנסת אלי דיין, אחריו — חבר הכנסת שבח וייס, אם יימצא לו מחליף, אחריו — חבר הכנסת רענן כהן.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מברך את ציבור הנשים בישראל, את הנציגות שלהן בכנסת, את הנציגות שלהן ברשויות המקומיות ובכל המוסדות על העבודה היפה. אני יכול לומר מהניסיון שלי כראש רשות מקומית, שתמיד פניתי אל נשים והצעתי להן למלא תפקידים, לקבל על עצמן תפקידים ולבצע אותם, והנשים שהסכימו לעשות זאת, ולצערי הן לא היו רבות, תמיד מילאו את התפקיד בצורה הטובה ביותר והעניינית ביותר, וזה הביא לפירות טובים ביותר בתחום החינוך, בתחום שירותי הקהילה. כך אני מכיר גם את חברות בכנסת, שהן מהממטיות מלבד חברי הכנסת. אני מכיר את המסירות שלהן ואת התוצרת הטובה שהן מביאות לבית הזה ולחברה הישראלית כולה.

אבל, רבותי חברי הכנסת, עלינו לומר את האמת. אנחנו אומנם חברה מתקדמת, חברה תרבותית, אבל עדיין רחוקים אנחנו מאוד ממצב של שוויון זכויות לאשה. שמתי לב לכך שרוב הנשים בישראל שעוסקות בשירות הציבורי, ובדקתי את הנושא במיוחד בקרב המחנכות, שכן נשחק בשנים האחרונות ללא הכר. נשים שמכינות תלמידים לכגרות ומשקיעות מאמצים מיוחדים בעבודה זו, משכורתן היא זעומה ביותר, ואין היא מספקת כדי לשאת בהוצאות המחיה, כדי שיוכלו לגדל את ילדיהן. לשאת בהוצאות הנלוות כמו תשלום לגן, למעון-יום ותשלומים אחרים, כאשר הן נאלצות לעזוב את הבית ולהשקיע את כל זמן ומרצן בעבודה למען הציבור ולמען קידום התלמידים.

לכן, רבותי חברי הכנסת, היום הוא יום חגיגי, יום יפה, אבל המבחן שלנו כחברי כנסת, כאנשי ציבור, הוא המבחן המעשי של שוויון זכויות לנשים בכל התחומים, עדיין קיימות נשים רבות, ששכרן נמוך יותר משכר הגברים, אם במפעל ואם במקום עבודה ציבורי.

היו"ר ש' וייס:

אין זה היה בעיריית אשקלון כאשר היית ראש העיר?

אלי דיין (העבודה):

אמרתי שדאגתי שלא רק ינהלו אלא גם ינהלו מחלקות.

היו"ר ש' וייס:

והשכר היה זהה?

אלי דיין (העבודה):

וגם קיבלו תוספת מיוחדת, כי יש להן הוצאות מיוחדות לגנים, למעונות ולדברים מסוג זה. צריך להתחשב בכך.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אנחנו צריכים להבטיח חקיקה, שתבטיח שוויון זכויות אמיתי לאשה העובדת, למורה, לאשה העובדת במפעל ולאשה העוסקת בשירות הציבורי. כמרכון חייבים להבטיח, כפי שקיים במדינות מתקונות,

רענן כהן (העבודה):

אנחנו, במפלגת העבודה, למרות הכול, הבטחנו לשריין מקומות מספר, אומנם לא מספיק, לנשים שתזייגנה את כנות מינן. אני רוצה לקוות, שבעתיד נגיע למצב דומה לזה שבארצות הסקנדינביות, שכל הנשים תתפוסנה את מעמדן הראוי, ביחס מתאים על-פי מספרן באוכלוסייה, ללא שריונים וללא מאבקים: ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון, ולפנים משורת הדין, בגלל איזו אייבהנה לגבי נעילת הרשימה, הוספתי עוד שני נומרים שנרשמו. אחרי חבר הכנסת תיכון ידבר חבר הכנסת וירשובסקי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אניני רוצה להיכנס לוויכוח פוליטי, וחבל שחבר הכנסת רענן כהן גורר את הנושא החשוב הזה למיקוח-ויכוח פוליטי, שהרי הוא לא בקיא בעובדות, וחבל שהוא נכנס לנושא הזה.

הקצין נודמתי עם אשתי לסמינר בין-לאומי באספן, קולורדו. שבועיים קודם לכן קדם לי באותו סמינר שר הבריאות אהוד אולמרט, שהיה שם עם רעייתו. אחד הדיונים הוקדש למעמד האשה בעולם המתקדם, דווקא בארצות-הברית, בכריטינה. חומר הרקע לאותו סמינר, באותו קטע, עסק בספרה של וירגיניה וולף — "חדר משלך". הלכתי לספרייה של הכנסת, הספר הזה הוא כן 135 עמודים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

זה לא ספר, זו הרצאה שהפכה לספר.

דן תיכון (הליכוד):

הרצאה שהפכה לספר. הספר הזה מצוי בספרייה. שאלתי את עצמי, כמה מבין חברות הכנסת וחברי הכנסת קראו אותו, שהרי זה הקטע הטוב ביותר שנכתב עד היום, לפחות בהרצאה, בנושא מעמד האשה. ואני ממליץ מאוד שחברי הכנסת יעיין בספר הזה.

אורה נמיר (העבודה):

שישלחו אותנו קודם לקולורדו. גם אני רוצה לנסוע לשם.

דן תיכון (הליכוד):

חברת הכנסת נמיר, בסך הכול אני שולח את חברי-עמיתי חברי הכנסת לספריית הכנסת, לספר הזה.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שמקומם אותה.

אורה נמיר (העבודה):

לך זה קרה בקולורדו.

דן תיכון (הליכוד):

לא, זה קרה לי כאן. ומעניין כמה מבין חברי הכנסת המודעים לנושא הזה קראו את הספר.

מה בעצם אומרת וירגיניה וולף? היא שואלת את עצמה כמה שאלות. למשל, איך יכול היה, באנגליה של המאה ה-19, להיווצר מצב שכמעט לא היו סופרות ולא היו ציירות. וגם כשנתגלו כמה כשרונות אדירים בתחום הספרות, מסתבר שכדי להתפתח הן אימצו לעצמן שמות של גברים. התופעה מעניינת מאוד. והיא מספרת סיפור תיאורטי על אחותו כביכול של שייקספיר, מה היה קורה לה אם היו לה אותם כשרונות שהיו לאחיה. שהרי לא היתה לה פינה משלה, לא היה לה חדר

בתחום הזה. פשוט מין בדיקה כזאת — משרות בכירות, משרות אחרות, משכורות, פנסיה. אני מקדיש את ההערה הזאת לסבתות, לאמהות, לאחיות, ל-51% — נשות ישראל, שהן, כמו רוב הנשים העולם, עם כל החירויות עדיין מקופחות. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אני קורא לחבר הכנסת רענן כהן, ואחרי — לחבר הכנסת דן תיכון.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום חגיגי זה של האשה החלטתי לפתוח במשפט ממשלי: "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה". אומר זאת כל בעל ביום שישי לפני הקידוש. אלה הם דבריו החכמים של החכם באדם, שלמה המלך. האשה התברכה בחוכמה, ותורמתה לחברה היא רכה, אך, לצערי, עדיין אינה מוערכת כראוי. כל הנוכחים — וכל עם ישראל העריך מאז ומעולם את הנשים. האדמה, שממנה חיו, נקראת בעברית אמה אדמה. אף שכולנו מודעים לתרומתה החיונית של האשה בחברה הישראלית, לא זכתה האשה עד היום במרבית מדינות העולם, ככלל זה בישראל, למעמד הראוי לה.

רק בסוף המאה הקודמת החלו נשים לדרוש זכות להשתתף בהצבעות פוליטיות. הן נלחמות על זכויותיהן גם אם המאבק קשה, ובסופו של דבר הן מצליחות, והצליחו. אותן נשים, שבעבר נאלצו לעתים לסבול ואף לשבת בכתיסהור כדי להשיג את הזכות — שהיום היא מובנת מאליה — של ההצבעה, סבלו קשות בהיותן חיל-חלוץ ההולך לפני המהפכה.

רק לפני שנה נוכחנו כולנו לדעת, בעת מלחמת-המפרץ, שהנשים שנאלצו להישאר בבית ולהשגיח על הילדים, הן בעיקר החזיקו את המשפחות ושמרו על שפיות הדעת מול ה"סקאדים", ולפעמים — טוב מהגברים במשפחה.

אצלנו, במדינת ישראל, נשים משרות גם בצבא בשירות חובה, שלא כמו במדינות אחרות, והן הגיעו לתפקידים ולעמדות בכירות, אף שלכאורה הצבא הוא מוסד גברי מאוד. נכון שהתקדמנו מאוד לעומת מה שהיה בעבר, ונשים תופסות היום עמדות בכירות גם במפעלים כלכליים ובמקצועות חופשיים, אך אין די בזה, ואנו מוכרחים לעשות הכול כדי לקדם את מעמדן ולשלבן בחברה הישראלית.

לסיום, אדוני היושב-ראש, לא אוכל שלא להזכיר היבט אקטואלי, המתאר את המציאות של יחסנו לנשים. השבוע ראינו בשביעיות של הליכוד עד כמה אנחנו הגברים לא מפרגנים לנשים. אשה שהגיעה למעמד גבוה בפאנל פרשה מהמאבק בשביעיות, כאשר כל הגברים דוחקים אותה החוצה.

שרה דורון (הליכוד):

זה לא נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה קרה במפלגת העבודה?

רענן כהן (העבודה):

במפלגת העבודה המצב טוב יותר. אני יכול לומר בצער, עם אהדה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר על מה שקרה במפלגת העבודה — בהחלט נכון שזה גם במפלגת העבודה, אבל זה נכון גם בכל המפלגות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חן מהמפלגה שלנו.

שמסבירה את זה. ואני גם שמעתי. אבל אנשים בדרך-כלל לוקחים את הדברים כפשוטם. ואם בספר התפילה כתוב "ברוך שלא עשני אשה", ואלפים בשנים מיליוני יהודים התפללו כך, זה נכנס לתוכם, גם אם הכוונה היתה טובה. גם אם הכוונה היתה טובה, וגם אם אין בזה אפליה מבחינה פילוסופית, זה יוצר איוז נחיתות. והרי יש גם ביטוי במקורותינו, אתה תגיד לי בדיוק איה, שנשים דעתן קלה. בחברה שבה זה חלק מחלב-האם שאנחנו יונקים, אני חושב שאנחנו צריכים לעשות מאמצים על-אנושיים, בחינוך, בהסברה ובחידושים.

אייר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אומנם כתוב "נשים דעתן קלה", אבל בכל זאת, כשרצו להגדיר את המושב הגדירו אותו כ"מושב לצים" ולא כ"מושב לציניות".

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה נכון. אבל אם תתחיל לשחק אתי בדקדוק העברי, בעניין של זכר ונקבה, לא נגיע לסוף טוב. ידוע גם הסיפור המפורסם על אשה שהתלוננה מאוד שגורלה קשה, היא הלכה לחברתה, וחברתה אמרה לה: תירגלי, היא תצוור לך; והכוונה היתה לאלוהים. אפשר לשחק בדברים האלה.

אבל אם נדבר בציניות, לפי המסורת שלנו, כפי שאמרתי, הדבר מובנה בתוכנו. ואולי הדבר ניתן לפירושים, ואולי מבחינה פילוסופית זה לא כך, ואולי כבוד בת מלך פנימה, עם כל ההסברים היפים, השורה התחתונה, אם אנחנו ניקח את הקביעות השונות בדת היהודית, שאין לאשה זכות לעלות לתורה בבית-הכנסת וכל האפליות האחרות — זה בתוכנו, זה מובנה, ורק חינוך והדרכה והסברה שמתחילים בגיל הרך ביותר יכולים לשרש את הדברים האלה. זה חשוב שבעתים מחקיקה ומהצהרות יפות וחשוב שבעתים גם מהעבודה שפעם אחת בשנה אנחנו מקיימים דיון על מעמד האשה. העבודה היומיומית, ההחלטה היומיומית של הנושאים האלה הן החשובות והן שתבאנה לתוצאות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת רן כהן חזר בו, הוא חושב שיש לו מה להוסיף בדיון, ואנחנו שמחים על כך. בבקשה, אתה תהיה אחראי אחרון המשתתפים, אחרי זה ניגש להצעות סיכום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני סבור שהבעיה איננה בעיית הנשים, הבעיה היא בעיית הגברים, נודמה לי שמן ההכרח, בכל פעם שמדובר בקבוצה שאיננה קבוצת מיעוט באופן מיוחד והיא קבוצה מקופחת, להגדיר באופן חד-משמעי מי אחראי למצב. אני מעז לומר — ועוד מעט אני אפנה אל הנשים — שבלי שאנחנו, הגברים, נעמוד על כך שהנשים תזכנה לשוויון זכויות, הנשים לבדן לא תצלחנה להגיע לזה, כי יש מעין חוק שימור הכוח בידי בעלי הכוח, וכינתיים זו חברת גברים כעלי כוח. אני חושב שבקטע הזה צריכה להיות היחלצות מאוד של גברים להבין, שאנחנו, הגברים, איננו יכולים להיות אמיתיים, משוחררים, חופשיים, ראויים לבנות-זוגנו כשוים בפני שווים, בלי שניחלץ למאבק הזה. זה הקטע האחר.

הקטע השני. צר לי לומר את זה, אבל גם הנשים בינתיים אינן עושות את ההפקיד שלהן בעניין הזה. אני יכול להביא דוגמה ממפלגתי, שהיא הטובה מכל המפלגות.

היו"ר ש' וייס:
מדוע?

משלה. ואם ניחנה בכשרון ספרותי, הרי היא כתבה את מה שכתבה ללא רשות הוריה, ובהיחבא. והנה, לימים, היא ברחה מביתה, הגיעה ללונדון וניסתה להתקבל באחד התיאטראות הלאומיים של לונדון. כמובן, היא לא נתקבלה. היא עשתה מאמצים עצומים ולא הצליחה להתקבל. סופה שנכנסה למיטה של אחד המנהלים, ובאמצעות אותו תהליך מזעזע היא נתקבלה. קרה לה מה שקרה לה, והיא סיימה את חייה באסון. זה משקף את ההבדל שבין שייקספיר ממין זכר לבין שייקספיר ממין נקבה במאה ה-19.

ויש מינוח שאני לא שומע אותו, אבל אי-אפשר שלא להשתמש בו כשמדברים במעמד האשה, והוא "תקרת הזכוכית" שאותה לא מצליחות הנשים בעולם המודרני לנפץ. שכן האשה מגיעה למעמד מסוים והיא נבלמת בתקרת זכוכית תיאורטית, שאותה היא לא מצליחה לעבור. כך בישראל, בארצות-הברית, בבריטניה, בכל העולם המערבי. ומה שהנשים בעולם צריכות לעשות זה לנפץ אותה תקרת זכוכית. את ה"גלאס סילינג". ואיני רואה את כל הארגונים העוסקים במעמד האשה, שהם מצליחים לשבור אותה תקרת זכוכית. אם הדיון הזה תורם משהו לשיפור מעמדה של האשה, אני מקווה שאנחנו, באמצעות הכנסת, נצליח לזעזע אותה תקרת זכוכית משוריינת, שאינה ניתנת לניפוח.

לכן, אני קורא לנו לנסות ולהתמודד בכל חוק עם אותה תקרת זכוכית תיאורטית, החוסמת את הנשים במסען אל הצמרת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. אחרון המשתתפים בדיון הזה, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אחריו ניגש להצעות לסיכום הדיון. בשלב זה קיבלתי הצעה אחת. אם יש עוד מפלגות או סיעות שרוצות להגיש הצעות לסיכום הדיון, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
הצעה אחת כזאת מספיקה.

היו"ר ש' וייס:

לי זה מספיק, אבל איני יכול למנוע מאחרים להגיש הצעות. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך שאפשרת לי לדבר. בעצם, אין לי אלא להצטרף לנאומו הברכה והתשבחות שנישאו כאן, והדבר נאמר מתוך הכרה אמיתית וכנה שאכן צריך לעשות הכול שהאשה בישראל, האשה בעולם, האשה כאדם, תהיה הלכה למעשה שוות זכויות ושוות מעמד לגברים. והיא איננה כזאת.

מדובר על חקיקה, ואני בהחלט בעד כל חקיקה שתסלק כל אפליה. אבל אני מוכרח לציין, אדוני היושב-ראש, שאני מוטרד יותר ואני רוצה שהיה יתר דגש בחינוך, שבגני-הילדים ובבתי-הספר יתחיל החינוך לשוויון מלא. כעם היהודי יש לנו איוז קושי מובנה בתוכנו. עם שמתפלל אלפי שנים "ברוך שלא עשני אשה", לא יכול להיות שלא ידבק משהו אצלנו הגברים, איוז יחס של עליונות והתנשאות כלפי האשה.

אלי דיין (העבודה):

אתה לא מכין את המשמעות של העניין הזה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יכול מאוד להיות, חבר הכנסת דיין, שיש פרשנות

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לנו יש מנהיגה בראש המפלגה.

היו"ר ש' וייס:
אבל היא המייסדת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היא המייסדת של המפלגה, היא הצליחה להפוך אותה ממפלגה של אשה יחידה למפלגה של עשרה חברי כנסת, שהיום הולכים יחד והיא עומדת בראשם. ובכל זאת 50% — הנשים בר"צ — לא מיצו את כל הכוח שלהן, על אחת כמה וכמה במפלגות אחרות, במפלגות הגדולות. נדמה לי שבקטע הזה צריכה להיות מודעות של הנשים למימוש כוחן.

אלי דיין (העבודה):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

המשפט השלישי, שגם אותו אני מבקש להדגיש: יש לנו ליקוי קשה ביותר בחקיקה. אדוני היושב-ראש, העובדה שרק היום עולה חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שבא ליצור נורמה של אי-אפליה, של זכויות שוות, כאשר ברור לחלוטין שבהעדר חוק החלש נפגע וממשיך להיפגע, זו תעודת עניות למדינת ישראל. עוד מעט אני אעלה לכאן ואומר — אני לא אפרט את זה כרגע, כמובן — איך אשה שמוכה בפטיש של חמישה קילוגרמים על-ידי השכן תקבל טיפול רפואי מקופת-חולים, אבל אם בעלה יכה אותה בפטיש של חמישה קילוגרמים, והיא תיגש לקבל טיפול רפואי, קופת-החולים לא תממן את הטיפול הזה.

היו"ר ש' וייס:
אתה ציורי מדי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה אמיתי, זה שודר בטלוויזיה. באקראי לגמרי הגשתי את הצעת החוק שלי לפני שלושה חודשים, והנה לפני שבועיים, בתוכנית "מבט שני", שלא ידעתי עליה כלל, שודר בדיוק האירוע הזה של אשה שקיבלה מכה בפטיש מיד בעלה, באה לקבל טיפול רפואי, ולאחר מכן שלחו לה את החשבון. לדה בת שמונה מפתח-החוקה, שנאנסה באכזריות על-ידי כן-משפחה, הלכה לקבל טיפול רפואי, היא נפגעה נפשית וגופנית, אבל המשפחה קיבלה חשבון של אלפי שקלים שהיתה צריכה לשלם. למה? כי קופת-החולים לא מממנת. לא קופת-חולים הכללית, כל קופת-החולים, ואני אעלה עוד מעט הצעת חוק לתיקון המצב.

אדוני היושב-ראש, אלה ליקויים במערכת החקיקה, ובאמת לא די שאנחנו נאמר לנשים פה מלים יפות, צריך לחוקק חוקים צודקים ויפים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
אני מודה מאוד לחבר הכנסת רן כהן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לשלב הסיכומים. חבר הכנסת צפן, יש לי בעיה, לפני שאתה עולה. כאן כתוב: מטעם סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם ושינוי.

יאיר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
העבודה.

היו"ר ש' וייס:
העבודה. רציתי להגיד. שאתה בוודאי יודע שאין עוד מערך. בגלל זה יש מפ"ם.

שרה דורון (הליכוד):
בנושא כזה אולי אפשר להתאחד?

יאיר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מציע שתשמעי את ההצעה. אם תצטרפי, נשמח.

היו"ר ש' וייס:
כאמת היה טעם לגשת קודם לכן. אני בטוח שלא היתה כאן כוונה רעה. על כן, בנסיכות האלה, אני מציע את ההצעה הבאה, ואם היא תהיה מקובלת, נקבל אותה כאן כסיכום: אם אתם תסכימו לתוכן הסיכום, חברת הכנסת שרה דורון, תסכימו להצטרף, הפעם נעשה זאת כך, אף שהסדר הטוב היה מחייב התייעצות קודמת.

עניין אחר: הצעת הסיכום שלך ארוכה יותר מהנאומים. מה נעשה?

יאיר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, זה לא מקרי, זו הצעה שסוכמה בעיקרה כתוכנית פעולה מלאה, ואני מבקש שהיא תהיה במסמכי הכנסת כקו מנחה לכנסת הבאה.

היו"ר ש' וייס:
בבקשה.

יאיר צפן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מתכבד להגיש הצעה לסיכום הדיון בנושא יום האשה הבין-לאומי ומעמד האשה בישראל מטעם סיעות העבודה, ר"צ, חד"ש, מפ"ם ושינוי:

לרגל יום האשה הבין-לאומי משגרת הכנסת את ברכתה לכל הנשים, לארגוני הנשים ולשדולת הנשים. הכנסת השתתפה עשרה, ערב התפזרותה, מסכמת שורה של הישגים בקידום מעמדה של האשה ובחקיקת חוקים לשוויון מעמדה וחזיונותיה.

עם זאת מביעה הכנסת את דאגתה לנוכח מצבה ומעמדה של האשה בישראל. הכנסת קובעת בצער ובמחאה כי מרבית המלצותיה של הוועדה לבחינת מעמדה של האשה בישראל משנת 1978 לא יושמו עד כה. יתר על כן, חוקים חשובים בתחום זה נשארו בחלקם אות מתה, ובחלקם זכו ליישום חלקי בלבד.

גילויי אלימות קשים ביותר כלפי נשים רבו לאחרונה. תפיסות חברתיות הדנות את האשה למעמד נחות בחברה, בעבודה ובמשפחה, עדיין מושלות בכיפה. הכנסת מביעה דאגה מיוחדת לגבי מצבה ומעמדה של האשה הערבייה בישראל.

הכנסת קובעת כי ממשלות ישראל לא מילאו את תפקידן בקידום מעמדה של האשה בישראל, ביישום חוקי הכנסת שנועדו לכך ובהגשמת המלצותיה של הוועדה לכדיקת מעמדה של האשה בישראל.

הכנסת החליטה ב־16 ביולי 1991 על הקמת ועדה מיוחדת, ועניינה קידום מעמדה של האשה. ועדה זו, בראשותה של חברת הכנסת שרה דורון, החלה בפעולה חשיבה לקידום מעמדה של האשה, ואולם התפזרותה של הכנסת בטרם עת קטעה את עבודתה. הכנסת השתתפה עשרה ממליצה כי הכנסת הבאה, השלוש-עשרה במספר, תכונן ועדה דומה כבר בראשית כהונתה.

הכנסת תבעה מהממשלה להניח על שולחנה מסמך מקיף ומפורט בדבר תוכניתה למימוש ההתחייבויות שנטלה על

אורה נמיר (העבודה):
חשבתי שעכשיו קוראים את מסקנותיה.

היו"ר ש' רייס:
זהו בדיוק. חשבתי שהיא צריכה לעלות ולקרוא את כל הדוח. אנחנו מצרפים את הדיווחשבון שלך להצעות.

כאן קרה איזה עניין, שאנחנו מבקשים לפתור אותו. לא היתה הידברות מוקדמת, וחשבנו שדבר כזה כדאי להגיש בשם כל הבית. אשר על כן, אני אאפשר, למען האיוון, לתקן את המצב. חברת הכנסת שרה דורון, בבקשה, מהמקום, אם אפשר.

שרה דורון (הליכוד):
אדוני היושב ראש, אפשר לדבר על הרכה דברים, אבל לא על איוון.

אני, כיוזמת חקיקה רבה, והנושא היום חשוב לי כמו לכל המשתתפים כאן, קיבלתי שלוש דקות של זמן נאום, אחרי-כך עוד בחסד דקה וחצי, אבל אחרי-כך אפשר לקרוא כאן מניפסט של עשר דקות. לו ידעתי, הייתי קוראת את הנאום עכשיו ומסתפקת בהתחלה בשלוש דקות. אבל זה משפט מקדים.

אני רואה, שאחרי כמעט 15 שנה בכנסת יש לי עוד מה ללמוד. אני חשבתי שהיום אנחנו נתלכד ונביא משהו קצר, מוסכם ותכליתי. הייתי אומרת: הכנסת קוראת לחבריה לתמוך בקידום מעמדה של האשה בחברה, בחקיקה, בעבודה ובמוקדי ההכרעה, ובהפדרת נושא חשוב זה — נושא מעמד האשה — מכל היבט ומחלוקת פוליטיים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה פתאום?

היו"ר ש' רייס:
אני מבקש שלא להפריע. אנחנו נפתור את זה.

שרה דורון (הליכוד):
אנחנו נפתור או לא נפתור. זה לא יקדם את נושא מעמד האשה. לא כך תכננתי. אני לא אביא הצעה. אני פשוט אמנע, ואני מצטערת שכן נגמור את היום הזה.

היו"ר ש' רייס:
אני רוצה להציע הצעה. על-פי התקנון ועל-פי הסדר הקיים, אני צריך להעלות להצבעה את ההצעה שקרא לפנינו חבר הכנסת יאיר צבן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' רייס:
היום הזה הוא בכל זאת יום, שאנחנו רוצים באמצעותו לבטא סולידריות. על כן, יש לי הצעה: לא תתקבל, אנה לפי התקנון. אני רוצה להציע שלא לקיים עדיין הצבעה. לקיים איזו הידברות בין ראשי הסיעות — חברת הכנסת שרה דורון, חבר הכנסת יאיר צבן, כמוכן דיון בין-סיעתי, אני אשמח אם חברת הכנסת אורה נמיר תצטרף לזה, כי יש לה זכויות היסטוריות בנושא הזה, ואחרי-כך נקיים הצבעה. אם אתם מסכימים

— — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לכולנו יש זכויות היסטוריות.

עצמה עם אשורר האמנה הבין-לאומית לביעור כל צורות האפליה נגד נשים. הכנסת קובעת בצער ובכחאה כי הממשלה לא התייחסה כלל להחלטה זו.

הכנסת קוראת לממשלה הבאה לפעול בדחיפות לקידום מעמדה של האשה, במיוחד בתחומים שלהלן, ולהקדיש לכך את המשאבים הדרושים:

חינוך — יישום חוק יום לימודים ארוך במלוא היקפו; הכנת תוכנית מקפת לחינוך לשוויון בין המינים והוצאת כל הסטריאוטיפים לגבי האשה מספרי הלימוד בעברית ובערבית; עידוד תוכניות ומחקרים לגבי הנשים בארץ ובעולם.

עבודה ורווחה — מעקב אחר יישום מלא של חוק שכר מינימום וחוק שוויון הזדמנויות בעסוקה; עידוד קליטת נשים בעבודה וקידומן המקצועי; תשלום שכר שווה לעבודה שווה לעובדת ולעובד; הקפדה על החלת החוקים המגנים על האשה העובדת תוך תשומת לב מיוחדת לעובדת הערבית; מימוש זכויותיה של האשה הנשואה העובדת לחיק נפרד במס הכנסה, לניהול הכנסותיה ולמעמד שווה לזה של אישה; פעילות מיוחדת לקידום זכויותיה של משפחות חד-הוריות; הרחבת מספר מקלטי הנשים המוכות ומרכזי הסיוע לנפגעות חקיקה מינית; תוכניות, קורסים והשתלמויות לעובדים סוציאליים בנושא מניעת אלימות נגד נשים ויישום החוק נגד אלימות במשפחה ומסקנות ועדת-קרפ.

המעמד האישי של האשה — האשה, כמו האיש, היא אישיות משפטית נושאת זכויות ואדון לחייה ולגופה; הכנסת חיקונים יסודיים בפעולת בתי-הדין הרבניים ובשאר המוסדות שלהם נוקטים בני זוג להסדרת ענייניהם הנוגעים בבעיות מיניות; תוכניות, קורסים והשתלמויות לעובדים סוציאליים במסגרת בתי-הדין הרבניים ובחינה מחודשת של החוקים הנוגעים בנושא המעמד האישי.

מינהל, פוליטיקה ומעורבות ציבורית — מאמץ מיוחד לקידום נשים בדרגי הניהול הבכירים במערך הממשלתי והממלכתי, בגופים ציבוריים ובמועצות מנהלים, תוך קבלת העיקרון של העדפה מתקנת; עידוד נשים להתמודד בבחירות לכנסת, למועצות מקומיות, לאיגודים מקצועיים ולמוסדות מפלגתיים, תוך יצירת התנאים להצלחתן; כל התפקידים, בכלל זה בצבא, יהיו פתוחים בפני נשים על-פי כישוריהן ולפי קריטריונים אובייקטיביים, שאינם תלויים במין.

תקשורת — קידום נשים בתקשורת האלקטרונית; הכנת תוכניות המתמודדות עם הסטריאוטיפים של נשים ומציגות את בעיותיהן.

עלייה — תשומת לב מיוחדת לטיפול בבעיותיהן המיוחדות של העולות החדשות, כדי לסייע בקליטתן הטובה.

הכנסת מעריכה את פעילותם של ארגוני הנשים ושל שדולות הנשים למען קידום מעמד האשה, וקוראת למשרדי הממשלה לסייע לארגונים אלה בפעילותם. תודה רבה.

היו"ר ש' רייס:
את מוכנה להצטרף, חברת הכנסת דורון?

שרה דורון (הליכוד):
אדוני היושב ראש, אני מבקשת לומר כמה מלים.

היו"ר ש' רייס:
אני אאפשר לך. נמצאת כאן חברת הכנסת אורה נמיר, שעמדה בזמנה בראש הוועדה המפורסמת והחשובה למעמד האשה.

היו"ר ש' וייס:

לשולמית אלוני יש, הזכרנו את זה כאן עשר פעמים, אני ביוזמתי, ובצדק.

לכן אני רוצה להציע את ההצעה הזאת. אם היא מקובלת, לא אקיים הצבעה. חבר הכנסת צבן, אתה היית האיש שהביא את ההצעה. אתה מוכן להידברות הזאת, ונקיים הצבעה מאוחר יותר?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, היה ניסיון סביב נוסח דומה ב־16 ביולי, והוא לא עלה יפה, מפני שאנחנו רואים לחובה כיום הזה למתוח ביקורת ישירה על המחדלים של הממשלה. אם יצטרפו לזה — בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

מה דעתך, חברת הכנסת אלוני? דעתך חשובה לי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מוכנה לדחות את ההצבעה בשעתיים. אני רק מבקשת בנושא אחד: אם חברת הכנסת דורון תסכים להוריד את העניין של לא־פוליטי. זה נושא פוליטי בעליל.

היו"ר ש' וייס:

בוודאי. הכנסת היא פוליטית.

חברי הכנסת, אני רוצה להביא בפניכם את ההצעה הבאה, כי אנחנו חורגים קצת מן התקנון: אנחנו דוחים את ההצבעה

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל שתהיה היום.

ג. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב — 1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

לידה לא תפסיד את זכויותיה בקרן ההשתלמות לתקופת היותה בחופשת לידה.

אדוני היושב ראש, לחוק אין הסתייגויות, ולכן אבקש להביאו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת אורה נמיר. אנחנו עוברים להצבעה בנוכחות מרשימה. שבע חברות כנסת נמצאות כאן היום — זה בהמשך לדיון שהיה כאן קודם — כמעט כולן. חברי הכנסת, יש לנו בעיה, עוד לא עברו חמש דקות.

קריאות:

אפשר להצביע.

היו"ר ש' וייס:

יושב ראש ועדת הכנסת כאן, אנחנו מצביעים קצת לפני הזמן, כדי שלא יהיו אחרי כן בירורים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אפשר להצביע.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצביעים על חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה. כאמור, לחוק אין הסתייגויות. זו הצבעה מס' 1.

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תציג את החוק יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר. בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא לפני הכנסת לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב — 1992.

תחילתה של הצעת חוק זו בהצעת חוק פרטית מס' תתשל"ח של חברי הכנסת תמר גוזנסקי, אלי דיין, רן כהן, יאיר צבן וישראל קיסר. הדיון המוקדם התקיים בכנסת ביום 22 באוקטובר 1991, והקריאה הראשונה התקיימה ביום 4 בפברואר 1992.

חברי הכנסת, ביום 1 באוגוסט 1990 נתקבל בכנסת תיקון לחוק עבודת נשים, ולפיו נקבע כי עובדת הזכאית לדמי לידה והיא ומעבידה, או המעביד בלבד, נהגו לשלם תשלומים להבטחת הפנסיה של העובדת, ימשין המעביד לשלם תשלומים כאמור גם בעד התקופה שבועדה שולמו דמי הלידה. החוק המוצע בא להרחיב את ההסדר האמור גם לגבי הבטחת התשלומים לקרן השתלמות, כדי שהעובדת היוצאת לחופשת

חוכרת כ"ב, ישיבה שצ"ב

— הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12): הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65) —

התשנ"ב — 1992. יש לנו תקלה בהצבעה האלקטרונית. נצביע ידנית.

ה צ ב ע ה
בעד החוק — רוב
נגד — אין
נמנעים — אין
חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב —
1992, נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 24
נגד — אין
נמנעים — אין
סעיף 1 נתקבל.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
תוסיף את המזכ"ל, את חבר הכנסת קיסר.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לצרף לצרף את קולו של חבר הכנסת קיסר. אם כן, 25 תומכים.

היו"ר ש' וייס:
פה אחד, בהשתתפות חברי כנסת רבים מאוד, אנחנו קובעים שחוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב — 1992, אושר בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית על חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12).

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65),

התשנ"א — 1991 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

כספי. פירוש הדבר יציאה משוק העבודה וחוסר סיכוי לאשה להמשיך ולעסוק במקצוע שלה וליישם את הכישורים והמיומנויות שלה.

לכן, חברי הכנסת, אני קוראת לכם לתמוך בהצעת החוק הזאת, האומרת שהכנסת לא תסכים עוד לכך שיימשך המצב, שלפיו האשה "בטלה בשישים" ואינה זכאית לדמי אבטלה עד גיל 65. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. האם יש מישהו שמבקש להשיב על ההצעה הזאת? אין. להתנגד? אין.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. נצביע ידנית כיוון שהאלקטרוניקה שלנו השתבשה לדקות אחדות.

שלמה הלל (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שיש לנו יותר, חבר הכנסת הלל.

אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65), התשנ"א — 1991, של קבוצת חברי הכנסת, שהוצגה כאן על-ידי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

לאילו ועדה נעביר את הצעת החוק?

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בהעברת ההצעה לוועדת העבודה והרווחה? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — רוב
נגד — מיעוט

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תחש"פ, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65), התשנ"א — 1991, של קבוצת חברי הכנסת. תנמק חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נרגשת מהאישור של החוק בעניין קרן השתלמות, ואני מודה לכל מי שטרח, במיוחד ליושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת אורה נמיר, ולכל החברים בוועדה, שהודות להם קודם החוק.

חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מתכבדת להעלות היום בקריאה טרומית היא הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65). על רקע האבטלה המתרחבת הסתבר שוב, שאבטלת הנשים חמורה עוד יותר; בעוד הנשים הן 40% מכוח העבודה, הן מהוות היום 55% מהמובטלים. יש מקומות יישוב רבים, שבהם הנשים מהוות 70% ומעלה משיעור המובטלים.

בפני מובטלות יש מכשולים רבים בדרך למציאת עבודה, וקודם כול התפיסה של האשה כמפרנסת שני. תעשיות מסורתיות ומקצועות מסורתיים נמצאים בתהליך של היעלמות, וכתוצאה מכך הזדמנויות העבודה מצומצמות יותר. גם שעות העבודה, בעיית המעונות, מרחק הנסיעה — כל זה משפיע.

חברי הכנסת, נשים הן הראשונות לפיטורים מהעבודה. המצב האבסורדי כיום הוא כזה, שאשה ששילמה לביטוח הלאומי כמשך, נניח, 30 שנות עבודה, מפוטרת, נרשמת בלשכה, אבל אם מלאו לה 60 שנה, היא איננה זכאית לדמי אבטלה, אלא מעבירים אותה ישר לקבלת קצבת זיקנה. כך נוצרה סתירה: לפי המצב החוקי הקיים, עובדת שמגיעה לגיל 60 רשאית לבחור בין פרישה לגמלאות לבין המשך עבודתה עד גיל 65. אבל בעוד מותר לאשה לעבוד עד גיל 65 ולקבל שכר עד גיל 65, אסור לה לקבל דמי אבטלה אם כבר מלאו לה 60 ועדיין לא מלאו לה 65. יש הפרש כספי ניכר בין דמי האבטלה לדמי הגמלה המשולמת כקצבת זיקנה. אבל זה לא רק עניין

*נספחות.

— הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65);
— הצעת חוק טיפול רפואי בנפגעי אלימות במשפחה —

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — העלאת גיל ביטוח אבטלה לנשים ל-65, התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מברך את היוזמים, ואנחנו קובעים שהצעת חוק הביטוח הלאומי הזאת עברה לטיפול של ועדת העבודה והרווחה, לשם הכנה לקריאה ראשונה.

ה. הצעת חוק טיפול רפואי בנפגעי אלימות במשפחה, התשנ"ב — 1991* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תתק"פ, הצעת חוק טיפול רפואי בנפגעי אלימות במשפחה, התשנ"ב — 1991, של חברי הכנסת רן כהן, שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי. ינמך חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להגיש הצעת חוק טיפול רפואי בנפגעי אלימות במשפחה, התשנ"ב — 1991, שלי ושל חברי, חכרת הכנסת שולמית אלוני וחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. עזרה וסייעה לי באופן מסור בהכנת החוק הזה חברתי עדינה מרקס, מרכזת נושאי בריאות ורווחה בסיעת ר"צ, ואני מודה לה על כך מקרב לב.

אדוני היושב-ראש, המצב הנוכחי הוא ממש מצב בלתי נסבל, כאשר קופות-החולים, שקובעות את סל הביטוח הרפואי למבוטחיהן, אפילו אינן מצהירות ואינן אומרות למבוטחים, שאם הם נפגעים על-ידי בן משפחה אין להם כיסוי רפואי.

הנה ראינו לפני ימים מספר בטלוויזיה, ב"מבט שני", איך אשה שהוכתה בפטיש בראשה על-ידי בעלה, קיבלה את הטיפול הרפואי, אבל היא היתה חייבת לשלם בעדו. הדבר מוזר, שכן לו הוכתה באותו פטיש עצמו על-ידי שכן, היא לא היתה נזקקת לשלם, כיוון שאז יש לכך ביטוח.

לפני שבועות מספר נאנסה בצורה ברוטלית ילדה בת שמונה מפתח-תקווה בדרכה לבית-הספר. הילדה נפגעה קשות ואושפזה בבית-החולים, שם נותחה ונשארה להמשך הטיפול. נוסף על החבלות הגופניות והטראומה הנפשית הקשה, שעוד ילוו את הילדה הזאת זמן רב, מחכה לילדה הזאת ולהוריה הפתעה נוספת, קשה: המשפחה תקבל בעוד שבועות מספר חשבון בסך אלפי שקלים, שאותו היא תצטרך לשלם, למרות היות המשפחה מבוטחת באחת מקופות-החולים. זאת משום שלא המחוקק ולא קובעי סל השירותים היטבו להגדיר, שבסל השירותים שלו זכאי כל אדם וכל מבוטח, גם אלימות כחוק המשפחה תקבל כיסוי.

הצעת החוק שאני מתכבד להביא כאן היא הצעה שבאה לתת מענה על המצוקה ועל הליקוי הזה. היא קובעת שקופות-החולים, יהיה סל השירותים שקבעו אשר יהיה, ממילא יחויבו לכסות גם את העלות של הטיפול הרפואי בגין אלימות במשפחה. לאחר מכן תעשה ההתחשבות בינן לבין משרד הבריאות; כלומר, לאחר שכן המשפחה קיבל את הטיפול.

המצב כיום, אדוני היושב-ראש, הוא פשוט מדהים, משום שנשים מוכות, מקרי אונס, אלימות של נרקומנים, אלימות של מפגרים כלפי קרוביהם או של קרובים כלפי מפגרים, בעיקר אלימות כלפי ילדים ואלה שהם מפגרים ביניהם, בני משפחה

* נספחות.

שנפגעים מידי חולי נפש או חולי נפש שנפגעים מידי בני משפחה — לכל אלה אין ביטוח רפואי, גם אם הם חברים באחת מקופות-החולים הקיימות. על כן, התוצאה היא, שנוסף על האסון של האלימות שהמשפחה סובלת, על הזעזוע האדיר שהמשפחה הופכת להיות קורבן לו, היא גם נדרשת לשלם את הסכומים הללו.

אם כן, אדוני היושב-ראש, אין לנו דרך אלא לנסות ולתת מענה. מה עוד שברבים מן המקרים הקופות שולחות את הנפגע מן האלימות, לא הקורבן, למשטרה להגיש תלונה, ובלעדי התלונה הן אינן משלמות עבור העניין הזה.

אני מבקש לתמצת ולהציע את הצעת החוק הקצרה-מאוד שאומרת: קופת-חולים תיתן אותו כיסוי לנפגעים במשפחה כמו לנפגעים בצורה אחרת. בפועל ממש קופת-חולים של ההסתדרות נותנת ומשלמת בעבור 80%-90% של הקורבנות. היא לא כל-כך מקפידה על זה. קופות אחרות בעצם משלמות גם הן, עד שהעניין מתגלה, ואז משרד הבריאות מכסה.

לכן, אין כאן עניין של עלות. יש כאן עניין של משטר נכון, של הסדר נכון, שאין בריה למחוקק אלא להתערב בו, על-מנת שגם קורבן אלימות במשפחה יקבל את הטיפול ההולם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הבריאות, תשובתך.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, לפי דעתי, קופות-החולים צריכות לטפל באנשים לא לפי הנסיבות שבהן נפגעו, אלא לפי הנסיבות של מצוקתם. במלים אחרות, מה זה בכלל נוגע לעניין באילו נסיבות הם נפגעו? על-פי האמנה של קופות-החולים עם המבוטחים, לפי מיטב הכרחי, מה שצריך לחייב זה אופי הפגיעה. אם מדובר בפגיעה מסוימת, שאילו האדם היה נפגע כתוצאה מתקיפה שלא במסגרת המשפחה, בחבלה שנגרמה לו שלא במסגרת המשפחה, הקופה היתה מטפלת בזה — מה חשוב לעניין זה מקור הולדתה של החבלה הזאת? מה שחשוב זו המצוקה, מה שחשוב זה סוג הטיפול שצריך להינתן.

לכן, לפי דעתי, באופן טבעי הקופות היו צריכות לכסות את כל סוגי הטיפולים הללו כדבר מובן מאליה. גם בתחומים אחרים הקופות מסרבות להכיר באחריותן ומעדיפות להעמיס על האזרח את ההוצאה שלעיתים הוא לא יכול לעמוד בה. במקרים רבים כאלה אנחנו צריכים להיכנס להתדיינות ולמאבקים ולמריבות, האם הקופה תכסה את ההוצאה הזאת או לא תכסה: האם האזרח ישתתף ועד כמה הוא ישתתף.

רק לאחרונה הועלו כאן בכנסת כמה וכמה מקרים מן הסוג הזה, לרבות המקרה של אנשים הסובלים ממחלת גושה,

שנמצאה להם תרופה, אלא שהיא יקרה מאוד, והקופה אומרת: אני לא מכסה את הוצאות התרופה הזאת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): זה לא יקר יותר מדיאליזה. הקופות רק צריכות להתרגל לכך שיש דברים כאלה.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני לא יודע לפסוק. גם דיאליזה היא דבר יקר, וגם בנושא של דיאליזה הקופות לא מכסות לחלוטין את העניין. זה עומס שמוטל על הקופה הציבורית, שלא באמצעות הקופות. אבל זה סיפור אחר, ואיני רוצה להיכנס לכך עכשיו.

אני יכול להביא דוגמאות אין-ספור. אין יום שאין אלי פניות מאנשים שהיו זקוקים לטיפול רפואי ולא קיבלו אותו, כתוצאה מן העובדה שהקופה לא היתה מוכנה לכסות את ההוצאות.

כמובן, עולה פה השאלה מה היא הדרך לפתור את הבעיה. בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי שהועלתה על-ידי יש לכך פתרון. הפתרון הוא, שכל הרברים האלה נכנסים לסל השירותים. השאלה מה הוא מקור הפגיעה איננה רלבנטית, כי זה נכלל במסגרת ההתחייבות שצריכה להינתן לאזרח.

הצעת חוק זו הועלתה לפני שהועלתה הצעת החוק שלי לביטוח בריאות ממלכתי. ההיגיון אומר, שבמקום לתת טיפול נקודתי, פתרון הבעיה צריך להינתן במסגרת הצעת החוק הכוללת, הנותנת תשובה על כל העניין.

לו רק מן הטעם הזה, הייתי אומר לחבר הכנסת רן כהן להסתפק בתשובתי ולשתף אחי פעולה, כפי שהוא עושה, במתן הפתרון במסגרת הצעת החוק לביטוח בריאות ממלכתי.

בנסיבות רגילות אני הייתי תומך בהצעה הזאת, ואני חייב להודות פה, שזו היתה עמדותי האישית. אבל מה לעשות, שחוקה עלי מצוות ועדת השרים לענייני חקיקה, שפסקה אחרת לגבי עמדת הממשלה?

שמעון שטרית (העבודה):

או תתווב את האולם ונעביר את זה בלעדיו.

שר הבריאות א' אולמרט:

אילולא היתה הצעת החוק לביטוח בריאות ממלכתי עומדת על הפרק, אולי הייתי מעדיף להסתפק במתן התשובה כפי שנתתי ולהשאיר לכנסת לעשות מה שהיא רואה לנכון. אבל, נרמה לי שגם חבר הכנסת רן כהן יודה שהפתרון המהותי והמקיף ניתן במסגרת חוק ביטוח ממלכתי. לכן אולי אין צורך כרגע להתעקש על הצבעה בעניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר הבריאות. חבר הכנסת רן כהן, מה תשובתך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שתהיה הצבעה, וזאת מסיבה אחת.

אגב, אני מסכים עם השר, שהפתרון המלא יהיה באמת בחוק ביטוח בריאות ממלכתי. אבל כולנו יודעים, שחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי היא עניין ארוך ומורכב: ייקח הרבה מאוד זמן, והדבר כוודאי לא יסתיים לפני הבחירות, ואילו כאן מדובר על עניין נקודתי, שאפשר לפתור אותו מייד.

היו"ר ש' וייס:

סליחה רגע, אני מעביר את הפיקוד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש החדש, אני מבקש להצביע על הצעת החוק שלי ולהעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה. לעניות דעתי, ניתן פה למצוא פתרון נקודתי וכמהירות. תודה רבה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת — — —

היו"ר ד' תיכון:

תיגשי בבקשה אל המיקרופון.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, ההצעה, משעה שהועלתה, אי-אפשר להוריד אותה, כי זה נותן אור ירוק לקופות-החולים השונות להשתמש מלחת סעד רפואי לאנשים שנפגעו על-ידי בני משפחתם. כדי לתת להם אור ירוק לתת את מלוא השירות, אנחנו חייבים להעביר את זה לוועדה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

רבותי, על-פי התקנון אני חייב לשאול את המציע, ואני מבין שהוא לא מסכים להצעת השר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ד' תיכון:

אם כן, אנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק טיפול רפואי בנפגעי אלימות במשפחה, התשנ"ב — 1991, של חברי הכנסת רן כהן, שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי להכנה לקריאה ראשונה בוועדת העבודה והרווחה? רבותי, אפשר להצביע. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 26

נגד — אין

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק טיפול רפואי

בנפגעי אלימות במשפחה, התשנ"ב — 1991,

לדין מוקדם בוועדת העבודה והרווחה

נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

החוק עובר להכנה לקראת קריאה ראשונה בוועדת העבודה והרווחה. רבותי, תודה רבה.

1. הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית),

התשנ"ב — 1992 *

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

אדוני היושב-ראש, תרשה לי הערה אחת. אנחנו יודעים שבתידין דתיים של הקאדים, כמו בתידין דתיים אחרים, יש להם אי-אלו הסתייגויות. הם לא רוצים להוציא מידיהם את סמכות היתר שיש להם, והוועדה — כך גם סיכמנו — תזמין את נציגי העדה המוסלמית להשמיע את קולם. אבל זכותן של הנשים המוסלמיות חייבת להיות שווה לזכותן של האזרחיות ב"11 העדות האחרות, והמחוקק חייב להגיש להן סעד בעניינים שבהם כל אשה שאינה מוסלמית יכולה להיעזר. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן שר הדתות. בבקשה.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, להצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית), התשנ"ב — 1992, שהעלתה חברת הכנסת שולמית אלוני: ההצעה נדונה בוועדת שרים לענייני חקיקה. על פני הדברים, אכן — — —

היו"ר ד' תיכון:

רבותי יציע, אני מבקש. רבותי, מה קורה שם? לסגור את הדלתות, בבקשה.

אתה יכול להמשיך.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

על פני הדברים, אכן נראה שיש אי-שוויון בעניין הזה של בתי-הדין המוסלמיים, וכפי שאמרתי, ועדת השרים לענייני חקיקה ישבה ביום שני, כ"ו בכסלו התשנ"ב, 2 בדצמבר 1991, והחליטה שהמשרד לענייני דתות, עם משרד המשפטים, יגבש הצעת חוק שעיקרה השגת שוויון בענייני שיפוט של כל בתי-הדין הדתיים, על-ידי ניסוח סימנים 52 ו-54 בדבר המלך במועצה על ארץ-ישראל וסעיף 4 לחוק בתי-הדין הדתיים והדרוזיים, התשכ"ג — 1962.

כמו-כן החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה לפנות אל חברת הכנסת שולמית אלוני בבקשה שלא תעלה את הצעתה לדיון בכנסת עד אשר תסיים ועדת השרים את דיוניה בנושא, ומן הדין היה שלאחר מיצוי כל העניין — וגם חברת הכנסת המציעה יודעת — — —

היו"ר ד' תיכון:

אני ביקשתי לסגור את הדלת.

סגן השר לענייני דתות מ' גפני:

גם חברת הכנסת המציעה יודעת שיש היבטים שונים לעניין ולנושא שהעלתה, בין היתר, הנושא של בתי-הדין של הסמכות הרוחנית בבתי-הדין המוסלמיים. לאחר ששוחחתי עם חברת הכנסת אלוני, הבנתי שהנושא נדחה ונרחה, ועד היום לא הסתיים הדיון הזה. אתה.

אני מוכן, ואפילו אומר שלא אתנגד להצעה הזאת בקריאה טרומית, ללא הכעת עמדה מצדי בעניין הזה, אבל תוך הבהרה שכאשר יתחיל דיון כלשהו בחקיקה ובדברים מהסוג הזה יוזמו לטרוס-דיון נציגי בתי-הדין, הסמכות הרוחנית של בתי-הדין המוסלמיים, כדי להביא את ההיבטים השונים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תתתרי"ט, הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית), התשנ"ב — 1992, של חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שינו את סדר-היום? כוללים כאן סעיפים שהיו אמורים להיכלל ביום שלישי — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיסמן, אני לא יכול לומר לך דבר, כי כפי שאתה רואה, אני עליתי לכאן לפני דקה וסגן המזכיר הוא שמנחה אותי. בבקשה, חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקשת שאנחנו נתחיל היום בתיקון חוק אנכרוניסטי, שמפלה לרעה את האשה המוסלמית ומפלה את המערכת ואת הסטטוס של בתי-הדין הדתיים בארץ.

דבר המלך במועצה על ארץ-ישראל היה למעשה החוקה. הקונסטיטוציה של המנדט, אשר אימצה את החוקים העות'מאניים והשאירה סמכויות לעדות השונות, ואילו חוקי העדה המוסלמית בתקופה העות'מאנית היו חוקי המדינה.

משעה שמדינת ישראל קמה והחלו לתקן את החוקים, תוקנו חוקים אשר אפשרו בתחום המעמד האישי, בעניינים הנוגעים למזונות, כלכלה, אפטרופסות, כשרות וייחוסין של קטינים, שיפוט מקביל לבית-משפט אזרחי ולבית-משפט דתי. הדבר נקבע לגבי בני כל העדות, ובמדינת ישראל מוכרות 12 עדות דתיות שיש להן שיפוט עצמאי, ונשתכח מעמדה של האשה המוסלמית, ואין היא יכולה להיזקק לבית-משפט אזרחי בעניינים של מזונות, של קניין ושל אפטרופסות.

התיקון שאני מביאה כאן בא לומר דבר אחד — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

זה לא נשכח, זה היה בכוונה כך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — שהסמכות הייחודית שיש לבתי-הדין המוסלמי, דינה יהיה כדיון הסמכות הייחודית שיש לכל בתי-הדין הדתיים האחרים בארץ, ולעניין סעיף זה של דבר המלך, יהא דין יחיד, למעט מזונות, כלכלה, כשרות משפטיות ואפטרופסות, שבהם תהיה סמכות חופפת גם לבית-משפט אזרחי וגם לבית-דין דתי. זו מהותו של התיקון הזה, ואני חייבת לומר שהפנו את תשומת לבי בעניין הזה נשים מוסלמיות הרואות את עצמן מקופחות ואשר גם הן למדו להתארגן ולהיאבק על זכותן השווה ביחס לנשים אחרות. אומנם אין פה שוויון מלא, אבל לפחות יש פה פתח לעזרה.

חבר הכנסת זיסמן, היסבה שהקדימו את ההצעה הזאת להצעה שלך היא שהיום הבאנו חוקים הנוגעים למעמד האשה, ובמדינת ישראל האשה המוסלמית היא גם אשה וגם אזרח, ואנחנו רוצים לתקן את התקנה הזאת למענה.

— הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית):
שאלות ותשובות —

הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית), התשנ"ב — 1992, לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה? הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בכד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	— 23
נגד	— 2
נמנעים	— 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דברי המלך במועצה על ארץ-ישראל (הגדרת סמכות ייחודית), התשנ"ב — 1992 לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

הצעת החוק עוברת להכנה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

לכן, אני לא מתנגד לאשר את הצעת החוק בקריאה טרומית, בלא להביע עמדה לכאן או לכאן בעניין הנדון.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

את רוצה להשיב? הוא לא מתנגד.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רק רוצה להעיר — — —

היו"ר ד' תיכון:
גשי למיקרופון, לא שומעים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לפי בקשת ועדת השרים לענייני חקיקה, כפי שנמסר לי עלי-ידי שר הדתות, כבר תיקנתי את החוק הזה, ועכשיו הם רוצים להביא תיקון לכולי עלמא. אני רוצה, בשלב א', להשוות את מעמד האשה המוסלמית למעמד הנשים בשאר הדתות, וזאת רציתי להבהיר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בכד העברת

2. שאלות ותשובות

פורסם כי ראש מחלקת העלייה והקליטה בסוכנות היהודית מעריך, כי 400,000 עולים עשויים להגיע ארצה בשל המצב הקשה בברית-המועצות והחשש הגובר למלחמת אזרחים שם.

ברצוני לשאול:

1. האם מסכים משרדך עם ההערכה האמורה?
2. אם כן — כיצד נערכת ממשלת ישראל לקליטתם?
3. האם נשקל להכריז על מצב חירום לאומי וליתן עדיפות עליונה לקליטת העולים וליצירה מיידית של מקורות תעסוקה?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. המצב הפוליטי-הכלכלי ברפובליקות השונות בברית-המועצות לשעבר הוא לא שקט, ובהחלט מדינת ישראל עשויה לעמוד מול עליית הצפה משם, אם יחמיר המצב.

2. מדינת ישראל ערוכה בתקציבה לשנת 1992 לקליטתם של 175,000 עולים, וברזרבה — לקליטת עוד 25,000 עולים.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, אתה לא צריך להשיב. חבר הכנסת אלי דיין פשוט לא מעוניין לשמוע. אני מבקש את תשומת לבך, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

אני מודה לאדוני.

היו"ר ד' תיכון:

אנא המשך, אדוני השר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

המלצתי לממשלה להתכונן לקליטת מספרים גדולים יותר, למעשה בחודשים האחרונים מורגשת האטה בעלייה, והמספרים נעים סביב 10,000 עולים לחודש. עדיין לא ניכר כל שינוי.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים לסעיף הבא: שאלות ותשובות. אדוני השר לקליטת העלייה, בבקשה.

4543. קצבאות למשפחות עולים מאתיופיה

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

מתוך ידיעה בעיתון "חדשות" (6 בדצמבר 1991) עולה, כי הקצבאות אשר הובטחו עלי-ידי משרד הקליטה והסוכנות לשש משפחות עולים מאתיופיה השוהות במרכז הקליטה בנתיבות, עדיין לא ניתנו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לשר עובדה זו?
2. האם הובטחו קצבאות למשפחות הנ"ל?
3. אם אכן הובטחו, מה עלה בגורלן של הקצבאות הנ"ל?
4. כיצד עומד משרדך לפעול בנושא זה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הקצבאות לשש משפחות העולים מאתיופיה שבהן מדובר שולמו באיחור של ימים מספר בלבד.

משרדנו עושה מאמצים רבים שכל תשלום שלו זכאים העולים יגיע אליהם כמועד. ניתנו הנחיות למנהלי המחוזות להתגבר מיידית על התקלות ולהעביר את התשלום ידנית, לפני התיקון הבסיסי.

4556. העלייה הצפויה מברית-המועצות

חבר הכנסת א' דיין שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
יש עוד שתי סיבות שגורמות להאטה. בכרית המועצות עומד להתקבל חוק, שיאפשר לאזרחים לממש את הרכוש שלהם, וזה גורם לעולים פוטנציאליים להמתין לכניסתו של החוק.

4584. עלות קורס למרפאי שיניים עולים

חבר הכנסת י' צבן שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):
בחדש נובמבר 1991 התחיל קורס מרפאי שיניים, שמשכו שנה אחת, ובסופו יקבלו התלמידים רישון "רופא שיניים".

הקורס מתקיים במכון ללימודי המשך לרפואת שיניים בחיפה. עלות הקורס היא 14,000 ש"ח לתלמיד, ומתוכם יש לשלם 5,000 ש"ח לפני כניסת התלמיד לקורס. לקורס נרשמו 53 עולים מברית המועצות, אשר חתמו על נכונותם לשאת בתשלומים. הקורס מיועד רק לאלה המסוגלים לשלם, כיוון שמשרדי הממשלה אינם מוכנים לממן את התשלום, כמלואו או בחלקו.

ברצוני לשאול:

1. כמה עולים חדשים מקרב מרפאי השיניים מסוגלים לשלם סכום זה לאחר שהותם בארץ פרק זמן המאפשר לימוד עברית לצורך השתתפות בקורס?
2. האם ראוי להתנות את הסיוע ברכישת רישון למרפאי שיניים בתשלום כה גבוה?
3. כיצד פועל משרד כדי לסייע למרפאי השיניים, העולים החדשים, שאין ידם משגת לשאת בתשלום כה גבוה?
4. האם שוקל משרד סיוע בהפחתת עלות קורס זה וקורסים דומים לו בעתיד?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. הקורס נפתח במתכונת זאת, לאחר שקבוצת עולים בת 50 איש הבטיחה בכחב שתעמוד בתנאי ההשתתפות. הקורס נפתח בהשתתפותם של 62 עולים, שמילאו את הדרישה.
2. בסדרי העדיפויות של משרדי הממשלה לא נמצא העידוד למרפאי שיניים, וזאת לאור העובדה, שלאחר הקורס כלל לא מובטח שימצאו עבודה כרופאי שיניים.
- ריכוז בעלי המקצוע ברפואת שיניים ביטל את הצורך של השקעת משאבים ציבוריים בקורס מרפאי שיניים, ועל כן, לפני שנתיים החליטו נציגי משרדי הבריאות, הקליטה והאוצר להפסיק לקיים את הקורסים הללו.

למרות זאת, ועקב כך שנמצאה קבוצה שדרשה את הקורס והיתה מוכנה לממן את הקורס, הוחלט לקיים את הקורס במתכונת שהוצעה וכחריג.

3. אף-על-פי שמשרדנו לא מסייע לעולים מרפאי שיניים בתשלום שכר הלימוד, כן מסייעים להם בדמי קיום ובנסיעות.
4. משרדנו לא שוקל הפחתת עלות הקורס, וגם לא אפשרות של פתיחת קורס נוסף למרפאי שיניים.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי שאלה נוספת אליך, אדוני שר הקליטה. אומנם אינני

3. לאור האמור לעיל, עדיין איני מוצא מקום להכריז על מצב חירום לאומי. מדינת ישראל נותנת עדיפות גבוהה לקליטת העלייה, ככל שידה משגת.

היו"ר ד' תיכון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להודות לכבוד השר על תשובתו. זו היתה שאילתא מיום י"ט בטבת, ולצערנו, היום אנחנו עדים למספרים שבהם לא צריך להכריז על מצב חירום בגלל עלייה המונית. אבל אולי צריך להתחיל להפיק לקחים מה השגיאות שעשינו ואשר הביאו למצב הזה שאין עלייה.

אני רוצה לשאול את כבוד השר — אני יודע שבאזור שלנו, לרבות בעירי אשקלון, נבנו אלפי דירות שהיו צריכות לקלוט עולים, ועכשיו עלייה — אין, מקורות תעסוקה — אין. האם יש איוז תוכנית בקבינט העלייה, שבו משתתף כבוד השר, להתמודדות עם המצב החדש הזה שעולים מעדיפים להישאר בברית המועצות משום שהתנאים בארץ קשים?

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, אדוני השר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

קודם כול, לא-נכון לומר: עלייה — אין. גם במצב של האטה מגיעים עדיין כממוצע, בחודשים האחרונים, 7,000 — 8,000 עולים לחדש. זה בעצם מספר העולים שהגיעו בעבר. כאשר כיהנו שרים של המערך הגיעו לפעמים 8,000 עולים לשנה. גם היום קולטים בחדש מה שקלטו בעבר בשנה. כאשר היו שרי המערך.

אלי דיין (העבודה):

כאשר שערי ברית המועצות היו סגורים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אלי דיין, לא עוד.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

לשאלה, מה הם הנימוקים להאטה — יש כמה וכמה סיבות. אין ספק ואין זה פלא, שיש האטה בגלל בעיות התעסוקה. עליך לזכור, ידידי הנכבד, שמדינת ישראל קלטה בשנתיים 30,000 מהנדסים, 20,000 הנדסאים, 15,000 מורים, 10,000 רופאים, 10,000 אמנים, 5,000 מדענים, 5,000 אחיות, 5,000 ספורטאים, והרשימה ארוכה.

לו קלטה ארצות-הברית האדירה בפרק זמן כזה 30,000 מהנדסים ו-20,000 הנדסאים, היא לא היתה מסוגלת להתמודד עם מאסות אדירות כאלה.

חשוב לציין, מדינת ישראל יוצרת מדי שנה בשנה 30,000 מקומות תעסוקה חדשים. בשנת 1991 יצרה מדינת ישראל 103,000 מקומות תעסוקה חדשים. זה פירוש מעבר למה שכבר כלל יצרה מדינת ישראל. ואף-על-פי-כן, מצב התעסוקה הוא קשה. לפי הנתונים שבידי, 30,000 עולים מובטלים. אבל צריך גם לזכור, ש-65,000 ראשי בתי-אב מקרב העולים עובדים, כאשר 20,000 מתוכם עובדים במקצוע הספציפי שלהם. כלומר, לא צריך לראות רק את חצי הכוס הריקה, צריך גם לראות מה שמדינת ישראל עשתה בתקופה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

תסיים, בבקשה, אדוני השר.

נודע לי (מתוך ידיעה בעיתון "מעריב") על אודות מצוקתם החריפה של עולים חדשים בכרמיאל, המגיעה לעתים עד רעב ותת-חזונה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר למשרד הקליטה?
2. אם כן — כיצד מגיעים עולים אלו למצב של רעב כבד?
3. אילו צעדים עומד משרדך לנקוט בנושא זה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. אין בארץ עולים הרעבים ללחם.

3. עולים נהנים בשנתם הראשונה בישראל מסל קליטה כפי שנקבע על-ידי הממשלה. במשך הזמן, חלקם מוצא תעסוקה, ואחרים, על-פי אישור של לשכת התעסוקה, מקבלים ממשרדנו מענק אבטלה. המשתלמים בקורסים מקבלים דמי קיום על בסיס הכנסת המשפחה.

4643. הנפקת תעודות עולה לנשים נשואות

חברת הכנסת ח' גוֹרֶנְסְקִי שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

עולים חדשים, שהם זוגות נשואים, מקבלים תעודת עולה משותפת על-שם הגבר בלבד, הנחשב ראש המשפחה. כאשר נוצר עימות משפחתי, וכאשר אשה נאלצת לעזוב את ביתה בגלל אלימות, נוצר מצב בלתי נסבל, שבו האשה אינה מוכרת כישות עצמאית ונפרדת לצורך זכויותיה כעולה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם השיקולים למתן תעודת עולה אחת, משותפת?
2. מדוע לא תונפק תעודת עולה נפרדת לאשה הנשואה?
3. מה יעשה השר על-מנת שלאשה תהיה תעודת עולה משלה, שזו למעשה התעודה המזהה היחידה המוכרת בארץ לצורך מימוש הזכויות בתוקף מעמדה זה?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1-2. השיקולים למתן תעודת עולה אחת למשפחת עולים נעוצים בטיבו של הסיוע. הסיוע המוענק לעולים הוא משפחתי. התעודה מונפקת על שם שני בני הזוג, ומוצמדות אליה תמונותיהם של שני בני הזוג. המונח "ראש משפחה" נמחק מנהלי המשרד.

3. במקרים של פתיחת הליכי גירושין, פתיחת תיקי מזונות או פירוד, מעניק המשרד תעודת טיפול לכל אחד מבני הזוג, ומעביר את הסיוע הכספי הניתן למשפחה לחשבונות בנק נפרדים, בהתאם לבקשת אחד מבני הזוג.

אני רוצה להוסיף ולומר בעל-פה: למעשה, כאשר נכנסתי למשרד הנוהג שהיה קיים — רק לראש המשפחה היתה תעודת עולה, וממילא החשבון בבנק נפתח על שמו. ברגע שהיו בעיות בין בני הזוג, האשה סבלה.

כאשר התוודעתי לבעיה, נתתי הוראה לשנות את הנוהג, ומאז יש תעודת עולה עם שמות שני בני הזוג, עם תמונות של בני הזוג, החשבון בבנק נפתח על שמות בני הזוג, והשיק שאנחנו שולחים נשלח על-שם שני בני הזוג. ברגע שיש בעיות

מבין, אם המדיניות היא שלא לעודד תעסוקה של אותם מרפאי שיניים, מדוע זה מותנה בכך, שאלה שיש להם כסף עושים להם קורס, ואלה שאין להם לא עושים להם קורס?

אבל, אני שואל שאלה מרחיקה-לכת יותר. כאשר יש אצלנו בארץ אוכלוסיות גדולות במצוקה, גם במגזר היהודי ובמיוחד במגזר הערבי, במיוחד של ילדים ושל קשישים, שלא מגיעים לטיפול שיניים כמשך תקופות ארוכות, מדוע לא לנצל את העודף הזה לכאורה ולהכשיר אותם לפעילויות מיוחדות במגזרים המקופחים האלה?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

המדיניות של הממשלה היא לפתוח קורסים לתעסוקה לסקטור שבתום הקורס ימצא עבודה. יתר על כן, יש בעלי מקצועות שמגיעים לארץ, ואין תעסוקה בעיסוק שלהם: למשל, מהנדסי נפט, מהנדסי מכרות, מהנדסי פרוות, מהנדסי שימורים, כל מיני מיומנויות שאינן קיימות אצלנו. אנחנו מעודדים אותם לעבור קורסי הסבה, לכן, ההיגיון אומר שאין טעם לעשות קורסים למרפאי שיניים כאשר יש בארץ עודף. בלי שנצטרך לעשות קורסים למרפאי שיניים נוספים. כבר אלה שמגיעים, צריכים למצוא להם תעסוקה. אם נדע ונשכיל לנצל את המאגר שמגיע, יש בזה כדי להוריד את המחירים של ריפוי שיניים בארץ.

4625. תנאי הדירור של העולים מאתיופיה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

דווח בעיתונות, שעולי אתיופיה השוהים בכפר הנופש מכמורת זקוקים יותר למטריות מאשר לגנות, על-מנת להישמר מהגשם. יש גם נזקים רבים אחרים.

על אף המעמד המיוחד של הסוכנות היהודית בשנה הראשונה לקליטתם של עולי אתיופיה, ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך על-מנת להקל את תנאי המגורים במכמורת?
2. האם ידוע על מקומות נוספים, ששם סובלים במיוחד עולי אתיופיה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. העולים במלון "נואיבה" שבמכמורת אכן התלוננו על הסבל שנגרם להם כתוצאה מהסערות ומפגעי הטבע.

בעקבות התלונות התקבלה ההחלטה על מתן עדיפות ראשונית לפינויים של העולים מהמקום לאחר הקרוונים הסמוך בנווה-חפר בעמק-חפר.

כמו-כן סופקו להם תנורים נוספים וביגוד חם.

מעבר העולים יתבצע עד סוף חודש פברואר 1992, לאחר שיושלמו כל ההכנות באתר.

לא ידוע לנו על תלונות נוספות בדבר פגעי טבע באתרים אחרים.

4626. מצוקתם של עולים בכרמיאל

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

בחזרה משרד הקליטה — מחוז ירושלים, שעוסק בלימוד עולים באולפנים, מיום 11 בדצמבר 1991, נאמר בסעיף א' כי "כיתה שתיפתח ללא אישור, אין משרד הקליטה מתחייב לשלם עבורה". בסעיף ב' נאמר, בין השאר: "לכל בקשה לתשלום יצורפו ההפניות של התלמידים שנשלחו על-ידינו".

בהוראות אלו ממסד המשרד נוהל, שעל-פיו הפניות העולים תהיה אך ורק באמצעות המשרד, ותשלול את חופש הבחירה של העולה כפי שהיה קיים עד לאחרונה.

ברצוני לשאול:

1. מדוע חייב העולה לקבל מראש הפניה מן המשרד, שיקבע היכן הוא ילמד, ומדוע שלא לאפשר לעולה למצוא אולפן ולקבל אישור כספי אחרי הבחירה החופשית שלו?

2. כמה עולים הופנו מאז דצמבר לאולפנים בעלי אופי חרדי, כמה הופנו לאולפנים בעלי אופי דתי, וכמה לאולפנים בעלי אופי חילוני?

3. כמה עולים לומדים כיום באולפנים בעלי אופי חרדי, כמה באולפנים בעלי אופי דתי, וכמה עולים לומדים כיום באולפנים בעלי אופי חילוני?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העולה קובע היכן הוא ילמד — בחירתו חופשית. ההפניות הניתנות על-ידינו לעולים דרושות לצורך פיקוח ובקרה על הכספים המשולמים לגופים המפעילים.

2. אין מושג של אולפן כללי, דתי או חרדי, מאחר שכל האחריות בתחום הפדגוגי היא של משרד החינוך והתכנות. שירותי האולפן ניתנים בידי הגופים המפעילים, כגון רשויות מקומיות, מתנ"סים ועמותות מוכרות. אין השפעה של הגוף המפעיל על תוכנית הלימודים.

3. להלן פירוט מצב הכיתות בחודש דצמבר 1991 וחלוקת התלמידים למפעילים חילוניים, דתיים וחרדים:

הפניות בדצמבר

סה"כ	חילוני	דתי	חרדי
594	414	60	120
978	868	45	65
2,222	1,980	176	66
1,169	831	68	270
296	150	54	92

ישיבות קבינט הקליטה בראשות השר שרון מבוטלות ברובן: עד ליום 13 בינואר 1992 בוטלו שמונה ישיבות, נכון ל-12 השבועות האחרונים.

ביניהם והם מתחילים בהליכי גירושין, די שאחד משני הצדדים יפנה לסניף שלנו או למחוז או לאחת הלשכות כדי לבקש הפרדה, ואנחנו מפרידים את שני החשבוניות. כך שהבעיות נפתרות היום.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני חושבת שמשרד הקליטה באמת עשה פה צעד קדימה בנושא הזה, כאשר הוא ביטל את המושג שעבר זמנו של ראש משפחה וכו'.

אבל אם כבר נעשה צעד כזה, אדוני שר הקליטה, מדוע לא להשלים אותו? האם זו בעיה פרודוקטיבית קשה כל-כך? אמרת שאתה מנפיק תעודת עם שתי תמונות, מדוע אי-אפשר להנפיק שתי תעודות? מדוע אי-אפשר לפתור את המצב הזה? אני לא מציעה לקבוע שני מספרי חשבון, אבל מדוע לא לעשות כבר את הכול, כדי שהאשה לא תצטרך לבקש מבעלה את התעודה? תודה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

ההצעה הזאת נדונה אצלנו וראינו שזה ייצור סרבול וסיכון. ברגע שלכל אחד מבני הזוג תהיה תעודת עולה, למעשה לא יוכל בן זוג אחד לבוא ולהוציא את הסכום הכספי שלו בלי לדרוש שכן הזוג השני יבוא עם התעודה שלו כדי שיוכלו לוודא מה היא קיבלה. חשבנו שזה יסרבול ויקשה על העולים. לעומת זאת, ברגע שאחד מבני הזוג מגיע עם תעודת עולה ושתי התמונות, ויש אפשרות בעצם לכל אחד מבני הזוג להפריד ברגע שיש בעיות — בת הזוג ניגשת ודורשת הפרדה ומפרידים מייד. כך שאין צורך, זה רק יסרבול.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

4677. לימוד עולים באולפנים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט' בשבט התשנ"ב (14 בינואר 1992):

מצב כיתות בדצמבר

מחוז	כיתות	תלמידים	חילוני	דתי	חרדי
דרום	128	3,200	2,698	405	105
צפון	247	5,952	5,246	484	222
תל-אביב	504	11,994	10,319	321	1,354
מרכז	393	9,700	8,514	360	826
ירושלים	302	6,735	5,003	1,001	731

4755. הקבינט לענייני קליטה

חבר הכנסת א' אליאב שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט"ז בשבט התשנ"ב (21 בינואר 1992):

ברצוני לשאול:

1. האם מרוצה כבוד השר מתפקוד הקבינט לענייני קליטה?
2. האם הקבינט לענייני קליטה מיותר בעיני השר?
3. האם יכול משרד הקליטה למלא שוב את כל תפקידי קבינט הקליטה, ובאילו עניינים?
4. אילו מהחלטות הקבינט התקבלו וטרם יושמו?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקבינט הוא השולחן הבין-משרדי הבכיר ביותר הן בנושאי קליטת עלייה, חיוני מאוד שהקבינט ימשיך לטפל בנושאי קליטה ובהשתתפות ערה יותר של שרים.
2. הקבינט אינו מיותר.
3. משרד הקליטה הוא המסגרת הטבעית ביותר לריכוז כל נושאי הקליטה במדינת ישראל, אולם במבנה הנוכחי של המשטר בישראל מפוזרים התקציבים והסמכויות בנושאי קליטה בין משרדי הממשלה השונים, ולפיכך אין הדבר מעשי. נוכח זאת חיוניותו של הקבינט גוברת שבעתים כפונקציה מתאמת בין המשרדים וכפונקציה "הדוחפת" נושאים חשובים גם בעלי זיקה בין-משרדית.

4. בעיית יישום ההחלטות מתמקדת במיוחד בנושאים בעלי משמעות תקציבית. נדגיש כאן את הפרויקטים התעסוקתיים השונים שאושרו בקבינט ואינם ממומשים בגלל בעיית מקורות המימון. דוגמאות בולטות הן — מורים: מורים קולטי עלייה — תוספת שעת תגבור שבועית לכל תלמיד; מורים לחינוך המשלים: גננות — סה"כ 6,000 משרות; רופאים: רופאי בתי-ספר; שוטרים: 100 משרות.

4782. קליטת עולים בכרמיאל

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בשבט התשנ"ב (28 בינואר 1992):
לפני שנים מספר הוחלט להקים בכרמיאל משרד אזורי של משרד הקליטה, כיוון שכרמיאל מיועדת להיות עיר מחוז בגליל. כרמיאל קלטת בשנתיים האחרונות כ-1,000 עולים מברית-המועצות, ובחמש השנים האחרונות קלטת כ-12,000 עולים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — מדוע לא יושמה ההחלטה עד כה?
3. האם לעובדה שמשרד השיכון כונה בגליל עבור עשרות ומאות אלפי העולים המגיעים ועוד יגיעו בשנים הקרובות אין השלכה לנושא?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההחלטה בדבר פתיחת לשכה בכרמיאל נתקבלה בשנה אחרונה במסגרת הרה"א-רגון של המשרד והכשרתו לטפל בהיקפי העלייה הגדולים.

2. נמצא במקום מבנה מתאים שאליו הועבר משרדנו. כבר נבחר מנהל לשכה. השלמת הפעולה לפתיחתה של הלשכה תתבצע עד סוף פברואר 1992.

3. לשכה זו תיתן את שירותיה גם למוקדים בקריית-שמונה, בחצור ובצפת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר לקליטת העלייה. אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

משה שחל (העבודה):

כל הזמן מהבהב חוק ביטוח בריאות.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא ירד מסדר-היום. שני הנושאים העוסקים בבריאות הציבור חלפו עברו, ולא יידונו היום.

שמעון שטרית (העבודה):

למה לא תיתן לנו את חוק הערבות, שנסיים אותו?

היו"ר ד' תיכון:

אני נותן כפי שמורה לי סגן מזכיר הכנסת. הוא אמר על סדר-היום.

משה שחל (העבודה):

אפשר לדבר אתו?

היו"ר ד' תיכון:

אני מציע לך לפנות לסגן מזכיר הכנסת.

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

4312. ריבוי מקרי תאונות עבודה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בכסליו התשנ"ב (19 בנובמבר 1991):

בחודשים האחרונים חלה עלייה במספר תאונות העבודה ככלל ובענף הבנייה בפרט. בחודש אוקטובר נהרגו שמונה פועלי בניין בתאונות עבודה שקרו כאחרי בנייה שונים.

נוכח המספר הגדול של פועלי בניין שנהרגו בעקבות תאונות עבודה, ברצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה על הסיבות שגרמו את מותם של פועלי הבניין?

2. אם כן — מה היו ממצאי החקירה?

3. מה הוא מספר המפקחים מטעם משרד העבודה על הבטיחות בענף הבנייה?

4. אילו אמצעים עומד לנקוט משרד העבודה והרווחה כדי לצמצם את מספר תאונות העבודה ולמנוע קורבנות?

5. האם נפתחו תיקים לאחרים לתאונות העבודה שבהן נהרגו פועלי הבניין?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל תאונת עבודה הגורמת למותו של עובד או לפגיעה קשה בו נחקרת על-ידי אגף הפיקוח על העבודה. במסגרת החקירה נבדקים הגורמים והסיבות לתאונה, ומסקנות מסקנות המדריכות כיצד ניתן למנוע תאונות דומות בעתיד.

רבים נמצאים בקורסים להסבה מקצועית למקצועות הנדרשים במשק.

עד לרביע השני של 1991 הצטרפו 90,000 עולים לכוו העבודה הישראלית: למעלה משליש להעשייה, כ-17% לשירותים הציבוריים, כ-12% לבניין, והיתר למקצועות שונים אחרים.

לראשונה, לכ-40,000 עולים אין ברגע זה פתרון תעסוקתי, והם מקבלים מענקי אבטלה או דמי קיום ממשר הקליטה.

2. משרד העבודה והרווחה אינו מופקד על יצירת מקומות תעסוקה במשק. תחום זה מצוי באחריות המשרדים הכלכליים.

עם זאת, פתחנו מסלולי הכשרה, בעיקר במפעלים, תוך כדי עבודה, על מנת לקלוט 120,000 מובטלים, רובם כמגור היצרי.

באמתחתנו תוכניות-מגירה רחבות ומגוונות, אשר תופעלנה אם תחליט הממשלה להקצות משאבים לפרויקטים עתירי תעסוקה בערי פיתוח ובמוקדי אבטלה בעיקר, ואשר תספוגנה עשרות אלפי מובטלים.

הממשלה החליטה על שורה ארוכה של תמריצים לעידוד משקיעים להקמת מפעלים חדשים או להרחבת קליטת עובדים במפעלים קיימים.

לאחרונה אף הורדה הריבית במשק, באופן שתהיה אטרקטיבית למשקיע מול השימושים האלטרוניטיים בכסף.

לצערנו, התהליך של התעוררות המשקיעים אינו חזק ומהיר דיו. עדיין איננו רואים תוצאות, בעוד הנטל התקציבי של סלי ההטבות שהעמדנו לרשות המשקיעים — קיים.

3. משרדי מופקד על הרווחה במדינת ישראל, במסגרת זו אנו נערכים לספק את מגוון שירותי הרווחה שלהם נוקטים העולים.

בתחומי ההכשרה המקצועית הדרך פתוחה בפני כל מי שמבקש ללמוד מקצוע המתאים לכך — להשתלב באחד המסלולים הקיימים למטרה זו.

אנו מנסים לגבש תוכניות תעסוקה לאוכלוסיות חלשות יחסית, הנהנות מתשלומי הכטחת הכנסה, במסגרות של מעסיקים ציבוריים, כמו קרן-הקיימת לישראל, רשות הגנים הלאומיים, אגף העתיקות וכיוצא באלה.

הצענו להקים עבודות תשתית ופיתוח, אשר נוסף על היותן מכשיר לספיגת מובטלים, תעודדנה השקעות בתעשיות חכמות ובטכנולוגיות מתקדמות.

משרדנו יתמוך בכל הצעה אשר תביא ליצירת מקורות תעסוקה ותפתח את שיעור האבטלה בקרב העולים והוותיקים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אני מודה לסגן השר על תשובתו המפורטת. אבל, אני רוצה לשאול את סגן השר, מתי תדון הממשלה בהצעות שהביא משרדך כדי לטפל בבעיות האבטלה. כל שבוע אנו ממתינים לשבוע שלאחר מכן, והמצב הולך ומחמיר בשטח, הן בקרב העולים, הן בקרב החיילים המשוחררים והן בקרב הוותיקים. כידוע לך, יש עולים שהגיעו אפילו עד חרפת רעב.

גם התאונות שגרמו למוות בענף הבנייה בחודשים האחרונים נחקרו או שעדיין נמצאות בתהליך חקירה.

2. כאמור, ממצאי החקירות הנערכות אינם חד-משמעיים, מאחר שכל מקרה נחקר לגופו. עם זאת, ניתן להצביע על גורמים לתאונות שהם נפוצים יותר מאחרים. לדוגמה, בין התאונות היו רבות שנגרמו עקב ביצוע עבודה ללא גידור מתאים, ללא דיפון וללא הגנות אחרות, או עקב ביצוע מטלות בשיטות לקויות, שימוש בציוד בלתי מתאים או בלתי תקין וכדומה.

3. במשרד העבודה מועסקים 16 מפקחי עבודה המפקחים באתרי בנייה, באתרי פיצוצים ובמחצבות. על אף הגידול שחל במספר אתרי הבנייה, לא היתה כל הגדלה במספר המפקחים על ענף הבנייה.

4. על מנת להרחיב ולהעמיק את הפיקוח על עבודות בנייה, בודק היום משרד העבודה והרווחה את האפשרות של קליטת מפקחי עבודה נוספים בתחום הבנייה. המשרד פועל למען הכשרת מנהלי עבודה ובעלי תפקידים אחרים בנושא הבטיחות בבנייה. כן פועלים להעמקת הידע והמודעות לבטיחות בעבודה במסגרת פעילות הכשרה מקצועית של עובדים בענף הבנייה. המוסד לבטיחות ולגיהות פעיל בהכנת חומר הסברה והדרכה לעובדים בנושא.

5. בכל מקרה שבו מתגלית במהלך החקירה עבירה על החוק, המבוצעת על-ידי מבצע הבנייה או האחראי לפעולות הבנייה, נבדקת האפשרות של הגשת תביעה משפטית נגד העבריינים. עם זאת, חובה לציין כי הקנסות המוטלים על מי שנמצאו אשמים בדיון נמוכים, ואין הם מהווים גורם מרתיע במידה הנדרשת.

4623. החמרה בממדי האבטלה בקרב העולים

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

נמסר כי שיעור האבטלה בקרב העולים הגיע ברבע השלישי של השנה ל-40%, וחלקם בסך המובטלים בארץ הגיע ל-21%.

ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה נכונים?

2. כיצד ימנע משרדך החמרה בממדי האבטלה, הגורמת לירידה של אלפי עולים ומונעת עלייתם של רבבות?

3. כיצד תיעשה ההיערכות לקראת העלייה ההמונית הצפויה בשנה הקרובה?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

1. שיעור האבטלה בקרב העולים עומד על כ-40%, אולם, יש לראות עובדה זו כחלק ממכלול רחב של עובדות כדלקמן:

ברביע השלישי של 1991 מצויים בממוצע חודשי כ-60,000 עולים במסגרת לימודי אולפן. חלק ניכר מהם מועסק חלקית.

כ-15,000 מורים וכ-9,000 רופאים מבין העולים עברו מסלולי הכשרה והתאמה לתנאי הארץ. עוד כ-8,000 עולים בממוצע חודשי מצויים במסגרות של קורסים לעדכונים טכנולוגיים.

אני מחזיק בידי לוח 2.56, מתוך השנתון הסטטיסטי, הנתונים שמופיעים בו הם, שמספר הילדים הלא-יהודים בפנימיות הוא 375, חצי בערך מהמספר שאמרת. אם הנתון לא נכון, אני חוזר בך. גם על-פי הנתונים שלך, עדיין פער גדול בין השיעור באוכלוסייה היהודית לראשונה הערבית, אני יודע שאתה פועל לצמצומו. יש לי הרגשה שהנתון שנמסר לך הוא אופטימי מדי.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

ראשית כול, ההבדל הזה שאתה מציג, בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הערבית — לא המשרד מכון את זה. האוכלוסייה הערבית בנויה אחרת, ולכן המצב הוא כפי שהוא, אם יש לך משהו לברר, אני לרשותך. כשקיבלת את השאלתך, בדקתי והתעניינתי, ואני מעוניין מאוד לבוא לקראת אותם ילדים מהמגזר הערבי.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

4769. תקציב לחימום דירותיהם של קשישים
נוקמים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ד בשבט התשנ"ב (28 בינואר 1992):

לאחרונה נודע, כי ההסדר התקציבי המבטיח לקשישים נזקקים באזורים הקרים של הארץ סיוע בחורף לחימום דירותיהם לא הופעל בשנת התקציב 1991, וכך נמנעה חלוקת כספי הסיוע הזה מהקשישים בחודשים נובמבר — דצמבר.

ברצוני לשאול:

1. איזה סכום הוקצה מתקציב 1991 לנושא זה, האם הוא מומש, ואם כן — כיצד?
2. אם לא הוקצה הסכום, או הוקצה ולא מומש, מדוע?
3. מה הוא התקציב המיועד לנושא זה לשנת 1992? לכמה קשישים הוא מיועד, ומה הוא שיעור הסיוע באזורים הקרים ובאזורים המוגדרים קרים מאוד?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

1-3. התקציב שמלכתחילה הופיע בחוק התקציב ל-1991 היה 1,030,000 ש"ח לתשעה חודשים, אך כיוון שאורך שנת התקציב שונה מ-31 במרס 1992, שונתה גם יתרת התקציב.

לשנת 1992 תוקצבו בסך 1,520,000 ש"ח, והם מיועדים ל-8,900 זקנים באזורים קרים.

באזור קר מאוד יקבל כל זקן 115 ש"ח, ובאזור קר יקבל כל זקן 90 ש"ח.

נוסף על התשובה הפורמלית, אני רוצה להגיד לחבר הכנסת יאיר צבן: לפני שבוע פניתי לשר האוצר וביקשתי ממנו מינימום של 2 מיליוני שקל כדי לענות על הדרישות של הרשויות המוניציפליות בקשר לחימום. עשיתי זאת גם על-פי מה שהוחלט עכשיו בממשלה, על פיזיו למי שנפגעו עקב מזג האוויר. אני רואה את זה כחלק מעניין זה. לאחר שהפנייה שלי הועברה לכלי התקשורת, קיבלתי תשובה בכלי התקשורת, שמשרד האוצר נענה לבקשה. כך הגיעו אלי פניות מן הרשויות המוניציפליות השונות. הם ביקשו מה שהוקצב להם לפי ההסכמה של משרד האוצר. לצערי הגדול, לא קיבלתי תשובה חיובית עד לרגע זה. צר לי מאוד על כך. אתמול ביקשתי הבהרה בקשר לכך. אני מחכה להסבר בעניין זה משר האוצר.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני אעביר את שאלתך לממשלה, ואם אקבל תשובה, אתן לך.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

4736. ילדים הזקוקים לסידור מוסדי

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ז בשבט התשנ"ב (21 בינואר 1992):

במצבים שונים יש הכרח, למען שלומם וביטחונם של הילד, להוציאו מחוץ לביתו ולסדרו במסגרת חלופית, על-מנת לנסות ולעזור לו לממש את זכותו לחיי משפחה והתפתחות תקינים. שיעור הילדים היהודים המסודרים מחוץ לבית הוא 95.7%, לעומת 9.3% במגזר הערבי.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספרם הכולל של הילדים הערבים הזקוקים לסידור מוסדי, וכמה מהם נמצאים במוסדות אלה?
2. מה הוא מספרם הכולל של הילדים היהודים הזקוקים לסידור מוסדי, וכמה מהם נמצאים במוסדות אלה?
3. כיצד ניתן להסביר את העובדה, שרק 4.3% מהילדים המסודרים מחוץ לבית הם ערבים, בעוד חלקם באוכלוסייה הוא 24%?
4. כיצד פועל משרדך למצוא סידור מוסדי הולם לילדים במגזר הערבי שעדיין לא נמצא להם סידור כזה?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

הנתונים שמוסר חבר הכנסת אורון אינם מדויקים. להלן הנתונים המדויקים, אשר הם בדקים מאוד:

1. מספרם הכולל של הילדים הערבים הזקוקים לסידור מוסדי הוא 750; מתוכם 670 נמצאים במוסדות.
2. מספרם הכולל של הילדים היהודים הזקוקים לסידור מוסדי הוא 8,400. מהם 8,000 נמצאים במוסדות.
3. במגזר הערבי נמנעים בדרך כלל מלסדר את הילדים מחוץ לבית ומעדיפים למצוא פתרונות בתוך המשפחה או סידור אומנה אצל קרובי משפחה. לפיכך, מספר הסידורים החוץ-ביתיים קטן ביחס לשיעורם באוכלוסייה.

4. פעלנו להגדלת התפוסה בשבע פנימיות במגזר הערבי עד לפי-שניים.

לאחרונה, סוכם עם משקיעים ערבים על בניית ארבעה מוסדות לילדים, שיכילו 200 מקומות.

בשלב זה, להערכתנו, לא נזדקק למוסדות נוספים לאוכלוסייה הערבית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני שמח על הנתונים שסגן השר מוסר, ואם אפשר יהיה לקבל אותם מפורטים יותר, אני אשמח מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני סגן השר, אני מצטער, אבל קשה לי לקבל את התשובה שלך על השאלה הראשונה, מפני שלמעשה, כפי שידוע לי, בשנת 1991 נלקח כל תקציב החימום למטרות אחרות. בשנת 1991 לא הוצאה אף אגורה אחת לחימום. כך נמסר לנו בוועדת העבודה והרווחה. לאחר שאושר התקציב בכנסת, השאלה היא: מי הסמך את המשרד שלא לתת במיוחד בחורף זה, בחודש דצמבר, את המענקים לחימום?

שאלה שנייה, אדוני סגן השר. קיבלתי תלונה מהכפר תמרה שבגליל — כפר ערבי — שעד היום, ואנחנו בחודש מרס, לא קיבלו הקשישים הזכאים את המענק הזה. יכול להיות שכך הרב גם במקומות אחרים. אני חומך מאוד בדרישה שלך בגלל החורף הקר במיוחד — להגדיל את ההקצבה לקשישים הבודדים הללו, הקשישים המקבלים הכטחת הכנסה שנמצאים באזורים קרים או קרים מאוד. אני מציע שהכנסת

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי לא מגיעה היום. מה קורה עם הצעת חוק הערכות? מה קורה אתה, אדוני יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, ועדת החוקה, חוק ומשפט עשתה מאמצים מיוחדים כדי להביא את החוק הזה היום. לפני כחצי שעה פנה אלי שר המשפטים וביקש שהחוק לא יובא היום, מטעמים שונים, ואחד מהם — מדובר בחוק עקרוני בעל חשיבות, ולא כדאי שהוא יתקבל במיעוט משתתפים. הנימוק השני — זה חוק מורכב, עם הרבה הסתייגויות, ויהיה קשה ללכך את כולו, גם בגלל עייפות של חלק מן המסתייגים. אמרתי לשר המשפטים שלא אסרב לפנייתו, אם זו פנייתו, ואם לא תהיה התנגדות שהדבר יועבר לשבוע הבא.

מאחר שיש בחירות במפד"ל ביום שני, עדיף שזה יובא ביום שלישי, ונעריך מאוד אם זה יובא בתחילת סדר־היום, כדי שנבטיח מספר גדול של משתתפים בחוק זה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שמעון שטרית, בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב־ראש, הכנסת הזאת יושבת עד 18 במרס. נדמה לי שאיש לא יכול להתחייב שבמועד הבא שנקבע יהיו נוכחים חברי כנסת רבים יותר. איש לא יכול להתחייב לכך. זאת תקופה של פריימרים, של בחירות מוקדמות. ביום שני אומנם מדובר בבחירות במפד"ל, אבל יכול להיות שביום שלישי יהיו חברי כנסת אחרים שיהיו עסוקים. כרגע נמצאים בבניין 50 חברי כנסת, לפי מה שמדווחים לי. אדוני יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אומרים לי שיש כרגע בבניין 50 חברי כנסת.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אני מבקש מהסדרנים להוציא את הגברות שמקימות רעש במסדרון.

שמעון שטרית (העבודה):

אני לא יודע אם אנחנו יכולים להכריח את חברי הכנסת

תשמיע מכאן את דבריה באוזני האוזר, כדי שילכו לקראת אותם קשישים בודדים ואותם זוגות, שחיים בתנאים קשים ביותר, שחיים רק מהכטחת הכנסה, וסובלים בחורף הזה סבל בלתי אפשרי, ויכפילו את המענק שלהם.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אתה יודע מה היה המצב בחורף אשתקד. אף שהיו לנו סכומים לתת, לא היתה כל בקשה ולא היה צורך בכך. בסוף השנה ראינו שלא היה ניצול של הסעיף הזה, והעברנו את הסכומים לסעיפים שלוחצים עלינו. כך עשינו, אבל חלילה וחס שתחשוב שאנחנו לא יודעים את משימתנו ואת חובתנו כלפי הזקנים. מה שהיה אשתקד היה אשתקד. בתקציב של השנה אנחנו ניצלנו סעיף זה מייד, עקב הצרכים, ואף ביקשנו תוספת.

אשר לכפר תמרה, אברר את העניין ואשיב לך על כך בכחב.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

ח. הצעה לסדר

להיכנס לאלום. אין ביטחון שדווקא ביום שלישי יהיו בכנסת חברי כנסת רבים יותר. מכיוון שכך, אני לא יודע איפה עומד העניין מבחינת התקנון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית, הכנסת יוצאת לפגרה. יהיו מושבים מיוחדים של הכנסת. יהיה אפשר להביא חוקים מסוג זה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה, הנושא נדחה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב־ראש, האם הם יכולים לדחות לאיזה מועד שהם רוצים?

היו"ר ד' תיכון:

היו דברים מעולם. אם הממשלה תרצה, בוודאי.

שמעון שטרית (העבודה):

אני חושב שזה מעשה לא־הוגן מצד שר המשפטים. בישיבה אחרת לא יהיו עוד חברי כנסת. השיטה לא מקובלת עלי. הוא הביך את יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני פונה לשר המשפטים בבקשה להימנע מהשיטות הפסולות האלה. המאבק בחוק הזה לא צודק. זה מאבק פסול.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שמעון שטרית (העבודה):

אני צריך לבוא לכאן, ולבטל כל מיני תוכניות שתכננתי, ואחר־כך מבטלים את הדיון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שמעון שטרית, לא אני קבעתי זאת. אני מבקש ממך להיכנס מייד ללשכת יושב־ראש הכנסת ולהעלות את טיעוניך בפניו.

ט. הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים להצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

רבותי, אנחנו עוברים להצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק. החוק נדון בכנסת, בקריאה ראשונה, ביום כ"ג בשבט התשנ"ב, והחוק מוגש בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק. החוק נדון בכנסת, בקריאה ראשונה, ביום כ"ג בשבט התשנ"ב, והחוק מוגש בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

קודם כול, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לציין שבשבתנו היתה — — —

היו"ר ד' תיכון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק. החוק נדון בכנסת, בקריאה ראשונה, ביום כ"ג בשבט התשנ"ב, והחוק מוגש בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

רגע אחד, רבותי הסדרנים, היום יום האשה, אבל נשמעות מהמסדרון קריאות. כל הזמן נשמעים קולות של נשים שצועקות במסדרון ההוא. אם אינכם מסוגלים לעשות שם סדר, אני מורה לכם להוציא משם את כל הנשים שאינן חברות כנסת. אני לא יודע מה קורה עם הנשים הללו.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק. החוק נדון בכנסת, בקריאה ראשונה, ביום כ"ג בשבט התשנ"ב, והחוק מוגש בצירוף הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להודיע שהבקשה שלנו היא, שהחוק שדנו בו קודם לכן, חוק הערכות, יובא בשבוע הבא, ולא באחת הישיבות המיוחדות של מליאת הכנסת.

חוק-יסוד: חופש העיסוק קובע נורמה חקיקתית חשובה במדינה, והיא אומרת בצורה ברורה שלכל אדם יש זכות יסוד לעסוק במקצוע, במשלח-יד או בעסק כלשהו על-פי בחירתו. אי-אפשר להגביל זכות יסוד זו אלא בחוק, ורק לתכלית ראויה, או מטעמים של טובת הכלל. בכל מקרה, מגבלות חייבות להיות נעוצות בגופו של חוק כלשהו, אבל לא בחקיקת משנה.

סעיף 2, שהוא סעיף בעל חשיבות רבה, מתייחס לכל אותם מקרים שבהם מתנים פעילות עסקית או משלח-יד או עיסוק במקצוע, בקבלת רשיון מרשות כלשהי. מאחר שבמקרים רבים יש מספר רב של רשיונות, והם בעצם מרוקנים מתוכנו — במקרים רבים — את חופש העיסוק, נקבע בהדגשה מיוחדת שאם עיסוק מותנה בקבלת רשיון, הזכות לרשיון יכולה להישלל רק על-פי חוק, וכמובן מטעמים נוספים מוגדרים ביותר, לא ברשימה סגורה, טעמים של ביטחון המדינה, בריאות הציבור, איכות החיים, תקנת הציבור, הגנה על המוסר ואיכות הסביבה.

תחולת החוק היא גם על כל רשות מרשויות השלטון, ונאמר במפורש שכל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את חופש העיסוק של האזרח.

יש גם סעיף הגנה האומר, שאת החוק הזה אפשר לשנות רק בחוק-יסוד שיתקבל ברוב של חברי הכנסת, וכן הוראת מעבר חשובה הקובעת שהוראות חוק קיימות יפורשו לאורו של חוק זה, אבל לאחר תקופה של שנתיים מיום תחילתו של החוק, הוראות שסותרות חוק זה תתבטלנה, כמוכך.

כאמור, יש הסתייגויות. אני מבקש לאשר את החוק, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

הרעיון המרכזי שהחוק הזה מציג הוא קביעה שחוק רגיל לא יסתור את חוק-היסוד הזה, אלא אם מדובר בחוק-יסוד שהתקבל ברוב של חברי הכנסת. הוא קובע כאן נורמה גבוהה יותר מנורמות החוקים הרגילים. הוא מכפיף גם את הכנסת למגבלה בחקיקתה הרגילה.

החוק הזה עוסק ביחסים שבין רשות השלטון לבין האזרח או התושב. כל האזרחים והתושבים יהיו זכאים לחופש העיסוק, ותהיה לאדם הגנה בפני התערבות שרירותית לא צודקת בחופש העיסוק על-ידי רשות השלטון וגם על-ידי חקיקה של הכנסת, שלא ברוב המיוחד ובדרך המיוחדת הנתונה כאן.

כתוב גם, ואני מבקש להדגיש זאת, שמותר בהחלט להגביל את חופש העיסוק. זאת איננה זכות בלתי מוגבלת. אלא שההגבלה הזאת צריכה להיעשות רק בחוק, ולא בדרך ארמיניסטרטיבית, למשל, לא בתקנה בלבד, וההגבלה צריכה להיות רק לתכלית ראויה, ולא לתכלית זרות. היא צריכה להיות רק מטעמים של טובת הכלל.

יש סעיף מיוחד הן כטעמים המיוחדים לרשיון, שעל-פיהם מותר לשלול את הזכות לרשיון, והדברים מפורטים בסעיף 2.

אני מבקש להפנות את תשומת הלב לסעיף 6 בחוק, שבו נאמר כי הוראות חיקוק שהיו בחוקף ערב תחילתו של חוק-יסוד זה, העומדות כסתירה להוראותיו, יעמדו בתוקפן עד תום שנתיים מיום תחילתו של חוק-היסוד הזה, וכן הלאה. לא נעשה כאן ניסיון לחטוף דבר; זו הצעה מאוזנת מאוד.

לכן, אני מציע לאשר את החוק. בשמחה אני אתמך בו. אני רק מציע, שהגבלה על חופש העיסוק מכוח החוק תיעשה בצורה מוגדרת הרבה יותר ממה שעשו יתר המציעים, וזו הסתייגותי. תודה.

הי"ר ד' תיכון:
תודה. לחבר הכנסת יצחק לוי יש הסתייגות.

שמעון שטריט (העבודה):
אדוני היושב-ראש, היו 68 חברי כנסת בבניין, ולא 50. אומרים: מיעוט משתתפים. שר המשפטים אמר: מיעוט משתתפים. אני עדיין נרעש. אני לא יכול להאמין ששר המשפטים אמר זאת.

הי"ר ד' תיכון:
ליבנת את הדברים. חבר הכנסת שמעון שטריט, בשלב זה אתה מפריע לחבר הכנסת יצחק לוי.

שמעון שטריט (העבודה):
אני מתנצל.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני רוצה לפתוח בברכות רבות לחבר הכנסת רובינשטיין וליושב-ראש הוועדה: חבר הכנסת רובינשטיין, מציע החוק, והיושב-ראש שזירז את הליך החקיקה. אני חושב שלפנינו חוק-יסוד חשוב מאוד, שיגן על אזרחי ישראל מפני ביורוקרטיה שונות, מפני רצון אולי להגביל אותם בחופש העיסוק.

אני מסכים לכל הסעיפים, וכמובן אתמך בחוק.

ההסתייגות שלי היא לסעיף 5. סעיף 5 — נוקשות החוק — אומר: "אין לשנות חוק-יסוד זה אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת". חבר הכנסת רובינשטיין והוועדה החליטו לחדש דבר, מכיוון שבחוק-היסוד שלנו הנוקשות הזאת אינה מופיעה, חוץ מבחוק-יסוד: הכנסת, לגבי חלק מהסעיפים. כלומר, הדבר הזה קיים, אבל בצורה מוגבלת מאוד. בדרך כלל החוק-יסוד שלנו אינם נוקשים ואינם מקובלים לרוב של 61.

אני פונה לחבר הכנסת, שלא להתחיל את הדבר הזה דווקא בחוק-יסוד: חופש העיסוק, תהיה אי-סמטריה בחוקים. חוק-יסוד: הצבא, חוק-יסוד: השפיטה, חוק-יסוד: הכנסת, כולו, חוק-יסוד: הממשלה — כל החוקים האלה אינם נוקשים. אפשר לבוא ולשנות אותם לא ברוב של 61. חוק-יסוד: חופש העיסוק הוא בוודאי חוק-יסוד חשוב כלשעצמו, דווקא הוא צריך 61 כדי לשנותו?

יודע לי שמשרד המשפטים עומד להגיש הצעה — או אולי כבר הגיש אותה — הנוגעת גם לעניין הזה, ושם אמור להיות סעיף כללי המתייחס לחוק-היסוד. שם צריך להסדיר את הדברים, לא ככל אחד מחוקי-היסוד בנפרד. אם הכנסת תבוא ותקבל על עצמה, שכל חוקי-היסוד הם נוקשים וצריך רוב של 61 כדי לשנותם — כך יהיה דינם של כל חוקי-היסוד. אבל לא שחוקי יסוד חשובים מאוד, אפשר לשנותם בנקל, ואילו דווקא חוק-יסוד: חופש העיסוק צריך רוב של 61. אני מבקש מחברי הכנסת לחמוך בהסתייגות שלי. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:
תודה. אדוני יושב-ראש הוועדה, בבקשה.
אוריאל לין (י"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש שלא לקבל

אם הכנסת תמצא לנכון לתקן את החקיקה הקיימת. להשאיר בחוקו איסור כלשהו הסותר את הקביעה היסודית כאן, יש לה שתיים לבצע את התיקון הזה. אני חושב שזו תקופת זמן מספיקה לגמרי. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מצטרף לבקשה של יושב-ראש הוועדה לאשר את החוק הזה, ולפתוח בכך דף חדש לאישור מגילת זכויות האדם אחת לאחת. תודה.

הי"ר ד' תיכון:
תודה. לחוק הזה יש, כאמור, הסתייגויות מספר. לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי שתי הסתייגויות. בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין על יוזמת החקיקה של חוק חשוב זה. אני רוצה לברך גם את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט על שבניווטו ובהנהגתו הועברה הצעת החוק הזאת. אני תומך בה בשתי ידיים. אני רק מבקש להסתייג, כדי לעשות את החוק קצת יותר ברור.

אנחנו אומרים שאת חופש העיסוק אפשר להגביל רק בחוק. אבל מה צריך לומר בחוק הזה? החוק שונה מהנוסח המקורי שלו, ואומר: אין מגבילים זכותו אלא בחוק לתכלית ראויה ומטעמים של טובת הכלל. אינני יודע מה בדיוק היא טובת הכלל, וגם ייתכן שטובת הכלל תשתנה, או שטובת הכלל יכולה להיראות כך בעיני בריות מסוימות, שבאותה עת מנהיגות את המדינה, ואחרים יחשבו שזה לרעת הכלל.

נכון שהדברים ניתנים לפירוש עליידי בית-משפט. אבל גם בית-משפט חי בחוק עמו, וייתכן מאוד שהדברים שיגבילו את חופש העיסוק לא יהיו מקובלים על חלק גדול מהתורה. ואף-על-פי-כן צריך להיות חופש עיסוק, מפני שהחוק נחקק לא כאשר כולם תמימי דעים לגבי השאלה מה היא טובת הכלל, אלא הוא נחקק דווקא כאשר יש ירכזים וחילוקי דעות, שזכויות בסיסיות תישארנה בעיני, אף שהשלטון — וגם שר המשפטים דיבר על השלטון — אולי חושב אחרת. לכן ההסתייגות שלי לסעיף 2. למעשה היא היתה בהתחלה לסעיף 1, כי הסעיף השני הוסך תוך כדי הדיונים בוועדה.

אני אומר: "אלא על-פי חוק הקובע תנאים מוקדמים מטעמים של טובת הציבור, לעניין מקצוע או עיסוק המחייב מיומנות או ידע או הכשרה מיוחדים". כלומר, אם, למשל, לשכת עורכי-הדין צריכה לפקח על המקצוע, והיא רוצה לקבוע שכך וכך שנות לימוד, כך וכך צריכה להיות ההתנהגות האתית — מותר בהחלט לקבוע, וגם לקבוע איך שוללים רשיון. או רפואה, למשל. אני חושב שצריכים לקבוע כללים מסוימים כדי להגן על הציבור, אבל זה עניין שאינו של טובת הכלל באופן המפשט, אלא נוגע למקצוע שעליו מנסים להליש כמה וכמה מגבלות. הוא הדין במקצועות אחרים: ראיית חשבון, הנדסה, ארכיטקטורה וכו'.

כלומר, חופש העיסוק צריך להיות מוגבל אך ורק לדברים שהעיסוק עצמו, הרפואה, המשפטים, ראיית החשבון או דברים אחרים ייעשו בצורה שלא יפגעו בציבור. זה יבוא במקום ההגדרות שהכניס הרוב בוועדת החוקה.

בצורה זאת אנחנו נשמור גם על חופש העיסוק לסוגיו, וגם נשמור על העובדה שהשלטון לא יוכל, לטובת הכלל, לפי מה שהוא מבין, להגביל עיסוקים מסוימים. כי הרי מדובר לא רק בעיסוקים כמו שאמרתי — המקצועות החופשיים. יכולים להיות גם מקצועות אחרים שלפעמים יבואו ויגידו — אביא דוגמה אחת מני רבות — שסוג מסוים של עסקים באזור מסוים הוא לא לטובת הכלל, ויאסרו את העיסוק. אני חושב שהדבר הזה יכול להביא מכשלות ומגבלות שלא קיימות ברוגע זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עוד אחד נגד? בסדר. זה לא משנה כל-כך, כי יש רוב מכריע נגד.

אני מעמיד להצבעה את סעיף 1, כהצעת הוועדה; הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 23

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 23, בלי מתנגדים ובלי נמנעים, סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

לסעיף 2 יש הסתייגות של חבר הכנסת וירשובסקי. אני מעמיד אותה להצבעה, מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסעיף 2 — 6

נגד — 15

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 15 מתנגדים, שישה בעד ושני נמנעים, ההסתייגות לא התקבלה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 2, בנוסח הוועדה. הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה — 23

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 23, ללא התנגדות וללא הימנעות, סעיף 2, כהצעת הוועדה, התקבל.

לסעיפים 3 ו-4 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה, מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 3—4 — 24

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 3—4 נתקבלו.

אף אחת מן ההסתייגויות. אסביר בקצרה. החלק הראשון עוסק בחופש העיסוק. בנורמה היסודית שנותנת לכל אדם את חופש העיסוק. המגבלה היחידה שיכולה להיקבע היא רק אם נקבעה בחוק מטעמים של טובת הכלל או לתכלית ראויה. אין אנחנו יכולים למחוק את המלים "ומטעמים של טובת הכלל". זה קריטריון הכרחי, שצריך לאפשר להביא אותו בחשבון. אם אנחנו נמחק זאת, אנחנו נעשה חוק מופלג. אני חושב שגם תהיינה בעיות רציניות עם פרשנותו של חוק זה, שכן חוק זה קובע נורמה ברורה. הוראותיו עדיפות מהוראות חוקים רגילים.

החלק השני בהסתייגותו של חבר הכנסת וירשובסקי שנוגע למתן רשיונות — אני חושב שההסתייגות היא פשוט לא במקומה. הוא רוצה שמתן רשיון יוכל להיות מותנה רק בטעמים של טובת הציבור ועניין מקצועי המחייב מיומנות. ומה אם מדובר בעסק שאינו מחייב מיומנות — פתיחת מסעדה — וצריך להביא בחשבון שיקולים של איכות החיים, שיקולים של ביטחון הציבור? הרי אלה הם הטעמים שעל-פיהם אפשר להתנות מתן רשיון לפעילות עסקית. טעמים אחרים — לא רק של בטיחות, אלא אפילו של בריאות הציבור. הרי לא ייתכן שלא יהיה אפשר להתנות ניהול עסקים בקיום תנאים הנוגעים להבטחת בריאות הציבור.

החלק השלישי נוגע להסתייגותו של חבר הכנסת יצחק לוי. אם נקבל אותה — לא עשינו דבר, משום שמשמעות הדבר היא, שבכל חוק רגיל אפשר יהיה בעתיד לסתור את נורמת היסוד הטבעה בחוק זה. והרי החוק הזה נועד למטרה ברורה ביותר, שהמגבלה לפעילות העסקית בישראל תיעשה מעתה ואילך לאור עקרונות היסוד הכלולים בחוק-יסוד זה.

רבותי, אני רוצה להצטרף למכרכים את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. לא עשיתי זאת בתחילת הדיון. זו היתה יוזמה, הצעת חוק פרטית שלו, חשובה מאוד. אני חושב שחוק-יסוד זה הוא צעד בעל משמעות קדימה בהגשמת עיקרון של משק חופשי יותר, משק ליברלי יותר בעולם הכלכלה הישראלי, ואין לי שום ספק שבמהלך השנים אנחנו נעמוד על חשיבותו העצומה גם בצמצום הביורוקרטיה הישראלית. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. לסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת וירשובסקי. מי בעדה? מי נגדה? נא להצביע. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסעיף 1 — 4

נגד — 11

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להחליף את הצבעתי. אני נגד, והצבעתי בטעות בעד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 11, נגד ארבעה, ועם שני נמנעים — נדחתה ההסתייגות.

אברהם פורז (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 24, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושרו
הסעיפים 3 ו-4.
לסעיף 5 — הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי. הצבעה
מס' 8.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 22, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר גם סעיף
6 בקריאה שנייה. חברי הכנסת, תמה הקריאה השנייה, ואנחנו
ניגשים להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק-יסוד: חופש
העיסוק. הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 6 — 22
נגד — אין
נמנעים — אין
סעיף 6 נתקבל.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
יצ' לוי לסעיף 5 — 5
נגד — 16
נמנעים — 1
התיקון של חבר הכנסת יצ' לוי לסעיף 5
לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 23, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר גם סעיף
6 בקריאה שנייה. חברי הכנסת, תמה הקריאה השנייה, ואנחנו
ניגשים להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק-יסוד: חופש
העיסוק. הצבעה מס' 11.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 16, נגד חמישה, בהימנעות של אחד, לא
התקבלה ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף 5. אני
מעמיד להצבעה את סעיף 5, בנוסח הוועדה. הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה
בעד החוק — 23
נגד — אין
נמנעים — אין
חוק-יסוד: חופש העיסוק נתקבל.

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה — 23
נגד — 1
נמנעים — אין
סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 23, נגד אחד, ללא נמנעים, אושר סעיף 5,
כהצעת הוועדה.
לסעיף 6 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה,
מס' 10.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 23, נגד אחד, ללא נמנעים, אושר סעיף 5,
כהצעת הוועדה.
לסעיף 6 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה,
מס' 10.

י. הצעת חוק חובת המכרזים, התשנ"ב — 1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

החוק נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום י"ב באב
התשנ"א, והוא מוגש, בצירוף כמה הסתייגויות, לקריאה שנייה
ולקריאה שלישית. אני מעריך שבמהלך ההצבעה וההצגה של
הצעת החוק הוזו מגישי ההסתייגויות יכטלו את ההסתייגויות
שלהם. נדמה לי שרק בוויכוח בוועדה הם החליטו לרשום את
ההסתייגויות.

יש בפנינו לוח תיקונים, שהוא כלתי נמוע כעבודה
המבוצעת במידה רבה תחת לחץ: 1. בסעיף 4(א)(1), במקום
"וסינוג" יבוא "לסינוג"; 2. בהסתייגויות, (א) בהערה לסעיף 1,
צריך להיות "לסעיף 5" במקום "לסעיף 4"; (ב) לסעיפים 2 עד
4 אין הסתייגויות; והסתייגותו של שר האוצר לסעיף 4 נמחקת.
כפי שאמרתי, אני מניח שכל ההסתייגויות האחרות תבטלנה
גם-כן.

אם כן, החוק קובע חובת קיום מכרז פומבי כנומה
בסיסית. החובה הזאת חלה על המדינה ועל כל תאגיד
ממשלתי. שהוא חברה ממשלתית או חברה-בת ממשלתית, או
תאגיד שהוקם מכוח החוק. כל אימת שהמדינה או תאגיד
ממשלתי רוצים להתקשר לצורך מתן או קבלת שירותים או

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את
יושבי-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אשר יביא לקריאה
שנייה ושלשית את הצעת חוק חובת המכרזים,
התשנ"ב — 1992, עם לוח תיקונים, שאני מכין שאתה תקרא
אותו. בבקשה, אדוני יושבי-ראש הוועדה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, עונג מיוחד הוא לי
להביא לקריאה שנייה ושלשית הצעת חוק, שבמקורה היא
הצעת חוק פרטית של מי שמכנה עכשיו כיושבי-ראש הישיבה,
חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. ואני מוכרח לומר שהוא לחם
למען החוק הזה במשך תקופה ארוכה מאוד. הוא גם הביא את
ההצעה בכנסות קודמות, חזר והעלה את החוק הזה מחדש,
והשקיע בו זמן רב ביותר.

כשרואים את החוק הסופי, במתכונתו המצומצמת, אפשר
לקבל את הרושם שהושקעה בו מעט עבודה. אבל זה חוק
שמכיל הרבה מאוד, והוא מכניס גורמה חשובה ביותר בחיים
הציבוריים במדינת ישראל, שהיא חובת קיום מכרזים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף 5, שם יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד ההסתייגות של שר האוצר? זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה	
בעד ההצעה של שר האוצר	
לסעיף 5	— אין
נגד	— 12
נמנעים	— 1
ההצעה של שר האוצר לסעיף 5	
לא נתקבלה.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
נגד — 12. עם הימנעות של אחד, ההסתייגות לסעיף 5 נדחתה.

יש הסתייגות לחלופין. נא להצביע על ההסתייגות לחלופין לסעיף זה.

קריאה:

על מה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
על ההסתייגות לחלופין של שר האוצר לסעיף 5. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון לחלופין של שר האוצר	
לסעיף 5	— אין
נגד	— 7
נמנעים	— אין
התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 5	
לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
בשבועה נגד, ללא הימנעות, נדחתה ההסתייגות לחלופין של שר האוצר.

עכשיו יש הסתייגות לחלופין של שר האוצר לסעיף 5. נא להצביע, הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 5	— אין
נגד	— 14
נמנעים	— אין
התיקון לחלופין של שר האוצר לסעיף 5	
לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
כ"ב 14 נגד, ללא הימנעות, נדחתה ההסתייגות לחלופין של שר האוצר.

טובין או עסקה במקרקעין, או רכישה או מכירה מסוג כלשהו, הם חייבים לקיים מכרז פומבי ולתת הזדמנות שווה לכל מי שמשתתף במכרז.

עם זאת, אנו יודעים שמול הנורמה הבסיסית הזאת יש בעיות של ממש בעולם המציאות העסקי, ולא תמיד אפשר, על כל רכישה ורכישה, לקיים מכרז פומבי או לקיים מכרז בכלל. יש מקרים שבהם הרכישות הן פעוטות ביותר, בסכומים זעומים, ויש מקרים שבהם יש צורך ברכישה דחופה, עסקאות שצריך לבצען בחוץ-לארץ, עסקאות עם מי שאינו תושב המדינה, בעיות של שמירה על סודיות בענייני ביטחון, ועוד בעיות אחרות. משום כך נקבע, שתינתן סמכות לשר האוצר להתקין תקנות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, שבהן ייקבעו סכומים או סוגי עסקאות שבהם לא תהיה חובה לערוך מכרז, או שבהם לא תהיה חובה לערוך מכרז פומבי, וכן כללים ונהלים לניהול משא-ומתן עם אנשים שהצעותיהם נראו מתאימות, וכן כל הנהלים המתייחסים להרכב ועדות המכרז, צורת המכרזים והנהלים שבהם הדבר מטופל.

סמכות מקבילה ניתנת לשר הביטחון בכל הנוגע לרכישות הנעשות על-ידי מערכת הביטחון. במקרה זה הוא יכול להתקין תקנות, על-מנת שיהיה תיאום, בהתייעצות עם שר האוצר, אבל באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת גם-כן.

רבותי, כאמור יש כמה הסתייגויות. אני מניח שהמסתייגים הורידו את ההסתייגויות שלהם, ואני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ושלישית. אני רוצה שוב להודות לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, שהודות למאבקו חסר הליאות אנו מגיעים לרגע זה שבו אפשר להעביר את החוק. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אינני יודע כיצד לנהוג. כל ההסתייגויות לחוק הן של שר האוצר. אינני רואה אותו כאן, ואין אפילו מי שיגיד לי שהוא מוותר על ההסתייגויות. לכן אצטרך להעמיד את ההסתייגויות שלו להצבעה.

חברי הכנסת, אם תשימו לב, בלוח ההסתייגויות, על סעיף 1 נאמר: אין להצביע על סעיף זה אלא לאחר ההצבעה על ההסתייגות לסעיף 4. למעשה זה סעיף 5, כפי שקרא יושב-ראש ועדת החוקה, לכן, אני אומר כך: לסעיפים 2, 3 ו-4 אין הסתייגויות. אני מציע להצביע על הסעיפים האלה כנוסח הוועדה. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע ה	
בעד סעיפים 2 — 4	— 9
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיפים 2 — 4 נתקבלו.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של תשעה, ללא התנגדות וללא הימנעות — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
ברוב של 10.

רחבעם זאבי (מולדת):
ברוב של 11.

היו"ר מ' וירשובסקי:
11, תודה. ברוב של 11 אושרו הסעיפים 2, 3 ו-4.

לסעיף 8 יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעדה? מי נגדה? נא להצביע, הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע ה	
בעד ההצעה של שר האוצר	ה צ ב ע ה
לסעיף 8	— אין
נגד	— 14
נמנעים	— אין

ההצעה של שר האוצר לסעיף 8 לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בעד — אין, מתנגדים — 14, ללא הימנעות, ההסתייגות של שר האוצר נדחתה.

אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על הסעיף כנוסח הוועדה. זו הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע ה	
בעד סעיף 8, כהצעת הוועדה	— 13
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיף 8, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 13, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 8 כנוסח הוועדה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לקריאה שלישית של החוק — חוק חובת המכרזים, התשנ"ב—1992. נא להצביע, זה כולל את כל התיקונים שקרא היושב־ראש, ואנחנו הסתמכנו עליהם בהסתייגויות שלנו. זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע ה	
בעד החוק	— 13
נגד	— אין
נמנעים	— אין

חוק חובת המכרזים, התשנ"ב—1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 13, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר חוק חובת המכרזים, ואני גאה על כך ורוצה להביע את שמחתי, שפרויקט של 12 שנה בא אל סיומו בכך. ללא עזרתו הבלתי פוסקת של יושב־ראש הוועדה, החוק הזה היה ממשיך לגור הלאה במגירות הוועדות.

יצחק נבון (העבודה):
תגיד את שמו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
והיושב־ראש הוא חבר הכנסת אוריאל לין, יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אני מצביע על סעיף 5 כנוסח הוועדה. זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע ה	
בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה	— 14
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 14, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 5 כנוסח הוועדה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף 1 של החוק, ששם יש הסתייגות של שר האוצר. מי בעד ומי נגד ההסתייגות של שר האוצר? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של שר האוצר	— אין
לסעיף 1	— 13
נגד	— אין
נמנעים	— אין

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ב־13 נגד, כלי תומכים וכלי נמנעים, נדחתה ההסתייגותו של שר האוצר לסעיף 1.

מי בעד סעיף 1 כנוסח הוועדה? זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה	
בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה	— 13
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 13, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 1 כנוסח הוועדה.

עכשיו אנחנו מצביעים על סעיפים 6 ו־7, שאין להם הסתייגויות. נא להצביע, הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה	
בעד סעיפים 6—7	— 14
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיפים 6—7 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 14, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושרו הסעיפים 6 ו־7.

— הצעת חוק חובת המכרזים: הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור;
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

יצחק גבון (העבודה):

הוא נמצא בשביעייה הכלתי מצויה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מודה לכולם.

יא. הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992

(קריאה ראשונה)

הי"ר מ' וירשובסקי:

יש עכשיו הצבעה, חברי הכנסת, על הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992, של חבר הכנסת רן כהן. הקריאה הראשונה בעצם הסתיימה, אנחנו רק מצביעים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, לא, יש תשובה קצרה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

יש תשובה? בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

יש תשובה, אין שומעים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אין זמן. אין טלוויזיה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אני מוותר באמת על זכותי לתת תשובה מלאה, אבל אני מציין שני דברים בתמצית.

הדבר הראשון: נטען כאילו, על-פי הצעת החוק, ניתן יהיה לנצל לרעה את החוק ואת הענקת תעודות ההוקרה למי שחושף שחיתות. ואני מודיע: בתוך החוק הזה קיימים כל מנגנוני ההגנה כדי למנוע מאנשים להיות מלשינים, כדי למנוע מהם לנצל את התעודות האלה לרעה נגד אנשים חפים מפשע.

הדבר השני: נאמר כאילו עלולה להיווצר אווירה של מלשינות. ההיפך הגמור יקרה, משום שדווקא על-פי החוק הזה יהיה פיקוח נורמטיבי עממי, ולא על-ידי בוסים שיכהנו. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, מייד נצביע על החוק.

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הי"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגן מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 34), התשנ"ב — 1992, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון

מס' 17), התשנ"ב — 1992, שהחזירה הוועדה לענייני ביקורת המדינה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון), התשנ"ב — 1992.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בדבר שינוי שמה של הסיעה לקידום הרעיון הציוני בישראל. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

יג. הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992

(קריאה ראשונה)

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים עכשיו להצבעה על חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992. המדובר הוא בהצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה — לאיזו ועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

נא להצביע. זו הצבעה מס' 23.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לעידוד טוהר

המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992.

לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 11, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת רן כהן — הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992, לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק הגנת

עמנואל זיסמן (העבודה):
אדוני היושב־ראש, אולי תקדים את החוק הבא, חוק
חיילים משוחררים?
הי"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת זיסמן, עוד דקה סבלנות ובקשתך תתמלא.

השכר (תיקון מס' 18), התשנ"ב — 1992, של חבר הכנסת עמיר
פרץ. אם הוא איננו, אנו ממשיכים הלאה.

גם חבר הכנסת יהושע מצא, יושב־ראש ועדת הפנים,
איננו?

יד. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
למה לא צלצלו?

הי"ר מ' וירשובסקי:
צלצלו, צלצלו. אני שמעתי את הצלצול.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה היה צלצול של השעון שלייד.

הי"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, מי שרצה — רצה. אנחנו ממשיכים בדיון
ואני מבקש מיושב־ראש ועדת הכספים להביא את הצעת חוק
חיילים משוחררים.

משה זאב פלדמן (י"ר ועדת הכספים):
ברצון.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק חיילים משוחררים
(תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992, שמקורו בהצעת חוק פרטית
של חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

התיקון קובע, שהזכויות של חייל משוחרר לפי החוק
י ניתנו לו במשך ארבע שנים מהיום שבו הוא נעשה חייל
משוחרר, במקום שלוש שנים בחוק המקורי.

על-פי סקרים שונים שערכו משרד הקליטה והמועצה
הציונית, התברר כי חלה הצערה בגיל היורדים, ו-60% מכלל
היורדים הם גילאי 21 עד 34. לתופעה זו משמעות חמורות
בתחום החברתי והדמוגרפי, ורשויות המדינה מצוות להילחם
בה בכל תוקף. רבים מהיורדים או קרוביהם מצוינים את
הקשיים הכלכליים כעילה המרכזית לידידה מן הארץ.

סעיף 5 לחוק חיילים משוחררים — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, מביאים חוק חשוב לקריאה שנייה ולקריאה
שלישית. אני מבקש מכם.

חבר הכנסת רמון, זאת יוזמת חקיקה של חבר הכנסת
זיסמן, ואתה מפרעי לקידומה.

משה זאב פלדמן (י"ר ועדת הכספים):

סעיף 5 לחוק חיילים משוחררים הגביל את תקופת
ההטבות לחייל המשוחרר. מדובר בהכשרה מקצועית
ובהשלמת הלימודים התיכוניים או האקדמיים. אולם, לפי
הניסיון שהצטבר בארץ, חלק נכבד מן החיילים המשוחררים
עוברים את תקופת שלוש השנים מיום שחרורם מהצבא.

הוחלט אפוא בוועדה להאריך את תקופת ההטבות
להכשרה המקצועית ולהשלמת לימודים לארבע שנים —
במקום שלוש שנים.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אנו ניגשים להצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2),
התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את
החוק יושב־ראש ועדת הכספים. בבקשה.

משה זאב פלדמן (י"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק חיילים
משוחררים (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם יכולים רק לברך את עצמכם ואת
היושב־ראש על זה שהחוק עבר בקריאה שלישית. אנחנו כבר
נרגענו מהשמחה, ועברנו לחוק הבא.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא צלצלו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

צלצלו, והחוק עבר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה עם חוק המכרזים? משרד הביטחון שוחרר ממכרזים?

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אורון, חוק המכרזים הוא כבר חלק מחוק
המדינה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני שואל אותך שאלה: האם משרד הביטחון שוחרר
ממכרזים?

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, כל ההסתייגויות של האוצר נדחו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אז משרד הביטחון שוחרר ממכרזים. אתה המחוקק, תקרא
את החוק — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

סליחה, אדוני היושב־ראש, אני רציתי להצביע בעד אתה
ההסתייגויות של משרד האוצר. למה לא צלצלו? היינו כאן
בחוק.

הי"ר מ' וירשובסקי:

כשביל אנשים שרצו להצביע — — —

חוברת כ"ב, ישיבה שצ"ב

— הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2); הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים; הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות) —

היו"ר מ' וירשובסקי:
בעד — 23, עם קולו של חבר הכנסת פלדמן, ללא התנגדות וללא נמנעים אושר סעיף 1 של הצעת חוק חיילים משוחררים.

אנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית. חברי הכנסת, נא להצביע. זו הצבעה מס' 25.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 22

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2),
התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
23 בעד, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר חוק חיילים משוחררים (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992 בקריאה שלישית, והוא חוק המדינה.

אני מודה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים, ואנחנו ממשיכים.

אני מבקש מהבית לאשר את התיקון הזה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

חברי הכנסת, אני בטוח שאיש לא הקשיב לדברים. אבל אנחנו בכל זאת ניגש להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לצרף גם את קולי בעד החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כן, אני אצרף אותך.

התיקון הוא לסעיף 1 של החוק. מי בעדו? זו הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 22

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1 נתקבל.

טו. הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א — 1991 * (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 17, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת יאיר צבן, לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לסדר-היום הרגיל, ואני קורא לחבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אני מוותר על הנימוקים, אני מבקש הצבעה. מדובר על חוק הגנת הדייר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, לצורך ייעול שאינו פוגע באיש, וזה יארך בדיוק 20 שניות, אנחנו קופצים להצעת חוק תשכ"ו, הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א — 1991. שהיה בו כבר דיון, ועכשיו לפנינו רק ההצבעה. אני מבין שסגן השר הסכים לכך ואנחנו מצביעים.

חבר הכנסת צבן, לאיזו ועדה אתה מבקש להעביר?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מדובר על העברת הצעת החוק של חבר הכנסת יאיר צבן לוועדת הכלכלה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 17

טז. הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב — 1992 ** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אני מבקש מיושב-ראש ועדת הכספים להביא את הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. בבקשה.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פרץ, יש פה שני חוקים בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. שאנחנו יכולים להביא אותם עכשיו ולשחרר את יושב-ראש ועדת הכספים, ולאחר מכן נפנה לחוק שלך.

* נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' כ', עמ' 3043; נספחות.

וחצי, במקום חמש שנים, לפי הכוונה המקורית של החוק. גורם זה מפחית בהרבה את האטרקטיביות של החוק כלפי המשקיעים הפוטנציאליים.

נודע לי — ויש בידי מכתב מהתאחדות הקבלנים והבונים — כי הצעת החוק עוררה עניין רב — חבר הכנסת רמון, אני פונה במיוחד אליך — בקרב משקיעים מחוץ-לארץ, וזאת במסגרת התוכנית לשלב את החוק עם התחייבות הרכישה של דירות שניתנה על-ידי הממשלה במסגרת הפרוגרמה של משרד הבינוי והשיכון. מדובר בהסבת דירות מהפרוגרמה לדירות להשכרה, תוך דחיית מימוש התחייבות הרכישה עד תום תקופת ההשכרה. תוכנית זו מקובלת על משרד האוצר ועל קבוצות משקיעים בארצות-הברית. מיותר לציין כי פסקה (4) שאושרה פוגעת בקידום תוכנית זו.

לכן, אני פונה כאן לחבר הכנסת חיים רמון — היות שבוודאי אין כוונתו להכשיל את הבנייה להשכרה, אלא לעודדה, אני פונה אליו למשוך את ההסתייגות שלו, ונוכל לאשר את החוק ואת התיקון כפי שהוגש לפניכם.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאשר את החוק ותיקונו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

ה"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים לקריאה השנייה. יש שווה של הסתייגויות לסעיפים 3 ו-4. חבר הכנסת רמון הוא הראשון, ואחריו — חברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת חיים אורון וחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדבר הראשון שאני רוצה להעיר הוא לגבי הפרוצדורה. אני מבין שלעתים נתקלים בקושי מסוים.

ה"ר מ' וירשובסקי:

אתה מנמק את שתי ההסתייגויות?

חיים רמון (העבודה):

אני מנמק הכול.

הפרוצדורה לקחה עד כדי כך, שאפילו לא ידעתי שהכניסו הסתייגויות שלי לחוק הזה.

ה"ר מ' וירשובסקי:

בזה אתה לא מתכוון למליאה.

חיים רמון (העבודה):

אני מתכוון למליאה.

אספר את גלגולו של החוק. הביאו הצעת חוק בנושא השכרת דירות, בנייה להשכרה. בקריאה השנייה התקבלה הסתייגות של כמה חברים ושלי בנושא מסוים. כרגע לא אדבר עליו. החליטו להעביר את החוק בקריאה שלישית, עם ההסתייגות, ואת ההסתייגות שהתקבלה החליטו לבטל בתוך החוק הזה. כל זה נעשה בלא שאנחנו יודעים על כך. זה, כמובן, נושא חדש, אין לו שום קשר לחוק, אבל לא הועלתה טענת נושא חדש. ועשו עמי חסד. כיוון שבימים אלה אינך מתמיד כעבודתך בכנסת, יש עיסוקים נוספים, עשו עמי חסד ואמרו: לפחות נאפשר לו להגיש הסתייגות. אני מודה מאוד על הנדיבות של יושב-ראש הוועדה ושל חברי הוועדה, שעשו עמי את החסד הזה.

לגופו של עניין, אני רוצה לומר שיש לי חוסר אמון מוחלט בחוקים המעודדים בנייה להשכרה, וזאת בשל הניסיון שצברתי בשני חוקים קודמים, כאשר כל האזהרות שהזהרנו בעבר אכן

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב — 1992. כיום יש תוקף להנחיות הקיימות של הבורסה עד ליום כ"ה באדר א' התשנ"ב — 29 בפברואר 1992.

ה"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת זיסמן, העבירו לך חוק, אתה יכול להיות מרוצה עכשיו. אל תפריע.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אבל החוק של חבר הכנסת שטרית לא עבר.

משה זאב פלדמן (י"ר ועדת הכספים):

מייד אחרי זה.

תקנון הבורסה טעון אישור שר האוצר, לאחר התייעצות עם הרשות לניירות ערך, וכן אישור ועדת הכספים של הכנסת.

היות שלא היה סיפק בידי ועדת הכספים לאשר את התקנון החדש של הבורסה עד ליום זה — אף שהושקעה בזה עבודה רבה, והעברנו את זה לוועדת משנה מיוחדת בראשותו של חבר הכנסת דן תיכון, והם עשו עבודה יסודית, הם לא הספיקו לסיים את כל העבודה המקיפה והמסופעת עד היום הזה — מוצע להאריך את תוקפן של ההנחיות הקיימות של הבורסה בשלושה חודשים. ההארכה תבטיח שלא ייווצר חלל ריק שבו לא תהיינה הנחיות תקפות.

לפי בקשת יושב-ראש הרשות לניירות ערך, הוכנס תיקון לחוק הקובע שתחילת סעיף 9 בחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב — 1992, העוסק בתיקונים לחוק השקעות משותפות בנאמנות, תהיה בה' כחשון התשנ"ג — 1 בנובמבר 1992, במקום ב' בניסן התשנ"ב — 1 באפריל 1992, כדי לאפשר לוועדה ציבורית שהוא ימנה לבדוק את העניין ביסודיות. כיוון שזה דבר חדש שאין לו תקדים, רוצים לעשות עבודה יסודית ואחראית.

היות שמדובר בתיקונים לחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), החליטה הוועדה על תיקון נוסף לחוק, המבטל פסקה (4) בסעיף 4 לאותו חוק. פסקה זו התקבלה בעקבות הסתייגות, והיא קובעת שכל הטבה הניתנת בשל דירה בבניין להשכרה תהיה מותנית בכך שנחה דעתו של נציב מס הכנסה או של מי שהוא הסמיך לעניין זה כי הוטב שתקופת השכירות לפי כל חוזה שכירות של דירה בבניין לא תקטן משלוש שנים.

רצוני לציין, כי החוק שבו מדובר נוסח על-פי עקרונות כלכליים קונסטיטנטיים שגובשו על-ידי ועדת מומחים בראשות מר אהרן פוגל, וההסתייגות שאושרה סותרת לחלוטין את העקרונות שעמדו ביסוד עבודתה של ועדת-פוגל.

כפיית תקופת שכירות מינימלית של שלוש שנים תפגע בשוכרים רבים, עולים חדשים ואחרים, הזקוקים למגורים בשכירות בתקופת המתנה לסיום בניית הדירה שרכשו או ירכשו, או שמסיבות של העדר מקום עבודה קבוע אינם יכולים להתקשר בחוזים ארוכי-טווח. אם ינתן לפסקה ששולבה בחוק להישאר חלק ממנו, לא יוכלו כל אלה לשכור דירות שייבנו במסגרת החוק, ובכך הושם מכשול חמור בפני שוכרים, וזה גם ירתיע את המשקיעים.

יתר על כן, פסקה (4) שאושרה מרוקנת מתוכנה את הוראת החוק, המחייבת תקופת השכרה כוללת של חמש שנים, אם כן, דירות שתושכרנה בתום ארבע שנים או ארבע שנים וחצי, למשל, תחול חובה להשכירן שלוש שנים נוספות. במקרים אלה תקופת ההשכרה הנדרשת — עד שבע שנים או שבע שנים

נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

לסעיף 4 יש הסתייגות של חברי הכנסת אורון וגו'נסקי. נא להצביע. זו הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת	
ח' אורון ות' גו'נסקי לסעיף 4	— אין
נגד	— 21
נמנעים	— אין
התיקון של חברי הכנסת ח' אורון ות' גו'נסקי	
לסעיף 4 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההסתייגות של חברי הכנסת אורון וגו'נסקי לא נתקבלה. חברי הכנסת, מי בעד סעיף 4 כהצעת הוועדה? נא להצביע. זו הצבעה מס' 31.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה	— 22
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו ניגשים לקריאה השלישית. מי בעד חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב—1992, בקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 32.

ה צ ב ע ה

בעד החוק	— 22
נגד	— אין
נמנעים	— אין
חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב—1992, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב—1992, נתקבל, והוא עכשיו חוק מחוקי המדינה.

שלמה הלל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אין — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא נותן את תחזית מזג האוויר — גבה-גלים או משהו כזה. אני לא יודע. אני הולך לפי הסדר שלפני. מייד אברר את השאלה הזאת. מודיע לי מזכיר הכנסת, שהחוק הזה, שאני מבין שאליו אתה מתכוון, לא הונח על שולחן הכנסת. זה מה שאני יכול למסור. אנחנו ממשיכים.

התגשמו. אבל, אני מוכן לחתום הזדמנות לחוק הזה. אני חושב שגורלו לא יספיק עליו יותר מגורלם של חוקים אחרים באותו נושא. אינני מאמין שזו הדרך הנכונה לעודד בנייה להשכרה: אינני מאמין שזה מה שצריך לעשות כמשאבים. הצעתי כמה פעמים הצעות אחרות בעניין הזה. לצערי, לא מנסים אותן, לא בודקים אותן, והחוק הזה רק יעורר תקוות שווא. ובצד ירוויחו כמה קבלנים, יהיה במידה זו או אחרת. אבל, רוצים לנסות. אם אני טועה, הבנייה להשכרה תעלה ותפרח; אם אני צודק — אני בכל אופן מקווה שבעתיד ישקלו ביתר רצינות איך פותרים בעיות יסוד בנושא בניית דירות לזוגות צעירים.

לכן, על-פי בקשת יושב-ראש הוועדה וחברים נוספים, אני מסיר את ההסתייגויות שלי, שלמעשה אינן קשורות לחוק הזה. אלא קשורות לחוק אחר לחלוטין. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):
מוותרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אורון איננו. חברי הכנסת, אני רואה שאין עוד מסתייגים. ההסתייגות היחידה הושמטה. שני חברים הסירו את ההסתייגות. חבר הכנסת פלדמן, אתה רוצה להתייחס? אין צורך, אנחנו ניגשים להצבעה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"ב—1992. לסעיפים 1 ו-2 אין הסתייגויות. נא להצביע. זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 2	— 18
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיפים 1 — 2 נתקבלו.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

לסעיף 3 יש הסתייגות של חברי הכנסת אורון וגו'נסקי. מחקתי את ההסתייגות של חברי הכנסת אורון וסולודר. נא להצביע. זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת	
ח' אורון ות' גו'נסקי לסעיף 3	— 3
נגד	— 14
נמנעים	— 1
התיקון של חברי הכנסת ח' אורון ות' גו'נסקי	
לסעיף 3 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

מי בעד סעיף 3 כנוסח הוועדה? נא להצביע. זו הצבעה מס' 29.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה	— 23
--------------------------	------

יז. הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' וירשובסקי: עם ישראל, שכן ההצמדה של המלוות שלו היתה צריכה לבוא לפני זמן רב.

השאלה שלי היא, האם כל הבית יודה לו? והתשובה שלי היא שכל הבית מודה לו. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי: קיבלת תודה וברכה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה על חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992. לחוק אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים על סעיפים 1, 2 ו-3. זו הצבעה מס' 33.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 3 — 15

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו ניגשים מייד להצבעה בקריאה שלישית על חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992. זו הצבעה מס' 34.

ה צ ב ע

בעד החוק — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6).

התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992, אושר בקריאה שלישית והפך לחוק מחוקי מדינת ישראל.

יח. הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 3), התשנ"ב — 1992 **
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מס' 3, התשנ"ב — 1992, המבטל סעיף 2 לחוק הריבית, משנת התשי"ז.

סעיף זה קובע, שאם היה מלווה לחקופה העולה על שנה, או שהיה לתקופה קצרה יותר אך סולק למעשה לאחר שנה, לא יראו כריבית כל סכום המיתוסף לקרן עקב תנאי הצמדה לשער החליפין של המטבע. למדד יוקר המחיה או לעליית מחירו של דבר שנקבע לכך עליידי שר האוצר בצו, במידה ובתנאים שנקבעו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת פלדמן להביא את הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992, שמקורו בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת שמעון שטרית.

התיקון קובע, כי מלוות חובה ומלוות מרצון שניתנו למדינה, שלא פדה אדם כמועד שנקבע לפירעונם, יישאו הפרשי הצמדה עד 15 שנים, וזה במקום שש שנים או שבע עד כה, לפי סוג המלוות.

עלי לציין, שאין זה מוצדק לשלול ממי שנתן למדינה מלווה חובה או מלווה מרצון הפרשי הצמדה אחרי תקופת הפירעון. במקרים רבים המלווה ניתן לשנים רבות, ורוכ בני האדם מתקשים לעקוב אחרי המלוות ולדאוג לפירעונם כמועד.

ייתכן שמוצדק היה לבטל בכלל את הגבלת הזמן, אבל גם בתחומים אחרים יש עניין של התיישנות. מכל מקום, יש להודות לחבר הכנסת שטרית על יוזמתו לשפר את המצב מכפי שהיה. בעת הדין בחוק בוועדה הוחלט להוסיף עוד סעיף בדבר ההוראות החלות על עיקול מלווה לפי אחד החוקים המצוינים בתוספת הראשונה לחוק. הוראות אלה מפורטות בנוסח החוק המונח על שולחן הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש מהבית הנכבד הזה לאשר את התיקונים האלה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפני שאני שואל את השאלה, אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת הכספים, שקידם וזירז את הכאת החוק, ואת הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית עשה בשליחות מצווה, אפילו בהיעדרי. על כך יודה לו כל

* "דברי הכנסת", חוב' כ"א, עמ' 3288; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' כ', עמ' 3043; נספחות.

נמנעים
שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של שבעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר שם החוק כנוסח הוועדה.
לסעיפים 1 ו-2 אין הסתייגויות. מי בעד שני הסעיפים?
זו הצבעה מס' 37.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1—2 — 9
נגד — אין
נמנעים — אין
סעיפים 1—2 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של תשעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושרו סעיפים 1 ו-2.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית על החוק. מדובר בחוק הריבית (תיקון מס' 3), התשנ"ב—1992. אנחנו מצביעים בקריאה שלישית. נא להצביע. זו הצבעה מס' 38.

ה צ ב ע

בעד החוק — 10
נגד — אין
נמנעים — אין
חוק הריבית (תיקון מס' 3), התשנ"ב—1992, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר חוק הריבית (תיקון מס' 3), התשנ"ב—1992, והוא עכשיו חוק מחוקי המדינה.

ט. הצעת חוק הגנת השכר (תיקון מס' 18), התשנ"ב—1992 * (קריאה ראשונה)

הכנסת רמון, אתה מצפה ממני שאני אוותר על הפרוצדורה. עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני מניח הצעת חוק בימים של אבטלה גואה במדינת ישראל. היקף האבטלה מכיילך, שכל החוקים הבאים להגן על העובדים נכלמים, חסרי יכולת להגן על העובדים בישראל.

אחת הבעיות היא הלנת שכר. קורה שמעביד מלין שכרם של עובדים, ועל פי החוק הקיים יכול עובד לחבוע את המעביד 60 יום בלבד רטרואקטיבית על ההלנה. עובד הרוצה להגן על מקום עבודתו מעדיף להמשיך לקבל שכר מולן, ובלבד שלא ייכנס למצב שבו הוא תובע את המעביד. במערכת יחסי עבודה

במסגרת הצעדים הנוקטים עלי ידי הממשלה למימוש תוכנית לליברליזציה בשוק ההון, הוחלט להסיר את מגבלות התקופה לעניין עסקאות פיננסיות צמודות. לכן לא יראו עוד כריבית תוספת של הפרשי הצמדה על מלווה כאמור בסעיף 2, שמוצע לבטלו.

בעת הדיון בוועדה הוחלט לתקן את הגדרת הריבית בחוק עלי ידי תוספת המלים: "למעט כל סכום המיוסף לקרן עקב תנאי הצמדה לשער החליפין של המטבע הישראלי, למדד המחירים לצרכן או למדד אחר שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה".

לחבר הכנסת אלי דיין יש הסתייגות לשם החוק. אני רוצה לציין שאני רואה בתיקון המוצע לחוק תיקון חשוב, ואני מבקש לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. יש הסתייגות לשם החוק. איפה חבר הכנסת אלי דיין? איננו. אנחנו נצביע בלעדיו על ההסתייגות. מי בעד הסתייגותו של חבר הכנסת אלי דיין לשם החוק? זו הצבעה מס' 35.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת
א' דיין לשם החוק — 2
נגד — 3
נמנעים — 1
התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של שלושה, כנגד שניים, ובהימנעות של אחד, נדחתה הסתייגותו של חבר הכנסת אלי דיין לשם החוק. אנחנו מצביעים עכשיו על שם החוק בנוסח הוועדה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 36.

ה צ ב ע

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — 7
נגד — אין

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא עכשיו לחבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):
אני מוותר על הנימוקים.

חיים רמון (העבודה):
החוק מדבר בעד עצמו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
הוא צריך לבוא ולהציג את החוק. אני מבין שבשלת-רחוק, והיום עלי ידי "כספומט", אפשר לעשות הרכה דברים, אבל להציג חוק? הוא יגיד משפט ואנחנו נצביע. חבר

עמיר פרץ (העבודה):

בקול דממה דקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת עמיר פרץ, לא יזו ועדה?

עמיר פרץ (העבודה):

עבודה ורווחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה העברת הצעת חוק הגנת השכר (תיקון מס' 18), שהביא לקריאה ראשונה חבר הכנסת עמיר פרץ, לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה וקריאה שלישית. נא להצביע. זו הצבעה מס' 39.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת השכר

(תיקון מס' 18), התשנ"ב — 1992, לוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעת החוק של חבר הכנסת עמיר פרץ לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה וקריאה שלישית.

כ. הצעת חוק הטיס (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992 *

(קריאה ראשונה)

אבקש לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת הכלכלה של הכנסת להכנת ההצעה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, אדוני סגן שר התחבורה.

אנחנו ניגשים לדיון. הדיון הוא אישי, במסגרת שלוש דקות, והרשימה סגורה.

חבר הכנסת יאיר צבן, חבר הכנסת אברהם פורו, חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, חבר הכנסת צירלי ביטון, חבר הכנסת דוד ליבאי, חבר הכנסת משה שחל, חבר הכנסת גדליה גל, חבר הכנסת חגי מירום, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, שנמצא ואינו יכול לדבר, חבר הכנסת מיכה גולדמן, חבר הכנסת אברהם בורג, חבר הכנסת עמיר פרץ, חברת הכנסת נאוה ארד, חבר הכנסת אלי דיין.

שרה דורון (הליכוד):

אתה קורא את רשימת חברי הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שרה דורון, אני מרגיש את עצמי כמו ספר טלפון דובר. אבל אין לי ברירה, אני חייב לקרוא. אני כבר יודע את השמות בעל-פה, תאמיני לי.

חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, חבר הכנסת מיכאל בריזור, חבר הכנסת סאלח טריף, חבר הכנסת אליקים העזני וחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

כזו מוצא עצמו עובד מאבד את מקום פרנסתו, ולכן הוא מעדיף את האפשרות האחרת, להמשיך לעבוד בתנאים-לא-תנאים, בדרך שכולנו מתנגדים לה.

לכן אני מציע, כי ההגנה על עובד שאת שכרו מלינים תחול שנתיים רטרואקטיבית. כלומר, מעביד יצטרך לשקול הרבה עד שהוא יעז להלין שכרו של עובד. זאת הצעתי, ואני מבקש מחברי הכנסת לאשר אותה בקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. אנחנו ניגשים לקריאה הראשונה. הרשימה סגורה, הדיון הוא אישי, שלוש דקות לנואם. מי שאינו — מאבד את תורו. חבר הכנסת יאיר צבן, חבר הכנסת צירלי ביטון, חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת מיכה גולדמן, חבר הכנסת אברהם פורו, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני מוותרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת סאלח טריף, חבר הכנסת עוזי ברעם, חבר הכנסת דוד ליבאי, חבר הכנסת רן כהן, חברת הכנסת תמר גול'נסקי, חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת אליקים העזני, חבר הכנסת מיכאל בריזור וחבר הכנסת שבח וייס.

חברי הכנסת, תם הדיון בקריאה הראשונה. אני מודה על הדיון המותח והמעניין, מלא האתגרים, ואנחנו ניגשים להצבעה: אלא אם כן אתה רוצה, חבר הכנסת פרץ, להשיב על הדברים שנאמרו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני קורא לסגן שר התחבורה, שיביא את הצעת חוק הטיס (תיקון מס' 6), התשנ"ב — 1992.

סגן שר התחבורה א' גור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבית-החולים בתל-השומר אובחנה לאחרונה אצל טייס אזרחי המטיס נוסעים בחברה מסחרית מחלה רב-מערכתית, שיש בה כדי לגרום לכך שאותו טייס יסכן את עצמו ואת נוסעיו בהטיסו את כלי הטיס.

בחוק הטיס, 1927, אין הוראה המחייבת רופא המטפל בעובד טיס לדווח לרשות מוסמכת על מצב מעין זה ועל הכרח להעריך בדיחפות את כושרו של עובד הטיס כאמור.

יתירה מזאת, בהעדר חובה בחוק, יכול שרופא המדווח על מחלה כאמור יימצא עובר עבירה אתית ומשפטית, ולכן הרופא יימנע מלדווח על המחלה. אזכיר כי בפקודת התעבורה קיימת הוראה המחייבת רופא בדיווח על מחלה של נהג.

בהצעת החוק המונחת בפניכם מוצע שלא להשאיר עניין זה של בטיחות טיסה ללא הסדר חוקי, ולהטיל על רופא חובת דיווח על מחלה של עובד טיס העלולה לפגוע בכשירותו כעובד טיס. חובת הדיווח כאמור תחול גם על רשויות המדינה. מאידך גיסא, על הרופא ועל כל אדם שהגיע אליו מידע כאמור תחול חובת הסודיות.

עומדים להעביר אותה לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ושלישית. אני לא חושב שמטוסי חיל-האוויר טסים מהר יותר מהקצב של הדין בחוק הזה.

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):
אדוני היושב-ראש, אל יפריע לך שעושים עבודה במהירות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא. לי בוודאי זה לא מפריע.

פסח גרופר (המפלגה הליברלית החדשה):
תאמין לי, שאתה עושה תוצרת של חודש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חודש? רבותי, נא להצביע. זו הצבעה מס' 40.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 5

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הטיס (תיקון מס' 6), התשנ"ב—1992, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של חמישה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעת חוק הטיס לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כא. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 29), התשנ"ב—1992 * (קריאה ראשונה)

תקנים לגבי ולמכללים בו. מבחינה ניהולית, מקצועית וטכנית נמצא הצורך להפריד בסמכויות ולמנות רשות רישוי נפרדת לעניינים הטכניים של רכב, כדיקו ומכנהו. מיומנות זו מצויה באגף הרכב.

מוצע כי תהיה לשר התחבורה הסמכות למנות שתי רשויות רישוי — האחת לענייני רישוי נהגים ורכב, והאחרת — לכל העניינים הנוגעים למכנה הרכב ולכל הקשור בכך.

עניין שלישי — כיום חובת חגירת חגורות בטיחות ברכב מעוגנת בחוק מיוחד, והוא חוק חגורות בטיחות ברכב, התשל"ג—1973; לעומת זאת, חקני חגורות הבטיחות, קביעת נקודות עיגון ברכב וחובת ריתום ילדים בהתקני ריסון ברכב נקבעו בתקנות התעבורה.

על-מנת ליצור אחידות בהסדרים לחגורות בטיחות ואמצעי ריסון אחרים, בעיקר של ילדים, מוצע לעגן הסדרים אלה תחת כיפת גג אחת — כפקודת התעבורה. מוצע, כי תיקון זה יכנס לתוקפו 60 ימים לאחר פרסומו, על-מנת שיהיה זמן מספיק בידי שר התחבורה להתקין את התקנות הנדרשות. בנוסף, מתבקש תיקון טכני להגדרת "רכב מנועי", שכן

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אתה מרגיש את עצמך כספר טלפונים, ואני מרגישה את עצמי כמו — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני שר המשפטים וחבר הכנסת איתן, אני מברך אתכם. אתם חסרי דאגה עכשיו, אבל אל תפריעו לדין. תודה.

עדנה סולודר (העבודה):

אתה מרגיש את עצמך כספר טלפונים, ואני כמו המוסיקה שנשמעת כשמרימים את את אפרקסת הטלפון. אז אני קיימת פה בכל הרשימות, אבל אני מרגישה לא נוח שרק אני קיימת.

בכל זאת אני רוצה לומר כמה מלים, כי אנחנו מעבירים את החוקים בצורה שנדמה לי שאינה יאה לבית-מחוקקים. למעשה בלי שום התייחסות.

אני חושבת שהחוק הזה בא לעגן או לעשות תיקון שהוא היה צריך להיות מובן מאליו, כי אנחנו מדברים על כלי טיס, כמו על כל כלי תחבורה אחר, שחיי הנוסעים בו תלויים בידי העובדים בו, ואם חס וחלילה אחד העובדים חולה, ויהא זה במקרה הטיס, הרי כל הנוסעים באותו כלי רכב יכולים להינזק, אם זו מחלה שיכולה להביא לתוצאות קריטיות.

אני רוצה להזכיר, שבדברי ההסבר וגם בחוק עצמו יש העניין של הסודיות, כי כאשר מגלים מחלה — לפחות מצד אחד תיעשה האזהרה לגבי העובד, ואם הוא איננו יכול להמשיך לעבוד או להטיס את כלי הטיס, והוא מסכן את העובדים, צריך ליידע אותו ואת הנוגעים בדבר. מצד שני — תישמר עד כמה שאפשר חובת הסודיות. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

אדוני סגן השר, אתה בוודאי לא רוצה להשיב. אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הטיס (תיקון מס' 6), ואנחנו

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני קורא עוד הפעם לסגן שר התחבורה, להביא את הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 29), התשנ"ב—1992.

חברי הכנסת, מי שרוצה למחוק את עצמו — יודיע. אני חייב לקרוא.

סגן שר התחבורה א' גור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חלק מדגמי הרכב המשמשים כיום כמוניות מותאמים על-פי מפרטי הרכב של היצרן להסיע בנחות ובבטיחות שמונה נוסעים. מוצע על כן לתקן את הפקודה כאופן שיתור למונית המותאמת לכך להסיע עד שמונה נוסעים במקום שבעה.

עניין שני — סמכויות רשות הרישוי מפורטות בתקנות התעבורה, ועיקרן בתחומי רישוי נהגים, בחינתם, הסמכתם ומתן רישיונות נהיגה להם וכן רישוי רכב, בחינתו ואישור תקינותו.

לפי המכנה הארגוני במשרד התחבורה, אגף הרכב ממונה על כל התחומים הנוגעים למכנה הרכב ולבדיקתו, וכן לקביעת

ה צ ב ע ה
 כעד ההצעה להעביר את הצעת
 החוק לוועדה — 10
 נגד — אין
 נמנעים — אין
 ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת
 התעבורה (מס' 29), התשנ"ב—1992,
 לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה
 הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 29) לוועדת הכלכלה
 להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

כב. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25), התשנ"ב — 1992 * (קריאה ראשונה)

עדנה סולודר (העבודה):
 בוועדת החוקה, חוק ומשפט.
 מיכאל איתן (הליכוד):
 חוקי בחירות בדרך-כלל נדונים בוועדת החוקה, חוק
 ומשפט.
 לא היתה, כמובן, התנגדות להצעת החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 אנחנו ניגשים לדין. הדין הוא אישי. שלוש דקות לנואם.
 הרשימה סגורה. חברי הכנסת יאיר צבן, צירלי ביטון, חיים
 אורון, מיכה גולדמן, אברהם פורז ואמנון רובינשטיין אינם
 נוכחים. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):
 כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, התיקון בהחלט איננו
 תיקון טכני אלא תיקון מהותי, ואני מברכת עליו. עסקתי בתיקון
 מס' 21. עברו עליו רבות, היה יוכוח גדול מי ייכלל בתיקון.
 התלבטנו. היתה בעיה מסוימת. אנחנו פירשנו ש"עובדי
 המדינה" כוללים גם את עובדי שירות הביטחון, כלי לפרט.
 היתה בעיה של פרשנות. אני מבינה שעל-פי הפרשנות שניתנה
 עכשיו, הם אינם נכללים. לכן, אני מברכת על הכללתם.

אני רוצה להזכיר בהזדמנות זו, שכאשר דנו בחוק היו
 גרסה מצמצמת וגרסה מרחיבה. אם אינני טועה, חבר הכנסת
 מיכאל איתן היה בין אלה שגרסו את הגרסה המרחיבה,
 שבאותו זמן לא יכולנו להחיל אותה — גם על שליחים וכיוצא
 באלה. אמרנו שנעשה זאת בשלבים אחרים. אני מבינה
 שהשלב הבא לא יבוא בפעם הזאת. זאת פעם ראשונה
 שאנחנו מנסים את החוק החדש בבחירות. התיקון הזה יעמוד
 בניסיון בבחירות הנוכחיות בפעם הראשונה.

אני מודה לחבר הכנסת מיכאל איתן, שכאשר נודע
 שהפרשנות איננה מכילה את אנשי הביטחון הוא הביא את
 הצעת החוק. אני בהחלט תומכת בתיקון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 אחרי חברת הכנסת עדנה סולודר רשומים חברי הכנסת
 אלי דיין, סאלח טריף, עוזי ברעם, דוד ליכאי ומרדכי
 וירשובסקי. אני יכול רק להגיד שאני תומך בחוק. אני יכול

אין עוד שימוש בהגדרת "אופניים או תלת אופן עם מנוע עזר".
 אני מבקש להעביר את התיקונים לוועדת הכלכלה של
 הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 אני לא רואה אף אחד מהרשומים, חוץ מחברת הכנסת
 עדנה סולודר, שוויתרה. אני מרשה לעצמי לגשת מייד
 להצבעה. אנחנו מצביעים על הצעת חוק לתיקון פקודת
 התעבורה (מס' 29), להעברתה לוועדת הכלכלה להכנה
 לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע.

חברי הכנסת, להגיד לכם שאני מתפעל מדרך חקיקה כזאת
 — אינני יכול לומר, אבל אין מנוס וכולם אחראים למעשיהם.
 זו הצבעה מס' 41.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן להביא
 את הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25), התשנ"ב —
 1992, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר בתיקון טכני
 בלבד, ואני אסביר אותו בכמה מלים.

הכנסת קיבלה הצעת חוק, שלפיה עובדי מדינה שנמצאים
 בחוץ-לארץ רשאים להשתתף בתהליך הבחירות לכנסת. על-פי
 הגדרה של עובד המדינה, לפי הפרשנות שנתן יושב-ראש ועדת
 הבחירות המרכזית, כבוד השופט העליון בדימוס חלימה,
 "עובד מדינה" אינו כולל שוטרים וחיילים. אנחנו סברנו שיש
 לתקן את העוול הזה. אומנם לא מדובר בקבוצה גדולה של
 תוספת מצביעים, אבל זה לא הגיוני שעובדי מדינה שנמצאים
 בשליחות, רק בחוקף עבודתם כמובן — — —

שלמה הלל (העבודה):
 שוטרים וחיילים בשליחות בחוץ-לארץ?

מיכאל איתן (הליכוד):
 כן.

שלמה הלל (העבודה):
 בארץ אין בעיה.

מיכאל איתן (הליכוד):
 בארץ אין להם בעיה; מדובר בחוץ-לארץ. החוק קבע,
 שאם עובד מדינה נמצא בחוץ-לארץ בתפקיד, לא בטויל
 בחוץ-לארץ, הוא רשאי להצביע. הכוונה היא להרחיב את
 התחולה גם על שוטרים וחיילים שנמצאים בתפקיד
 בחוץ-לארץ.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 לאן אתה מציע להעביר את הצעת החוק?

מיכאל איתן (הליכוד):
 לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 איפה היא נדונה לאחר הקריאה הטורומית?

— הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25): הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם —

לא טכני, זו היתה מחמאה לך. היתה כוונה לומר שהתיקון הוא מהותי.

חברי הכנסת אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25), התשנ"ב — 1992, לוועדת החוקה. חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? הצבעה מס' 42.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 6

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות

לכנסת (תיקון מס' 25), התשנ"ב — 1992,

לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעת החוק של חבר הכנסת מיכאל איתן — הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25) — הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כג. הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, התשנ"ב — 1992 *

(קריאה ראשונה)

השר לקליטת העלייה ימנה רשות בת חמישה חברים, שבסמכותה להכיר באדם כאסיר ציון או כמי שבעת פטירתו היה אסיר ציון או הרוג מלכות. אסיר ציון שהוכר כנכה יושלם לו, כל עוד הוא נכה, תגמול בהתאם לדרגת הנכות ובהשוואה לבני המלחמה בנאצים, ובלבד שדרגת נכותו אינה פחותה מ-10% — לגבי מי שהוכר כאסיר ציון בגלל פעילותו הציונית, כאמור בהגדרת אסיר ציון, ומ-25% — לגבי מי שהוכר כאסיר ציון מסיבה אחרת המנויה באותה דרגה.

השר יקבע כללים בדבר טיפול רפואי ושיקום מקצועי שיינתנו לזכאים לתגמולים לפי חוק זה. אסיר ציון הזכאי לתגמול ישולמו לו מדי שנה דמי הבראה לשבעה ימים בסכומים שהשר יקבע.

יש בחוק התייחסות גם לתגמול למחוסר פרנסה, תגמול לנצרך, לבן משפחה של הרוג מלכות ותגמול לבן-זוגו ולילדיו של אסיר ציון במאסר.

התגמולים לפי חוק זה ישולמו מאוצר המדינה באמצעות המוסד לביטוח לאומי. שר העבודה והרווחה יהיה הממונה על חוק זה והוא יבוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

בהזדמנות זו, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין בהערכה את פועלם ותורמתם של אסירי ציון למען הגשמת החזון הציוני והקמת מדינת ישראל. אנשים אלה שילמו את השנים היפות והטובות בחייהם כאשר הם כילו אותן בבתי-מעצר וכמאסר בעינויים ובתנאי מאסר קשים מאוד. טוב שהם זכו להיות אתנו כאן במדינת ישראל ולהיות שותפים בבניינה, פיתוחה ושגשוגה של המדינה.

להוסיף שזה איננו תיקון טכני, אם כי יכול להיות שהוא נראה תיקון טכני. זה תיקון מהותי. אני מצטרף בזה למה שאמרה חברת הכנסת עדנה סולודר, ואני מברך אותך על התיקון.

שלמה הלל (העבודה):
האם זה כולל את כל אנשי הביטחון או רק שוטרים וחילים?

מיכאל איתן (הליכוד):
אלה שהם עובדי מדינה על-פי ההגדרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זאת הרחבת ההגדרה של עובד מדינה.

רשומים עוד — חברי הכנסת עמיר פרץ, משה שחל, אריה אליאב, אליקים העזני ומיכאל בר-זהר. בזה תמה הרשימה. אנחנו ניגשים להצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):
משפט אחד. כאשר אמרתי שזה תיקון טכני, הכוונה שלי היתה שהמחוקקים שנתנו את ידם לתיקון החוק במתכונתו הראשונה רצו להחיל אותו גם על שוטרים וחילים, אבל ההגדרה של עובד מדינה, מבחינה טכנית, לא כללה שוטרים וחילים. כמובן זה התכוונתי שהתיקון הוא תיקון טכני.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת מיכאל איתן, כאשר אמרנו שהתיקון הוא

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ממשיכים במסע החקיקה שלנו. אני קורא לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו להביא את הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, התשנ"ב — 1992, לקריאה ראשונה. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):
כבוד היושב-ראש. כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להביא לכנסת, לקריאה ראשונה, הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, התשנ"ב — 1992.

הצעת החוק נדונה בוועדה לקליטת העלייה. היא באה להחליף הסכם שנערך ביום 5 באוקטובר 1975 בין המוסד לביטוח לאומי לבין הנהלת הסוכנות היהודית. בחודש נובמבר 1981 עבר מימון התגמולים לאוצר המדינה, לפי הסכם שנערך בין המוסד לביטוח לאומי לבין הממשלה, המיוצגת על-ידי המשרד לקליטת העלייה.

כיום מקבלים תגמולים 565 אסירי ציון, שיש להם דרגת נכות של 25% לפחות, ו-28 משפחות של הרוגי מלכות.

מטרת הצעת החוק, שיש לי הכבוד להביאה לקריאה ראשונה, היא לעגן מתן תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם של הרוגי מלכות בחוק מיוחד שיהווה ביטוי של כבוד מצד מדינת ישראל לפועלם של אסירי ציון.

מוצע להכיר כאסיר ציון שהיה במאסר, כמעצר או בגלות בגין פעילותו הציונית, אם לפני קום המדינה ואם אחרי-כן. המצב עד עכשיו היה שהכירו רק באסירי ציון שהיו לאחר קום המדינה.

— הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם: הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), (תיקון מס' 2) —

אחרי חברת הכנסת עדנה סולודר רשום חבר הכנסת מיכה גולדמן. אבל הוא אינו. בזה תם הדין.

חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, האם את רוצה להשיב?

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (העבודה): לא. אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, אנחנו ניגשים להצבעה. מדובר בהצעה להעביר את הצעת חוק התגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, התשנ"ב — 1992, לוועדת העלייה והקליטה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

אני מבכר את חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו על החוק. נא להצביע. זו הצבעה מס' 43.

ה צ ב ע

בכד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לוועדה	6 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק התגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, התשנ"ב — 1992, לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שישה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הועברה הצעת חוק תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם, של חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

כד. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992 * (קריאה ראשונה)

מהותי, ואני רואה בדאגה את מספר הנוכחים. גם אני מתכוון לדבר בחוק הזה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מניח שהיושב-ראש יהיה באולם, ואני כנראה אתן לו את רשות הדיבור.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן יהיה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאני לא חשוד בבית הזה — ובעיקר לא כאשר נמצאים פה ידידי, שעובדים לאורך שנים וימים בצמוד עם משרד הפנים — כמי שפוגע בתכנון ובבנייה, או כמי שאינו לוקח את הדברים האלה לחשומת לבו.

אני אומר מראש, שלא הבאתי את החוק הזה בשמחה. אני לא חושב שזה הישג גדול שאני בא לבשרו לעם ישראל. אבל,

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדה לקליטת העלייה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו. אנחנו ניגשים לדיון. הדיון הוא אישי, במסגרת של שלוש דקות לנואם. הרשימה סגורה. חברי הכנסת חיים אורון, משה שחל, יאיר צבן, אריה אליאב, אברהם פורז, אמנון רובינשטיין, דוד ליבאי, צירלי ביטון, סאלח טריף, אליקים העצני ומיכאל ברוזה אינם נוכחים. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לשבח את חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו על הצעת החוק הזאת. ניסיתי בשעתי הקריאה תיקון בתגמולים שנקבעו לקבוצת אוכלוסייה — שפעלו למען המדינה והפכו נכים או נזקקים. הצדק הזה עולה לפעמים גם בכסף, ובגלל המחסומים של התקציב אנחנו לא מצליחים לפרוץ את הדלתות, ובכך אנו גורמים עוול גדול.

מצד שני, אני גם מודעת לבעיה, שיש לפעמים אחוזי נכות קטנים, שמאפשרים לאדם להשתקם ולהמשיך לפעול, ולמעשה הוא כמעט כמו כל אדם בריא. אני חושבת שהסיווג הזה, שהתגמולים ניתנים למי שיש לו 25% נכות ומעלה, הוא נכון, אף כי כל אחוז של נכות הוא כ-100% למי שסובל ממנו והיה רוצה להיות אדם בריא ופעיל.

אנחנו מדברים על אוכלוסייה שסבלה למען המדינה, אנחנו מדברים על אנשים שדינם כדין נכי צה"ל, או על אנשים שהלכו בשליחות המדינה, בין שנשלחו מהארץ ובין שפעלו בארצות נכר טרם קום המדינה או אחרי קום המדינה, והיו בכחינת אסירי ציון. אני לא רוצה להיכנס לפרטים, ויש פה רשימה מפורטת. אבל, אני חושבת שעליי מתן הזכויות לאוכלוסייה הזאת אנחנו עושים אתה צדק אחרי הרכה מאוד שנים, צדק שמגיע לה בזכות, ועלינו למלא את החובה שתאפשר את מתן הזכות הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא האחרון שבסדר-היום. אני קורא לשר הפנים. אדוני שר הפנים, אתה רוצה להביא את החוק הזה?

שר הפנים א' דרעי:

בוודאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מוכרח לומר למי שנשאר לי לומר לו כאן בבית. שהחוק הזה הוא חוק רציני מאוד, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אני אסביר אותו לפרטיו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, אבל אני חושב שבחוק כזה חייבים לקיים דיון. יתר הסעיפים היו דברים טכניים, בסופו של דבר. אבל זה חוק

5. כל תוכנית, בטרם חובה לדיון, חייבת לעבור בדיקה מוקדמת מקצועית על-ידי מתכנן המחוז בתוך 14 ימים. לאחר בדיקת המתכנן חייבת הוועדה ליתן החלטתה אם להפקיד את התוכנית או לא, בתום 21 ימים נוספים.

6. צומצמה הסמכות לחריגת תוכניות מתוכנית מתאר ארצית.

7. ניתנה סמכות לוועדות להכניס תיקונים בתוכניות לאחר אישורן.

8. הוראת התקופה להגשת התנגדויות לתוכנית, מ-20 ימים ל-30 ימים.

9. הוגדר בחוק מה נחשב כחלילת ביצוע התוכנית.

רבתי, כל תשעת התיקונים — — —

חבר הכנסת וירשובסקי, במקום לעשות לובי — — —
חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא לא צריך לעשות לובי. אני מרגיע אותו, והוא מרגיע אותי.

שר הפנים א' דרעי:

אני מציע שתקשיבו לדברים. מניתי תשעה תיקונים שהחוק הזה עושה בהוראת השעה, ולמעשה זה מקיף את כל הבעיות שהיו בחוק הקודם, בהוראת שעה, והם נעשו לאור הלקחים והניסיונות שצברנו, ואת כולם אנחנו מתקנים בהוראת שעה זו.

הלן עיקרי התיקונים בחוק התכנון והבנייה, תיקוני קבע בחוק:

א. צורך נציג השר לאיכות הטביעה לוועדה המחוזית ולוועדה למימי חופין, דבר שהיה חסר: ב. שר הפנים הוסמך לקבוע בתקנות הוראות מיוחדות לעניין הקמת מתקני חשמל, שלא באמצעות היתרי בנייה רגילים: ג. ניתנה סמכות לאדריכל רשוי לתת אישור לחיבור מבנה לרשת החשמל, המים והטלפון, בתום בנייתו, בהתאם להיתר בנייה.

כל התיקונים, גם בהוראת השעה וגם בחוק התכנון והבנייה, הם שיפור המצב הקיים, ויש לעשות לקבלתם עוד בטרם התפזרות הכנסת.

אני פונה אל חברי, חברי הכנסת, ומוזכיר לכם, שגם אתם מציעים הרבה הצעות חוק בקריאה טרומית, שלא נראות לי או לוועדות השרים. אני יכול להסתכל בעיניים כמעט של כל אחד ולהגיד, שכאשר אתם משכנעים אותי ומבקשים: תעביר את ההצעה לוועדה, אף שאחת מתנגד לה, ושם נקיים בה דיון רציני ומקיף, אני נענה. מאחר שבחוק שהבאתם בפניכם זה עתה יש דברים חשובים ונחוצים, אני מבקש מכם לאשר את החוק בקריאה ראשונה ולהעבירו לוועדת הפנים. חברי הכנסת שהם חברים בוועדת הפנים, העושים את עבודתם שם במסירות במשך כל השנה, יעשו את עבודתם שם גם בחוק הזה. אם יש למישהו הערות, הצעות לצמצום או להרחבה, אם יש למישהו הצעת תיקון, דונו כזה בוועדה ועשו את התיקונים הדרושים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ראשון המשתתפים בדיון — חבר הכנסת חיים אורון. ברשותך, חבר הכנסת אורון, אני מחלפתי את חבר הכנסת וירשובסקי, סגן היושב-ראש, כי הוא רוצה לדבר. האם

עם זאת, אני רוצה להגיד כמה דברים. הכותרת של החוק ומה שמתפרסם אומרים כאלו החוק הזה בא להאריך את משך פעולתן של הוועדות המיוחדות לבנייה של 200 יחידות דיור עוד לשנתיים ותו לא. אני רוצה לפרט את הדברים, ואז תבינו, שלמעשה כמעט כל הבעיות שהתעוררו בשנתיים האחרונות עם הוועדות המיוחדות הללו, סולקו, וכי בחוק הזה יש תשובות. מצד שני, צריך לזכור שמשרד השיכון ומשרד האוצר והגופים העוסקים בנושא הזה חושבים, שלצורך פתרון בעיות הדיור עדיין אנחנו זקוקים לחוק לזירוז הליכי בנייה בקיצור הליכים.

לכן, חבר הכנסת וירשובסקי והיועץ המשפטי של משרד הפנים, אני מציע שתאפשרו לחברת הכנסת עדנה סולודר להקשיב, כי מה שאני הולך להגיד עכשיו הוא חשוב.

חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), נחקק לפני כשנה וחצי לתקופה של שנתיים. מכוח החוק האמור הוקמו הוועדות לבנייה למגורים ולתעשייה — ול"לים — שהן שילוב של הוועדות המקומיות והמחוזיות.

במסגרת פעולות הוועדות נמצאו פתרונות דיור לכל העולים לישראל בשנתיים האחרונות. וכן הוקלה מצוקת הדיור של תושבי השכונות ושל זוגות צעירים. אני רק מבקש להזכירכם מה היתה האלטרנטיבה של החוק הזה לפני שנה וחצי: צווי חירום. אתם זוכרים בוודאי את הזעקה שהקמתם בכנסת בעניין זה, ואני שמח שחוקקנו את החוק הזה, אף שמשך הזמן קוצר בצורה משמעותית מאוד, כי עדיין זה נשאר במסגרת של חוק תכנון ובנייה ולא של צווי חירום. וזה נתן פתרון לכל הבעיות שעלו וצצו בשנה וחצי האחרונות.

הממשלה מצאה, כי הצורך שהיה בשעתו לחוקק חוק כהוראת שעה לתקופה של שנתיים, מצדיק הארכת תוקף החוק לתקופה של שנתיים נוספות. תוקף החוק הנוכחי עומד לפוג בעוד כארבעה חודשים וחצי, ויש הכרח לקבל את אישור הכנסת להארכת הוראת שעה בחוק, עוד טרם התפזרותה.

במסגרת הכנת הצעת החוק להארכת תוקף הוראת השעה נעשו כמה תיקונים, פרי ניסיון הפעלת הוועדות זה כשנה וחצי, במגמה לשפר את רמת התכנון ואת איכותו, גם כשמדובר בהליכים מקוצרים.

אגב תיקון חוק הוראת השעה שולבו תיקונים מספר בחוק התכנון והבנייה. את התיקונים הללו אפרט בהמשך. אלה תיקונים שאנחנו מציעים שיהיו קבועים בחוק התכנון והבנייה. אמנה תחילה את עיקרי התיקונים שאנחנו עושים בחוק — הוראת השעה, שהם הוראת שעה לשנתיים הקרובות:

1. בחוק הוראת השעה, שתוקפו יוארך לפי המוצע לתקופה של שנתיים נוספות, עד יולי 1994, ייכללו תוכניות שמספר יחידות המגורים בהן הוא 200 לפחות במגזר העירוני ו-100 לפחות במגזר הכפרי.

2. בסמכות הוועדות יהיה לדון רק בתוכניות שמכוחן ניתן להוציא היתרי בנייה, ולא בתוכניות מתאר ערטילאיות.

3. התוכניות חייבות לכלול התייחסות לנושא סילוק שפכים.

4. בתוכניות איחוד וחלוקה מחדש של מגרשים ללא הסכמת בעלים, יהיה צורך בהסכמה מוקדמת של לפחות שלושה רבעים מבין הבעלים, כדי לעבור את סף הוועדה, ולא, אין לוועדה סמכות לדון בתוכניות הללו.

אילו היה שר הפנים בא ואומר: תראו, הכנסת מתפורת, החוק נמשך עוד ארבעה חודשים וחצי, תנו לי הארכה עד 1 בינואר, כדי שאם הכנסת החדשה תבוא ותשקול את העניין — הייתי עוד יכול להבין, אבל השר אומר: לשנתיים. אדוני, לא אני לא יכול לתת לך דבר, כשאני שומע מכל צד ועבר — אדוני שר הפנים, אני מודיע לך דבר נוסף, אני שמעתי את זה מחוגי משרדך, ולא אגיד ממי, אבל אנשים דיברו אתי בדאגה על החוק הזה, באי-רצון על החוק הזה, כחרידה מהחוק הזה — — —

שר הפנים א' דרעי:

במשרד הפנים, אולי שלא כמו במשרדים האחרים, יש חופש לפקידים להביע את דעותיהם, גם כאשר הן נגד עמדת השר. אני בעד.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו לא מדברים על אידיאולוגיה כלשהי, על השקפת עולם. הם אומרים שזה רע מבחינת התכנון. אני סומך עליהם. אני מתעמת אתם כמעט כל שבוע בוועדת הפנים, ואני מכיר את מסירותם ואת הכנותם בנושא. אני יודע שהם מתקוממים נגד הדבר הזה. אני אומר גם היום — אותו צורך.

אם אנחנו קוראים את דברי ההסבר, שאומרים: "לנוכח המשך גלי העלייה הצפויה לכוא לישראל בשנתיים הקרובות" — אני מוכרח לציין, אני חושב שאם גם הגל יהיה גדול, לא בעיית הדיוור היא הבעיה המרכזית בקליטה. אני חושב שבאמצעות חוק התכנון והבנייה המקורי אנחנו יכולים להשיג זאת, ואנחנו לא צריכים לתת יד לדבר עוד הערב, כאשר החברים התפורו, כאשר באמת לא יכול אפילו להתקיים דיון.

אדוני שר הפנים, אתה באמת חושב שוועדת הפנים תוכל עכשיו לקיים דיון מעמיק ויסודי? אני חייב, כאחראי במידה מסוימת לתכנון הפיסי, בהיותי חבר ועדת הפנים ואדם שקרוב לנושא, לעצור את זה היכן שאני רק יכול.

אני מבקש ממך, אל תדרוש הצבעה. אני ביקשתי, אדוני שר הפנים, דיון בוועדת הפנים לפני כמה חודשים, דיון גדול — איך מתבצע החוק הזה, אילו נזקים הוא גורם, איזו תועלת הוא מביא, אם בכלל. הדיון הזה לא התקיים עד עצם היום הזה.

מלה אחרונה, אדוני היושב-ראש, אני כבר מסיים. אדוני שר הפנים, זה לא נגדך. אני יודע להעריך את הנכונות לקדם חקיקה של חברי הכנסת. אני לא מכיר שר, שהיה כל כך large, כמו שאומרים, בנכונות לחקיקה וליוזמה פרטית של חברי כנסת. בחפץ לב הייתי רוצה להיענות לך בטובה תחת טובה, אבל אחיזתי לעניינים האלה לא נתנת לי. אני חייב להזהיר את הבית, את אלה שנמצאים כאן: אם אנחנו נאשר היום את התיקון הזה, אני חושב שנגרום רעה לתכנון הפיסי. אל נעשה זאת.

אני מבקש שלא לאשר היום את החוק הזה, לקיים לפחות דיון גדול במליאה, ואולי לפני שהוא יתאשר, לקיים דיון בוועדת הפנים, ואולי להביא את זה לקריאה ראשונה. זאת, מפני שאני חושב מהסכנות, מכך שיכולה להיות בכייה לדורות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי אחרי?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרי השואל, חבר הכנסת רן כהן.

אתה מסכים שהוא ידבר עכשיו, על-מנת שהוא יוכל להמשיך לנהל את הישיבה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא אעמוד בפני בקשה כזאת, אף שממתינים לי במזון הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

כפי שתחליט.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן יש לרשות הדיבור?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, אם אתה היית מנהל את הישיבה, כמה זמן היית נותן לכל אחד?

עדנה סולודר (העבודה):

יותר משלוש דקות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אגיד לאדוני את האמת. בדיון כזה, שהוא רציני מאוד, הייתי נותן בין חמש לעשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חמש דקות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אסתפק בחמש דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה. רצתי באמצע הארוחה על-מנת שחבר הכנסת וירשובסקי יוכל להשמיע את דבריו המלומדים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה, אדוני היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום אנחנו העברנו בכוח ובטוים חוקים כזה אחר זה בקצב מסחרר. אני לא הייתי מאושר מזה, אבל עיינתי קצת בחוקים וראיתי שהם במהותם טכניים, ואמרת: טוב, לא נורא, הם יהיו בוועדות ונלמד אותם.

כאן, אדוני היושב-ראש, אדוני שר הפנים, חברי הכנסת, מכיאים לנו חוק שמאריך הסדר לא-טוב, שאולי נעשה בעטיין של הנוסכיות בזמן קשה כדי להתגבר על הצורך בבנייה מהירה לקליטת עלייה. עשו חוק, שהוא נוגד את עקרונות התכנון הבסיסיים. אני יודע ששר הפנים איננו מאושר מהחוק הזה, בהיותו שר הפנים ולא שר שצריך לפתור בעיות חירום. אלא עליו לדאוג לתכנון הפיסי הנאות של מדינת ישראל.

החוק הזה, שקיבלנו אותו בלחץ הנסיבות — עכשיו מכיאים לנו את החוק הזה ומאריכים אותו בשנתיים נוספות. נכון, אומר השר, אם כי לא יכולתי לבדוק זאת, מפני שבקריאה מהירה הוא קרא תשעה תיקונים חשובים לחוק; אבל אני רוצה לומר: אני חושב שהחוק ביסודו לא היה טוב. אני לא בטוח אם צריך להאריך את תוקפו, ואם בעיית חוסר הדיוור היא כל כך אקוטית ודחופה כפי שהיתה לפני שנתיים, או שנהיוצתי, כשהחוק הוחק, היום אפשר אולי ללכת בדרך המקובלת.

אדוני שר הפנים, אני, כחבר הכנסת, כחבר ועדת הפנים, קיבלתי פניות מיחידים, מארגונים, מכל מיני גופים, שהתכנון במדינת ישראל מתעוות, שהחוק הזה מנוצל לרעת עתידה של מדינת ישראל, מפני שיוצרים בכייה לדורות, ועכשיו מבקשים מאתנו, כרגע האחרון, שבועיים לפני שהכנסת מתפורת, הארכה — עוד בשנתיים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נוח לי להתנגד לבקשתו של השר, מהטעם הפשוט — כל מה שאמר קודמי לגבי האופן שבו דווקא שר הפנים נוהג אתנו בנושא החקיקה וההצעות הוא נכון, השר מאוד קואופרטיבי; אף שהיו גם מקרים ששר הפנים התנגד להצעות חוק של חברי כנסת, כאשר הוא חשב שההצעות לא טובות.

אני פשוט מנסה לשחזר, ובגלל קוצר הזמן לא יכולתי להגיע ביום המטורף הזה לפרוטוקולים, איזו מידה של אי-נחת שביטא שר הפנים כלפי ההצעה בראשיתה. מידה של אי-נחת לגבי תקנות חירום שלא מוכנים — — —

שר הפנים א' דרעי:

אני מבין שאתם עסוקים מאוד בהרכב דברים אחרים. הבאתי את החוק הזה בשביל למנוע את צווי החירום.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא מערבל. קיצור הליכי הבנייה — — —

שר הפנים א' דרעי:

אם החוק דומה לצווי חירום — תצביעו נגד.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר הפנים, רק רגע. קיצור הליכי הבנייה, שהיה פתרון טוב יותר מצווי החירום, הוצע כהוראת שעה. השר צריך להסביר לכנסת מה מהדחיפות שהיתה לפני שנתיים מחייב היום את המשך ההליכים המקוצרים; אלא אם כן אתה מציע זאת כהליך קבוע. אתה אומר: הוכח מניסיון השנתיים האחרונות שמדובר בעצם ברעיון, שהיה לכאורה נראה בראשיתו כהוראת שעה, אבל הוא נכון גם כהוראה קבועה, ולא כהוראת שעה.

למיטב ידיעתי ועל-פי מיטב הבנתי, אתה גם לא מציע זאת. אילו היית מציע זאת, היה מתקיים דיון אחר. אתה אומר: בואו נאריך זאת בשנתיים.

שר הפנים א' דרעי:

עם הרבה תיקונים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עם הרבה תיקונים. למה צריך להאריך זאת?

שר הפנים א' דרעי:

כיוון שיש צורך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

צורך כמה? אני יודע היום, והדבר מפורסם בכל הארץ, על שטחים גדולים שתוכננו ופותחו במקומות מסוימים בשיעור כפול ומשולש, ויש גם מקומות שמדברים על פי-עשרה משהיתה התוכנית. בתקופת השיא, על כמה חריגות דובר? שלושה-רבעים? אחד-רבע? מדובר במיליארד, לא במיליון. חלק גדול מוסבר, להצגת העניין, בתכנון מרחיק ראות ובפיתוח מרחיק ראות. או מה מחייב היום את המשך ההליך הזה?

אתה יודע ואני יודע, ואני מכיר ניסיון אחד מקרוב, ומאוד מקרוב כאן, שבקיצור ההליכים, אם מישוה כבר מצליח לדחוף 200 דירות לשטח, לא בשטח כפרי, כי אז הוא זוכה בקיצור ההליכים; והוא דואג שיהיו שם 200. ובשקט אגיד לך למה אני מתכוון. אולי אתה כבר מנחש.

אינני מדבר על היבטים שאינם שייכים לדיון הזה. אני מדבר על ההיבטים התכנוניים.

שר הפנים א' דרעי:

אם אתה בעד, אני מוכן להפוך את זה ל-100 בתים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא. אני אומר דבר פשוט: אם קיצור ההליכים הזה נכון למתכונת קבועה, כי בתחום תכנון הבנייה הגענו למצב שאיננו מצב חירום, לאסוננו ולצערי הרב. הלוואי שהיו ממשכים להגיע, לא 4,000 עולים בחודש, אלא 20,000 עולים או 30,000 עולים בחודש, והיינו צריכים להמשיך בתנופת בנייה כפי שהיתה לפני שנתיים. זה לא המצב היום. אז אתה מוכרח להחליט ולהגיד למה אתה מתכוון. אם אתה מתכוון — כהוראת קבע ולא כהוראת שעה, נקיים דיון, לא בוועדות ריקות מחברי כנסת, וזה מה שקורה עכשיו בכית הזה; ולא כהליך מקוצר, שצריך לגמור אותו הלילה כדי להביא אותו מחר בבוקר, ואולי מחר להצביע בקריאה שנייה ושלישית. כי מה כל כך בוער? אילו זו היתה הוראת קבע, ניחא. אני מוכן אפילו שתציע לנו להאריך את תוקף התקנות בארבעה חודשים או בחמישה חודשים, וכשתתכנס הכנסת הבאה היא תתחיל לדון בחוק הזה כהוראת קבע. אבל לא מוצעת כאן הוראת קבע. מוצעת פה תקופה של שנתיים. שנתיים בתכנון זה פרק זמן. זה לא הארכת צו מכס. זה פרק זמן. ואתה בהצעתך מעלה פה תשעה תיקונים, שאני מתאר לעצמי שהם נבדקו והם, רובם, נראים ענייניים מאוד, גם למי שאיננו איש מקצוע.

לכן אני מציע שלא לקבל את ההצעה הזאת, שלא להיחפז. ואם השר ירצה לבקש מהכנסת הארכה, אפשר לעשות זאת. אם תוקפו של החוק פוקע בסוף יולי, ואתה חושב שצריך להאריך את זה בתום הפגרה עד 1 בינואר — אחי תגיע על זה לפשרה. אבל מה שמוצע כאן הוא דבר אחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת יאיר צבן איננו. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה. אחריו רשומים חברי הכנסת אמנון רובינשטיין, אברהם פורז, אלי דיין, סאלח טריף, מיכאל בריזהר, עדנה סולודר ושושנה ארבל-אלמוזלינו. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אני מוותרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, אני בכוונה פותח בפנייה אליך, אדוני השר, ואני אומר לך בכל הרצינות: חברי לסיעה או למחנה או לגוש כעסו עלי לפני שנתיים, כשהוגשה הצעת התקציב. אני מודה, שבאחד ה"דילים" הראשונים שעשיתי אז עם השר דוד לוי, ובניגוד לדעת השר דאז שמעון פרס וסגנו, עשינו את המרד והעברנו 200 מיליון שקלים בשנייה האחרונה לצורך קליטת העלייה. חשבתי שלמען קליטת העלייה מותר לעשות דברים לא-שגורתיים. אני שמח מאוד שעשינו את זה. ולימים הדבר לא הצדיק את עצמו, משום שזה היה מעט מדי, וחבל שלא העברנו מיליארד שקלים. כך שאני לא חשוד בעניין הזה באיזה דבר.

אני רק רוצה לומר לך, שלעניות דעתי, גם אם עניין הוועדות לתכנון ולבנייה היה מוצדק, הוא מיצה את עצמו. באיזה מובן? במובן זה שקרו שני תהליכים, אחד רע ואחד אולי טוב. החלק הטוב שקרה הוא, שבכל זאת הוועדות הללו הספיקו, במהלך תקופה של שנה-וחצי, דומני, לאשר כ-400,000 יחידות דיור. והיום יש כ-400,000 יחידות דיור, שממתינות בעצם למיליון עולים. זה החלק הטוב יחסית, אם אפשר לקרוא לזה טוב, במרכאות ובלי מרכאות. מצד שני, לדאבוני הרב העלייה קטנה. אני חושב שאשמה בכדה ביותר מוטלת על המדיניות שמתנהלת במדינה הזאת בשנתיים

על איכות החיים על-ידי הבנייה החדשה וגם לשמור על הארץ האחת והיחידה שיש לנו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה, כי חברי הכנסת האחרים — פורז, רובינשטיין, דיין, סאלח טריף ומיכאל בר-זהר — אינם, למעשה, חברת הכנסת עדנה סולודר היא האחרונה. שושנה ארבל-אלמולינו ויתרה. אני מוכן להוסיף את מיכה גולדמן ויגאל ביבי. הם יהיו האחרונים, אני לא מקבל עוד.

שר הפנים א' דרעי:

אין גם מי שיבקש.

הי"ר מ' וירשובסקי:

גם זה נכון.

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוכרחה להגיד שאני בדילמה אמיתית. באתי לדיון הזה בהחלטה נחושה להצביע נגד החוק, ואסביר מדוע, ואחר כך אסביר מדוע אני בדילמה.

כבר הוזכר כאן ההליך שהיה, שהחוק הזה הביא לעולם את הול"ל — את הוועדות לבנייה מהירה, והתחליף לבניית חירום. אבל הביצוע של החוק הזה — ואנחנו דנו רבות והיינו שותפים, אדוני, לדיונים — הביא גם רעות רבות לנון שלנו ולטבע שלנו, חלקן אולי מפני שלא ביצעו את החוק כהלכתו. אנחנו עדים — ואני מבקרת בארץ — למעשי בנייה, שקשה לתאר מה הם עשו, קשה לתאר שהיה תכנון רציני, על-פי העובדות המוגמרות. אני מכירה ראשי מועצות, שבוקר אחד התבחר להם שבונים להם עיר באזור שלהם או יישוב קהילתי של 1,000 משפחות, ואחר-כך היה צריך לשנות את זה. אני מכירה אחרים שנבנו על-יד אתרי פסולת רעילה, אני מכירה אחרים שנבנו על-יד מחצבות, והכול באישור, באישור מהיר ומזורז, שהיו בו, לדאבוני, הרבה מאוד הפרות, שלא לדבר על בניית בתים בלי אדנה לאמצעים לסילוק השפכים, שלא לדבר על תוכניות שאושרו בלא שהיו היתרי בנייה, שלא לדבר על אי-מתן אפשרות לציבור להתנגד.

וכבר נאמר כאן: אחרי הכול, יש לנו היום מלאי של כ-400,000 דירות. אני רוצה לקוות שהעלייה תתחדש. אומנם אנחנו שומעים מדי יום תחזיות אחרות — אני רוצה לקוות שהעלייה תתחדש. ולפחות אנחנו לא נהיה הגורם שיעכב אותה — אבל בפועל אנחנו יודעים שעדיין יש היום זרבה גדולה מאוד של דירות, לעומת מספר העולים שצריכים להיכנס אליהן, והשאלה היא — מה הבהלה?

אני רוצה גם לומר, שלפי נתונים שבידי — נתונים שנבדקו וקיבלתי אותם היום — בעניין הזה של מתח היתרים, למשל, ליזמים פרטיים, מתוך 29 תוכניות שהוגשו על-ידי יזמים פרטיים, רק לשישה היו היתרי בנייה; מתוך 21,760 יחידות דירה שאושרו במגזר הפרטי, היתרי בנייה היו רק 2,178. זה אומר דורשני, זה מעמיד סימן שאלה גדול מאוד — איך בוצע החוק הזה? וזה יצר מין חוק שעקף את החוק, שלא לדבר על כך שאת הוועדות לבנייה מהירה הגדירו כוועדות-הלם.

מכל הסיבות האלה, אדוני השר, באתי בהחלטה נחושה — שאני את ידי לא ארים להאריכה לשנתיים של חוקי החוק הזה. וכאן אני באה לדילמה, והייתי רוצה את אונן, אדוני.

שר הפנים א' דרעי:

אני שומע.

האחרונות. כי בשנת 1990 היו לנו 200,000 עולים, ב-1991 — 170,000 עולים, עם עולי אתיופיה, שזה היה מבצע מרוכז ומיוחד. השנה ירד הקצב ל-70,000 בתחילת השנה, ובחודש האחרון ל-60,000. ואנחנו עלולים, חס וחלילה וחס, לקראת סוף השנה, לרדת לפחות מזה. ובשום פנים ואופן אי-אפשר לעמוד בדיספרופורציה הזאת, שכן 400,000 יחידות דירה, שכבר אושרו להן המגורים, לכין העדר מיליון העולים שצריכים לעלות לכאן.

דבר שני. גם לדעת מי שהעלה את זה, גם כשאתה, אדוני השר, העלית את ההצעה, זה היה באמת בתוך אווירה ציבורית מוצדקת, של לחץ לעשות דברים במהירות, גם בידיעה שאנחנו חוטאים. היום אין שום סיבה לחטא. היום יש בהחלט סיבה לעבוד באופן מסודר, יעיל, מהיר, הכול בסדר, אבל לא לחטא. יש לנו ארץ אחת קטנה, עם אתרים מועטים, ואין לנו שום סיבה בעולם לפגוע בה. אין לנו יותר מזה. יש גם דברים שלא ניתן יהיה לתקן אותם.

אביא לך רק דוגמה אחת. בוועדה של אזור המרכז, למשל, אישרו כ-140,000 יחידות דירה. לא היתה כמעט תוכנית שנדחתה, וזאת אף שרוב התוכניות או כמעט כל התוכניות שהוגשו — לא היה בגוף התוכנית אפילו מידע מועט, לא על אתר הבנייה עצמו, אלא על סביבתו של האתר. אלוהים אדירים, אנחנו הרי לא גרים רק בין ארבעה קירות או בתוך איזו קופסה. אנחנו גרים בסביבה. והסביבה הזאת היא אותם אתרים, אותם נופים, אותו רקע סביבתי שבו אנחנו רוצים לחיות.

דוגמה שנייה. חלק אינטגרלי של עבודת הוועדות לתכנון ולבנייה לקה בשני דברים מאוד מהותיים. קודם כול, התוכניות הוגשו למי שצריכים לטפל בהן ממש ימים ספורים, לעתים יומיים, לפני הדיון. לא היה זמן לאסוף נתונים, לא היה זמן לאסוף חומר, לא היה זמן לטפל בעניין הזה באופן יסודי ורציני יותר.

דבר שני, לא הביאו בחשבון, במהלך כל התכנון הזה, בעיות של תשתית ארצית — כבישים, מים, דברים שבלעדיהם לא מתקיימת מדינה, לא מתקיימים יישובים. אז בתנאי כהלה גם קנינו קרוונים. דרך אגב, אני חלקתי על זה אז. ולראיה, תראה מה קורה אתם היום. אבל בסדר, בתנאי כהלה קודם כול מייצרים לעם ישראל מקום לשים בו את הראש. אבל עכשיו אני כהלה, אין סיבה לכהלה ואין סיבה שלא להגיע למצב שבו עבודת התכנון תהיה יותר מאוונת.

אני רוצה לסיים במשפט אחד. אדוני השר, לעניות דעתי, עם כל המצוקות, חוק התכנון והבנייה שלנו הוא חוק טוב. יש בו ליקויים כאלה ואחרים, אבל הוא חוק טוב. עם זאת, צריך להביא בחשבון, שמשנת 1988 תיקון מס' 26 עדיין מחכה ליישום. עם התיקון הזה יכולנו לייצל הרבה מאוד את המערכת, בפועל ממש.

עדנה סולודר (העבודה):

את תיקון מס' 26 לא הספיקו ליישם, כי בא התיקון עם הוועדות לתכנון ולבנייה — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בדיוק. כלומר מה שקרה הוא, שב-1988 נתקבל תיקון מס' 26, הוא לא הספיק להגיע לכלל יישום, ובא הבולדוזר האדיר הזה וגרף את הכול, תקע את התיקון הזה במקומו.

לעניות דעתי, מוטב, אדוני השר, לעכב את העניין הזה. תחזור לבחון את תיקון מס' 26, החלתו וביצועו המהירים. אני חושב שאפשר יהיה להגיע לפתרונות דירה — גם לשמור

מקובל עד היום, וזאת למעשה התייחסות שבאה לתת תשובה על המצב המיוחד והקשה שהמגזר החקלאי, ובעיקר המשק המשפחתי, שרויים בו. יש צורך להרחיב את היישובים האלה, כדי שיוכלו לשאת את עצמם מבחינת שירותים מוניציפליים, ולאפשר פעילות נכונה ומתאימה; והתייחסות בתוכנית של 100 יחידות דיור, כדי לפתח מושב, אם זה בגליל או כנגב או בכל מקום אחר — אני חושב שזאת התייחסות נכונה של משרד הפנים.

כסמכות הוועדות יהיה לדון רק בתוכניות שמכוחן ניתן להוציא יחידות בנייה, ולא בתוכניות מתאר רחבות, גדולות, שלמעשה יוצרות את מה שנאמר פה על-ידי חברת הכנסת עדנה סולודר — שהחוק הזה נקרא "חוק הלם".

אנחנו זוכרים את ההתלהבות הגדולה שהיתה בהתחלה מצד קבלנים ויוזמים, שבאמצעות הרשויות המקומיות הגישו תוכניות כאלה, כביכול הם הולכים להפוך את המדינה הזאת לניו-יורק מספר שתיים. והנה, המשק התייצב, ואנו רואים שכולם חזרו למציאות נכונה. כך תהיה אפשרות להגיש תוכניות בנייה המדברות על הקמת שכונות בשלבים, ולא תוכניות המדברות על הכפלה או שילוש גודלו של יישוב.

עוד סיבה שבגינה אני תומך בהצעת חוק זו היא, שהתוכניות חייבות לעבור בדיקה מוקדמת ומקצועית על-ידי מתכנן המחוז בתוך 14 יום. לאחר בדיקת המתכנן חייבת הוועדה לתת החלטה ולהפקיד את התוכנית, אך לא בתוך 21 ימים נוספים. זה שינוי נוסף שאני תומך בו.

ההצעה היא להאריך את התקופה להגשת התנגדויות מ-20 יום ל-30 יום. יש עוד תיקונים, כמו הצירוף של נציג השר לאיכות הסביבה לוועדה המחוזית ולוועדה למי חופים. למעשה, משרד הפנים כיסה את הנקודות שהיו חסרות בחוק המקורי.

אני מציע לתמוך בחוק הזה. אם לא נעשה זאת, נמצא את עצמנו מנצלים בצורה לא-נכונה את החוק הקיים. העיכוב של חוק זה ישיג למעשה מטרה הפוכה מזו שרצו חברי הכנסת שהתנגדו להארכת החוק.

עדנה סולודר (העבודה):

אני הצעתי פשרה, לא שמעת את הצעתי.

מיכה גולדמן (העבודה):

בסדר. לכן אני בעד ההצעה לתמוך בחוק הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי — הוא איננו. בזה סיכמנו את הדיון, ואני מזמין את שר הפנים לשאת את דברו.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני יודע שהשעה מאוחרת, ולכן אשיב בקצרה. אולם, בתחילת דברי ברצוני להזכיר למען הפרוטוקול: לפני כשנתיים, כאשר התחילו גלי העלייה הברוכים וכל המשק היה בהיסטריה, את מי האשימו שבגללו לא קולטים עלייה? את משרד הפנים. אנחנו אשמים בתוכניות, אנחנו אשמים בבירוקרטיה, אנחנו אשמים בעיכובים וכו' וכו'. אני שמח על שהיום זה כבר הפך לקונסוס שיש יותר מדי תוכניות, יש יותר מדי בתים, והבעיה היא בעיה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ולא מאשימים את משרד הפנים.

עדנה סולודר (העבודה):

אני באה לדילמה, מפני שכך — אם אנחנו לא נעשה את התיקונים, תוקף החוק הזה יהיה עד יולי, עם כל הרעות החולות, ואחר כך — אינני יודעת מה יהיה. אני רואית היום כפעם הראשונה את הצעת החוק, וראיתי את התיקונים המוצעים בה. התיקונים שמסר כאן השר, שמשפרים בהרבה את ההצעה שיצאה מתחת ידינו. לכן אני רוצה להציע לשר הצעת פשרה, שבה אני מוכנה לתמוך, כי להשאיר את זה כמו שזה אינני מוכנה. בשום פנים ואופן. אני מוכנה שנתקן את זה וניתן לזה עוד כמה חודשים, נאמר עד ינואר 1993 — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, עדנה.

עדנה סולודר (העבודה):

סליחה רגע, אני מציעה את הצעתי. אני לא יודעת אם היית כאן כאשר השר אמר מהם התיקונים שהוכנסו, אם הספקת לקרוא. מה שמדובר בהצעה החדשה — הוספה של נציג איכות הסביבה בוועדה, דבר שאם אתה זוכר, אדוני היושב-ראש, היה עליו ויכוח גדול, ואנחנו חבטנו בשעתנו בוועדה לכלול את נציג איכות הסביבה, או נציג רשויות הטבע, כחבר בוועדה, ואז לא היתה הסכמה. אני מבינה שעכשיו בתיקון זה נמצא. כל הנושא של סילוק שפכים נכנס עכשיו כתנאי למתן הוראת בנייה. כל העניין של הסכמה של בעלים נכנס, כל העניין של הבדיקה המקצועית נכנס, כל העניין של הבדיקה המקדמית נכנס. אין אישור אוטומטי, ויש הארכה של 30 יום להגשת התנגדויות.

לכן אני אומרת: עדיף להכניס את השינויים האלה למשך חודשים מספר, נראה איך זה עובד, במקום שהחוק הזה יהיה תקף עוד חודשים מספר בצורה הגרועה שבה הוא ממומש, ואז תהיה לנו השהות, במשך הזמן, לבדוק ולראות איך הוא ממומש. בשום אופן לא הארכה לשנתיים: אני אומרת: להאריך לחצי שנה, עד ינואר 1993, עם התיקונים שהשר אמר, שהם בגוף החוק, ואני מקווה שהוועדה עוד תשפר את זה — לפשרה הזאת הייתי מוכנה ללכת. אם אין הפשרה הזאת, להאריך את זה לשנתיים — בשום פנים ואופן; ולהשאיר את זה כפי שזה — אפילו לא עוד חודש אחד, ואנחנו מדברים פה על עוד כארבעה חודשים שהתוכנית הזאת תישאר. לכן אני אומרת: מוטב לי להכניס עכשיו את התיקונים, למשוך את זה עוד כמה חודשים ואחר-כך נראה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשום עכשיו חבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחריו — חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לעניין החוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992, קריאה ראשונה, אני רוצה לנצל את ניסיוני כאיש רשות: אני רואה לנכון לתמוך בהצעת הממשלה ושר הפנים להאריך תוקף החוק לתקופה של שנתיים נוספות. נכון שיש כמה הסתייגויות לגבי דברים שלמדנו אותם מן החוק שעבר בכנסת, המחייבים תיקונים מסוימים, אבל לאחר ששמעתי את דברי השר וראיתי את התיקונים שהוגשו, שלמעשה באים לתקן אותם עיוותים חלקיים שהיו בחוק, אני שייך לאלה שיתמכו בחוק.

ואני אומר שאני בא לתמוך, ואני יכול להביא כמה דוגמאות המתייחסות למגזר הכפרי: די בכך ששיגשו שם תוכנית של בניית 100 יחידות דיור במקום 200, כפי שהיה

שר הפנים א' דרעי:

לא, אני אמרתי את הדברים האלה למען הפרוטוקול.

רבותי, לא רציתי לומר בתחילת דברי, אבל היות שחברי כנסת כבר הזכירו זאת, גם אני אגיד. כפי שאמרתי, אני לא מביא את החוק הזה בשמחה רבה, אבל צריך לזכור פרט אחד. מצב הול"לים היום איננו טוב, כפי שלמדנו מהניסיון. בעוד כארבעה חודשים וחצי, או חמישה חודשים, תימשך הוראת השעה מכוח החוק שנתקבל לפני שנה וחצי. אם אכן יימשך המצב כמות שהוא, והתיקון שאני מביא לא יעבור, יידעו שיש עוד חמישה חודשים לנצל את הול"לים. אני לא רוצה לתאר כאן מה יכול לקרות במשך חמישה חודשים ללא תיקונים. המצב עלול להיות הרבה יותר גרוע ממה שהוזכר כאן עכשיו.

לכן, חייבים לקבל את התיקונים האלה. צריך גם לדעת שבכל חוק יש פשרות. לו הבאתי לכנסת ולממשלה רק תיקונים להוראת שעה, לצורך התקופה של חמישה חודשים, לא היה סיכוי שזה יעבור בממשלה. אני אומר זאת גלוי.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לך דעה טובה על הממשלה שלך.

שר הפנים א' דרעי:

אנא, חבר הכנסת אורון, השעה מאוחרת.

האוצר היה המוביל העיקרי בעניין, ומשרד האוצר רצה שאותו חוק שהעברתם לפני שנה וחצי ייהפך להוראת קבע. ללא צורך בתיקונים. להיפך, הם ביקשו להוריד מ-200 יחידות דיור ל-50 יחידות דיור. מה שאתם רואים פה היום הוא פרי של דיונים אינסופיים בין משרדי הפנים והאוצר, ואני לא הייתי מוכן להתפשר בשום אופן, כי המצב איננו טוב.

הוזכר כאן — במחוז המרכז 120,000 או 140,000 יחידות דיור אומנם לא אושרו, רוב התוכנית הופקדו. אבל אתם צודקים, בתוכנית המתאר הארצית לקליטת העלייה, כל מחוז המרכז אמור לקלוט 120,000 — 150,000 תושבים, אם אינני טועה, וכבר אושרו בול"לים כ-140 יחידות דיור.

עדנה סולודר (העבודה):

שם יש כמה מהדוגמאות הכי נוראות.

שר הפנים א' דרעי:

המצב אינו טוב, וחייבים לקבל את התיקונים.

יש לפני שתי אפשרויות: אם הרוב מתנגדים — לא לקיים הצבעה. אבל היות שאני מעדיף להגיע לפשרה ולתיקונים, אני מקבל את הצעות הפשרה של חברי הכנסת עדנה סולודר וחיים אורון. היות שהתיקונים נחוצים לארבעה חודשים וחצי הללו, אני מודיע כאן, שבוועדה תהיה עמדת הממשלה, עמדת משרד הפנים, שיש להאריך את החוק עד לינואר 1993.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

רק דקה, תנו לשר לסיים את דבריו, ולאחר מכן אני אאפשר לכם להציע.

שר הפנים א' דרעי:

כוונתי — עד 1 בינואר 1993, ופירושו הארכה של עוד

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חמישה חודשים.

שר הפנים א' דרעי:
שישה חודשים, למען הדין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה עד 1 בינואר?

שר הפנים א' דרעי:

אם אתה רוצה שלא יופיע בחוק 1993, אני מוכן שההארכה תהיה עד 31 בדצמבר 1992. כך נרדף, שבמשך חמשת החודשים הקרובים שהול"לים קיימות בהם, יחולו כל התיקונים שאנו מציעים כאן לשיפור המצב.

אם זה מקובל על חברי הכנסת, אני מציע להצביע פה אחד בעד הצעת החוק ולהעבירה לוועדת הפנים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו צריכים להחליט להצביע בעד או נגד, אלא אם כן השר מבקש דחייה.

חבר הכנסת רן כהן, אתה רצית להציע משהו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מקבל את הצעת השר. כך יהיה זמן להעברת חקיקה רצינית בכנסת החדשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן. למעשה, חוקי של החוק הוא עד חודש יולי, ומארכים אותו עוד בארבעה חודשים בערך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני מבקש שיהיה ברור מפיו, שברגע שהחוק עובר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, אני מקווה שעוד בשבוע הבא, הוא נכנס מייד עם התיקונים שלך.

עדנה סולודר (העבודה):

בוודאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבין כך: השר הודיע, ואני חוזר על זה כדי שהדברים ייכנסו לפרוטוקול בצורה חד-משמעית, וכל המצביעים הבינו כך — שתוקף החוק הזה יוארך עד 31 בדצמבר 1992. במשך התקופה הזאת אנחנו נצטרך להתמודד עם הבעיה.

אני מודיע שאיני מאושר מהדבר הזה, כי לדעתי אין מקום לחוק, אבל אני מבין שזה הקונסנסוס.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה באת הנה להיות מאושר?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צוקר, ברגע שאתה נכנסת לאולם התחלתי להרגיש מאושר.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על ההצעה להעביר את הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ב—1992, לוועדת הפנים. זאת, בהודעה של השר שתוקפה של החוק יוארך עד 31 בדצמבר 1992. בכפוף לתיקון הזה, נא להצביע. זו הצבעה מס' 44.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה

— 6

נגד

— אין

נמנעים

— אין

חוברת כ"ב, ישיבה שצ"ב, כ"ח באדר א' התשנ"ב (3 במרס 1992)
 — הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), (תיקון מס' 2):
 מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

ההצעה להעביר את הצעת חוק הליכי תכנון
 ובנייה (הוראת שעה) (תיקון מס' 2).
 התשנ"ב—1992, לוועדת הפנים ואיכות
 הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שישה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה
 הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה
 שנייה ולקריאה שלישית, עם התיקון שהוצע פה.

כה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

המשפחתי, התשנ"ב—1992, שהחזירה ועדת הכלכלה
 לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כן הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק הגליל (תיקון מס'
 2), התשנ"ב—1992, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה
 ולקריאה שלישית, תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אני עומד לנעול את הישיבה. הישיבה
 הבאה תתקיים מחר, יום רביעי, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, לפני שאני נועל את הישיבה, הודעה לסגן
 מזכיר הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, הגני מתכבד להודיע, כי הונחה עתה
 על שולחן הכנסת הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי

הישיבה ננעלה בשעה 22:00.